

Det Kongelige Danske Kunstakademis Skoler
for Arkitektur, Design og Konservering

Genskabelsen af Søborg Sø

- Rehabilitering af et landskab

Kristoffer Johan Nielsen

Institut for Bygningskunst, By og Landskab
Kandidatprogram Landskab

Vejleder: Tanja Jordan
Afgang sommeren 2020

Indhold:

1) Intro

- Ændrede forudsætninger i forhold til programmet
- Lavbundsjarde
- Nordsjælland
- Problemformulering

2) Landskabsanalyse

- Søborg Sø i dag
- Fra istid til fremtid
- Landskabets lag
- Stedets potentialer

3) Designforslag

- De 6 tiltag
- Situationsplan
- Naturtyper
- Punkter i landskabet
- Nedslag 1: Fra kanal til å
- Nedslag 2: Kulturholme
- Nedslag 3: En naturligforbindelse

4) Sammenfatning

- En samlet helhed

Ændrede forudsætninger i forhold til programmet:

Det har ikke været muligt at udarbejde en model, pga. skolens lukning. Derfor er der kommet øget fokus på tegningsmaterialet.

LavbundsJORDE

- Et potentiale for mere natur i Danmark

57,5%

af Danmarks areal udgøres i dag af landbrugsjord

20%

af Danmarks areal udgøres af natur, hvor meget lidt er urørt natur

4%

af Danmarks areal udgøres i dag af lavbundsjord, som stadig bliver dyrket

2 mia.

er afsat frem til 2030, til at udtage lavbundsjord og samtidig skabe mere natur

Kattegat

Sverige

Søborg Slotsruin
1100-tallet - 1535

Esrum Kloster
1100-tallet - 1536

Marienlyst Slot
Opført 1588

Kronborg Slot
opført 1420

Vor Frue Kloster
Opført 1430

Asserbo Plantage

Asserbo Slotsruin
1100-tallet - 1500-tallet

Gurre Sø

Gurre Slotsruin
1100-tallet - 1535

Esrum Sø

Gribskov

Fredens Slot
Opført 1722

Arresø

Dronningholm Slotsruin
Ca. 1200-1525

Egelund Slot
Opført 1917

Grønholt Voldsted
1067 - 1535

Øresund

Ebelholt Kloster
1175 - 1536

Frederiksborg Slot
Erhvervet 1560

Roskilde Fjord

Nordsjælland, 1:50.000

Nordsjælland

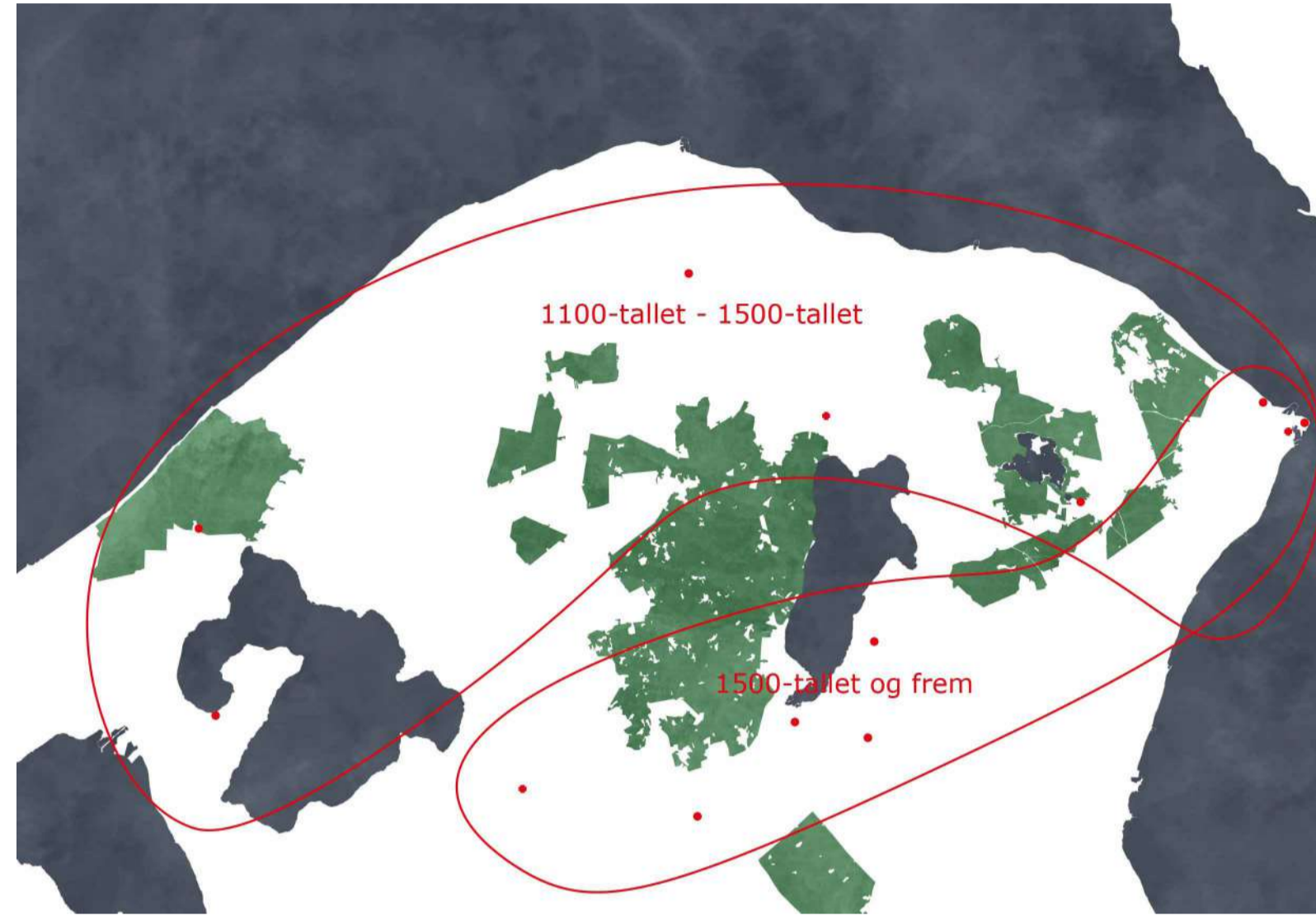

Diagram over de to slotszoner i Nordsjælland

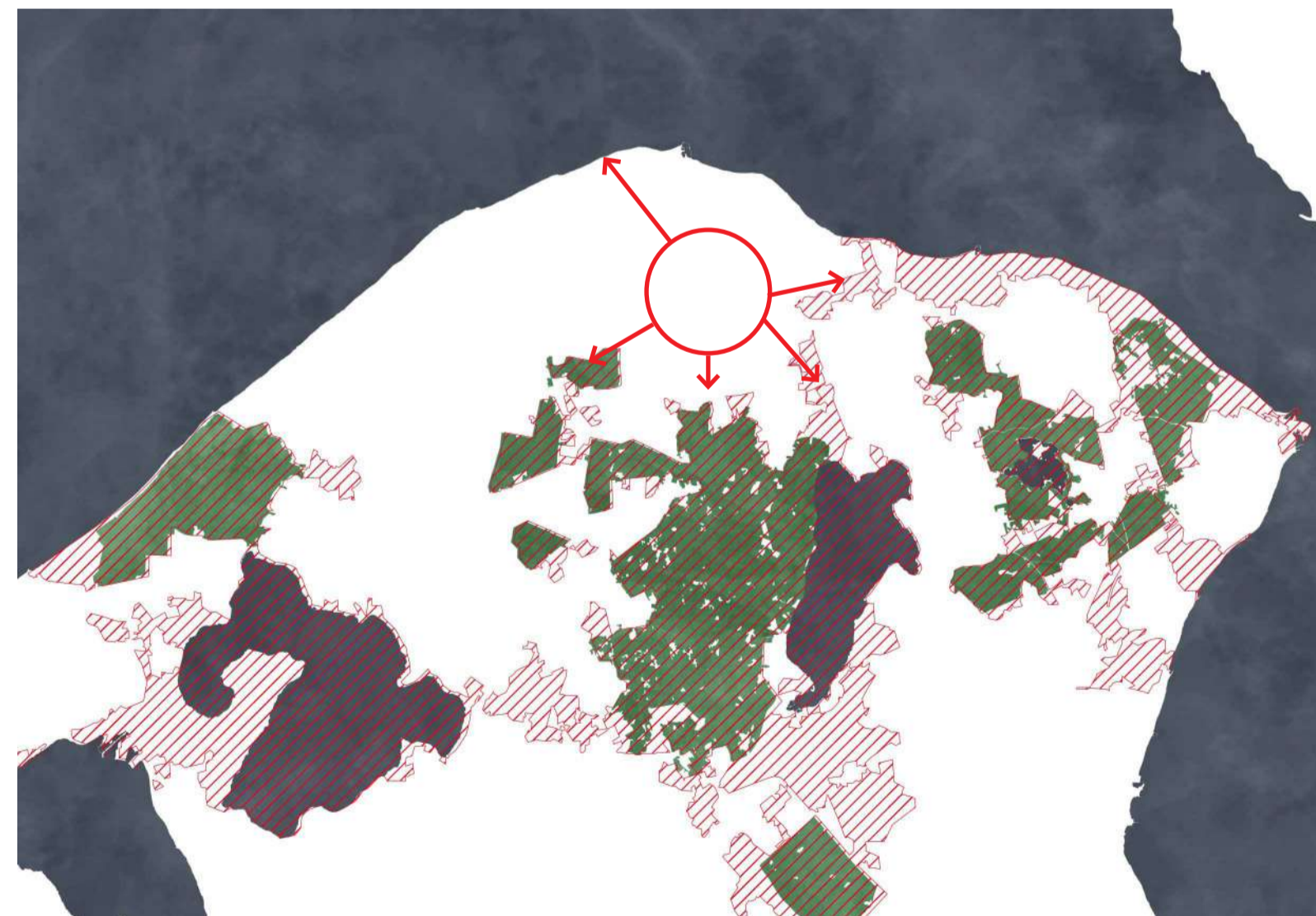
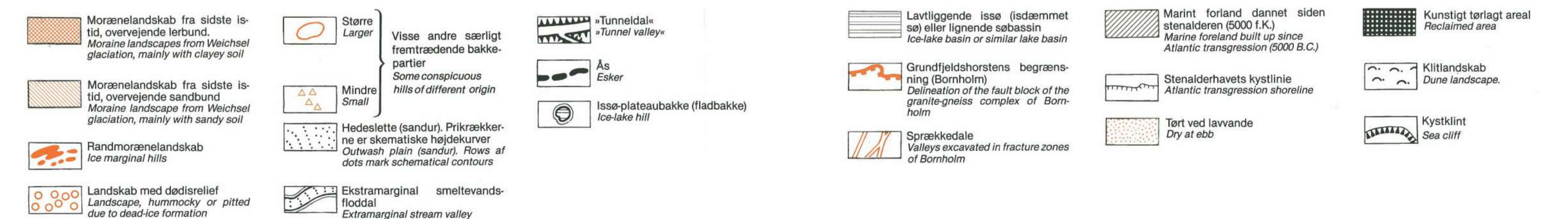
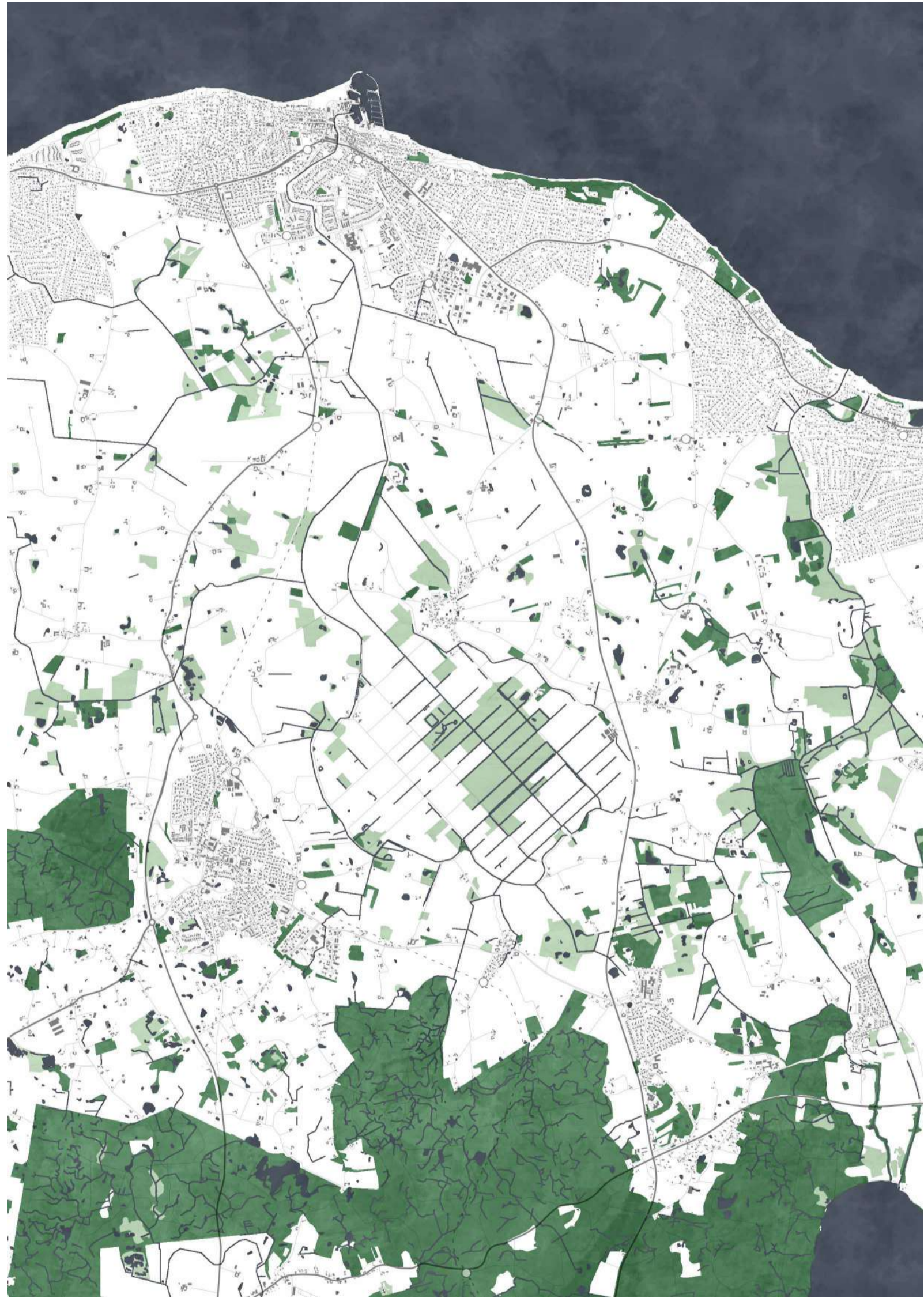

Diagram over Nationalpark Kongernes Nordsjælland og Søborg Sø's potentiale for at sammenbinde Nationalparken yderligere

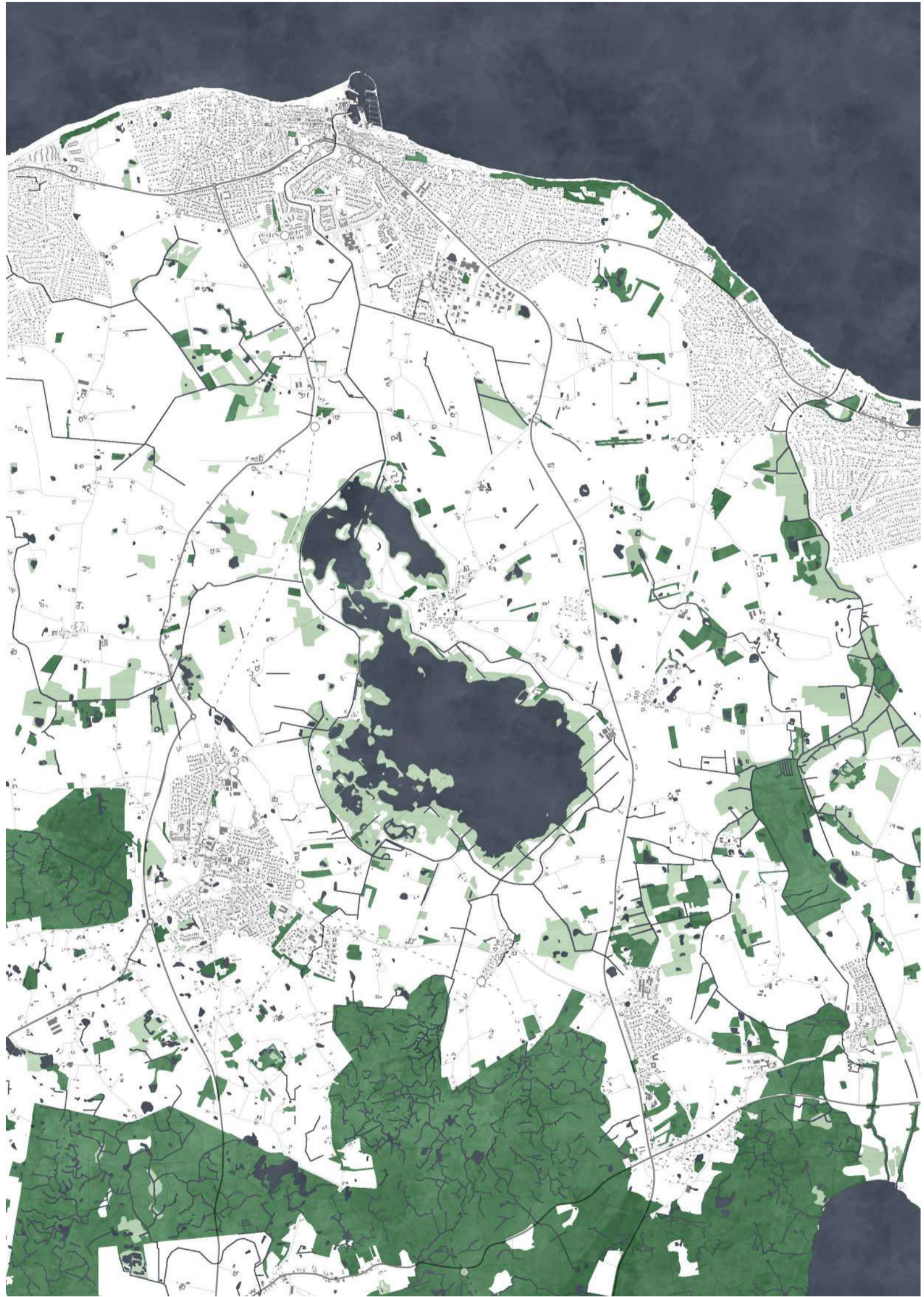
Kan vi tænke lidt større?

Søborg Sø i dag

Søborg Sø, 1:40.000

Naturstyrelsens projekt 2023

Søborg Sø, 1:40.000

Problemformulering:

Hvordan kan Søborg Sø genskabes, så landskabets naturmæssige værdier bliver forbedret, og landskabets underlæggende kulturelle lag gives ny værdighed?

En helhedsplan for Søborg Sø

Landskabsanalyse

Søborg Sø i dag

Fra istid til fremtid

Efter sidste istid (ca. 4.500 f.kr.)

Middelalderen (1000-1536)

1768

1890'erne

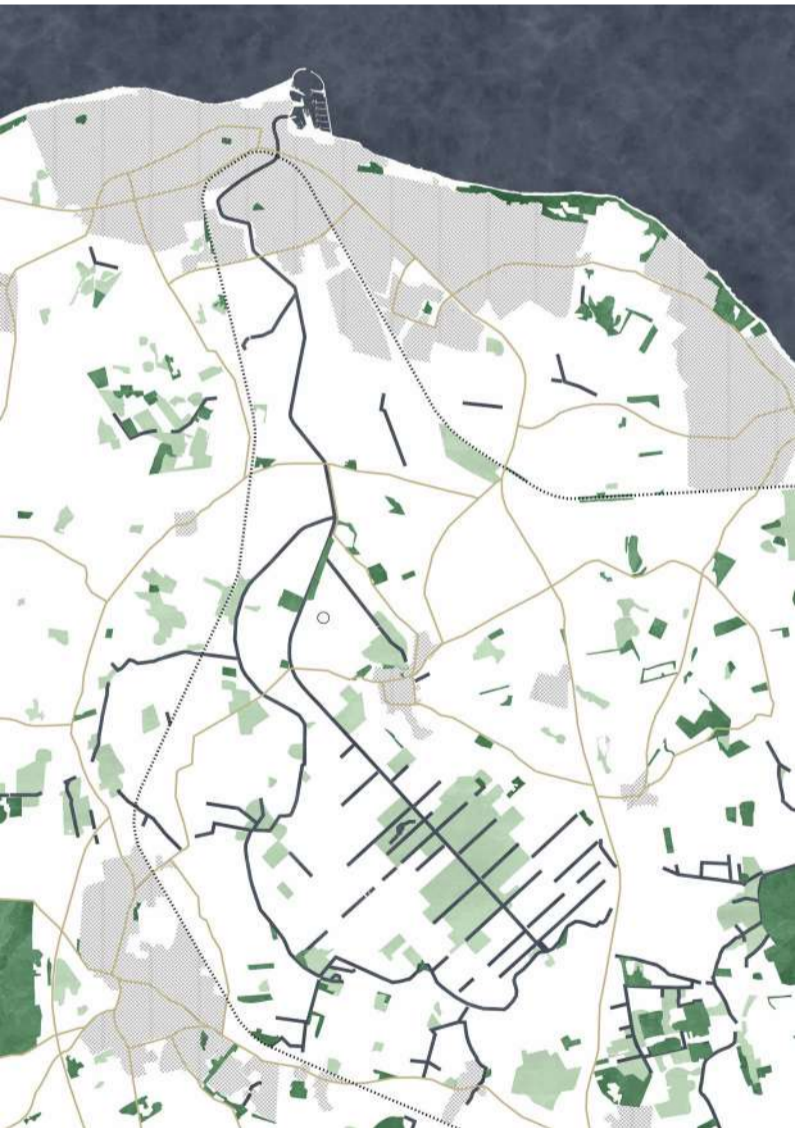
1940'erne

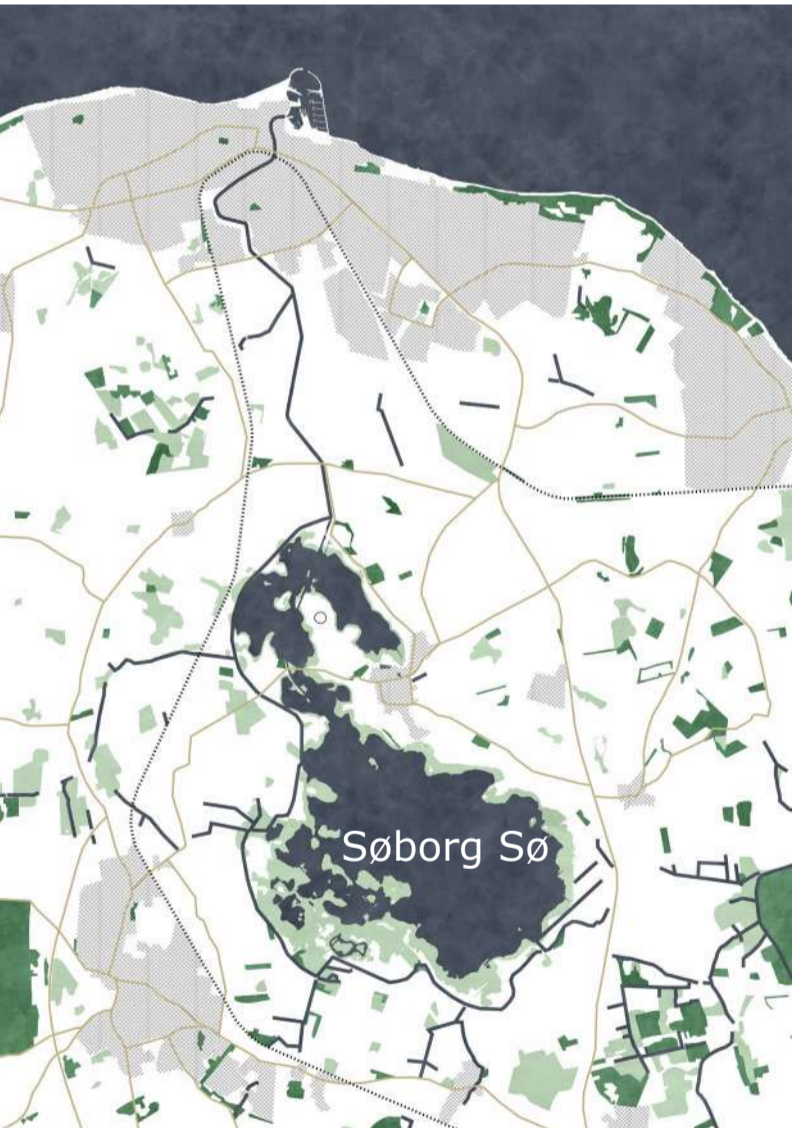
1960'erne

1990'erne

2020

2023 - Naturstyrelsen

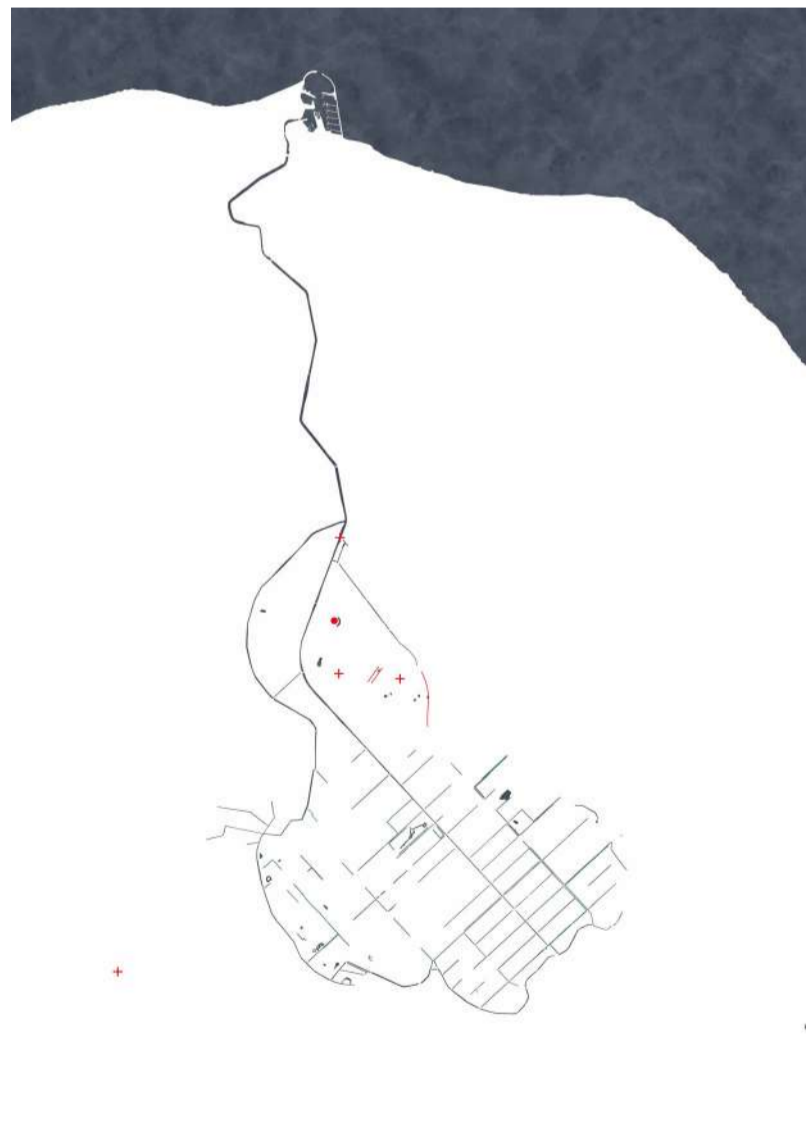
Landskabets lag

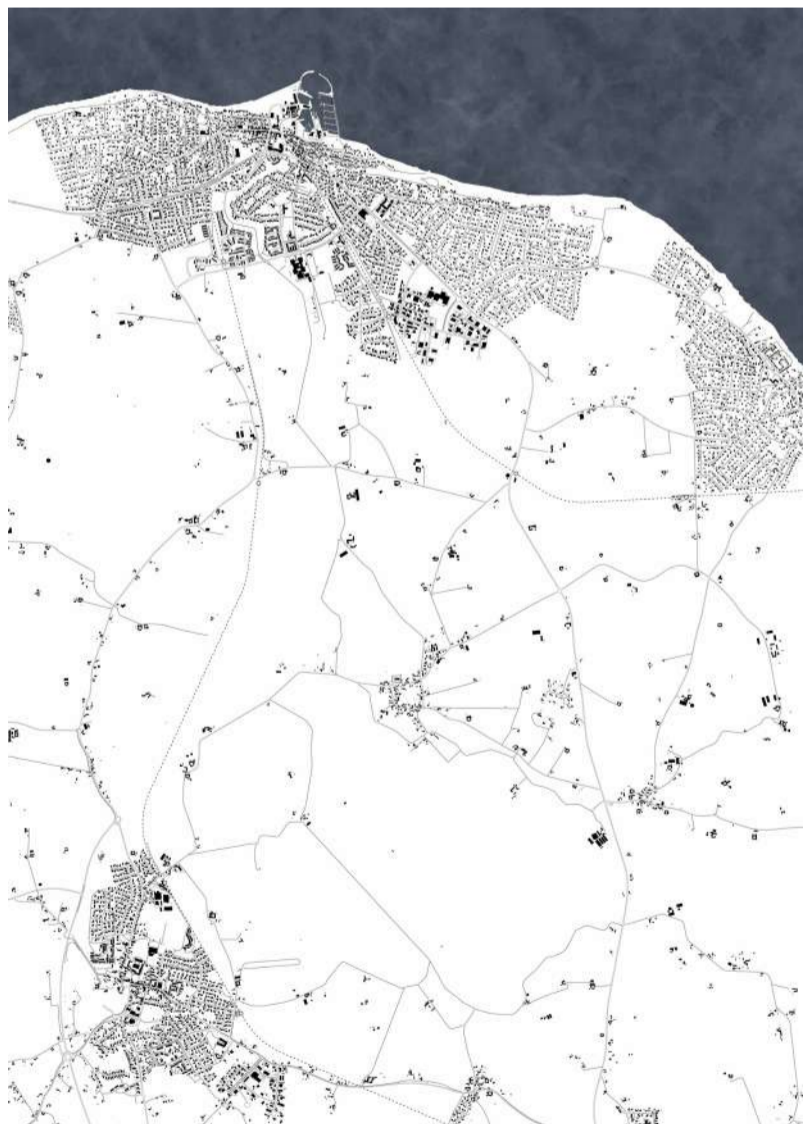
Vandet, 1:60.000

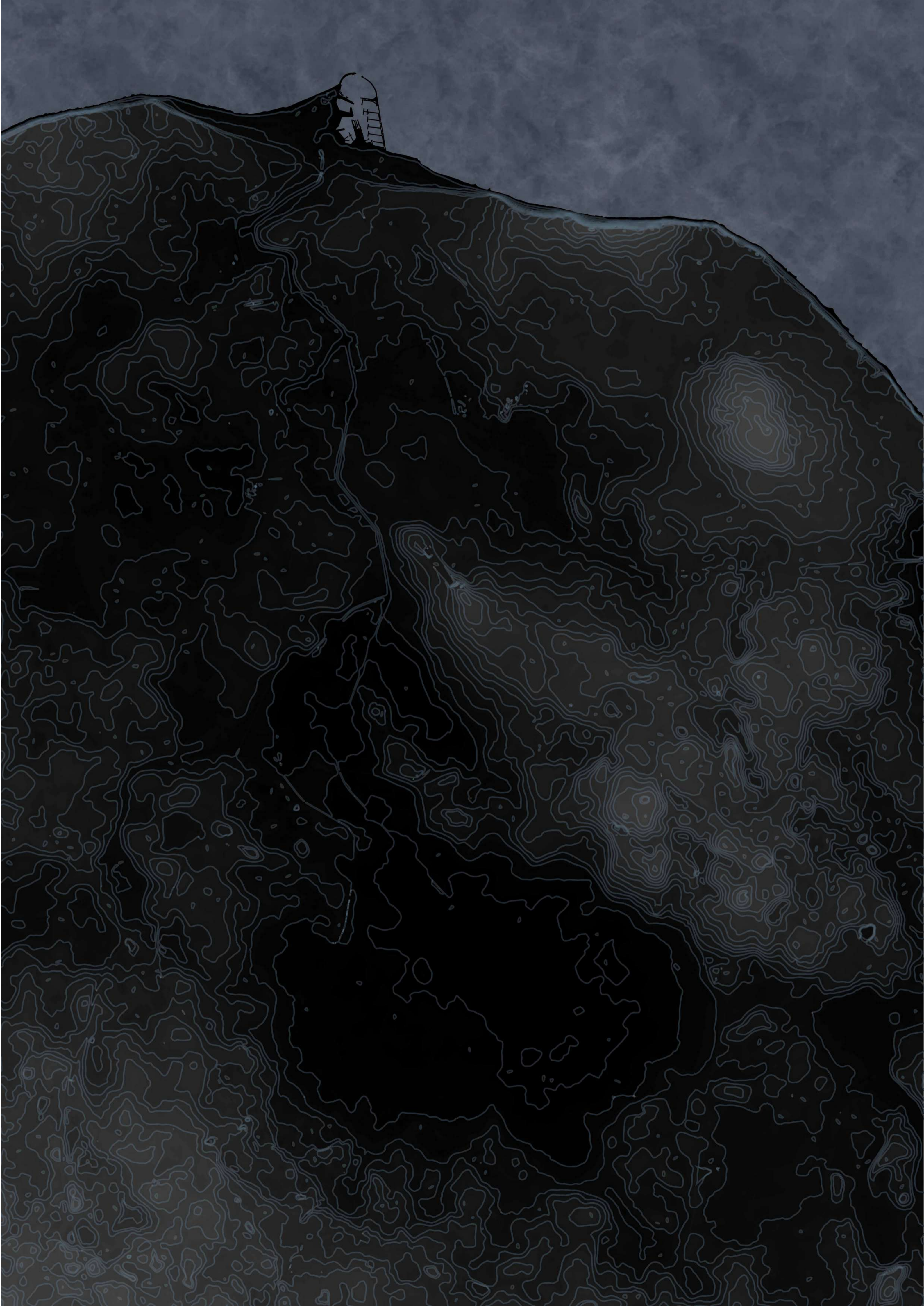
Det grønne, 1:60.000

Kulturelle elementer, 1:60.000

Bygninger og infrastruktur, 1:60.000

Terræn, 2,5m kuver, 1:15.000

Landskabets lag

- Vand og vandskæl

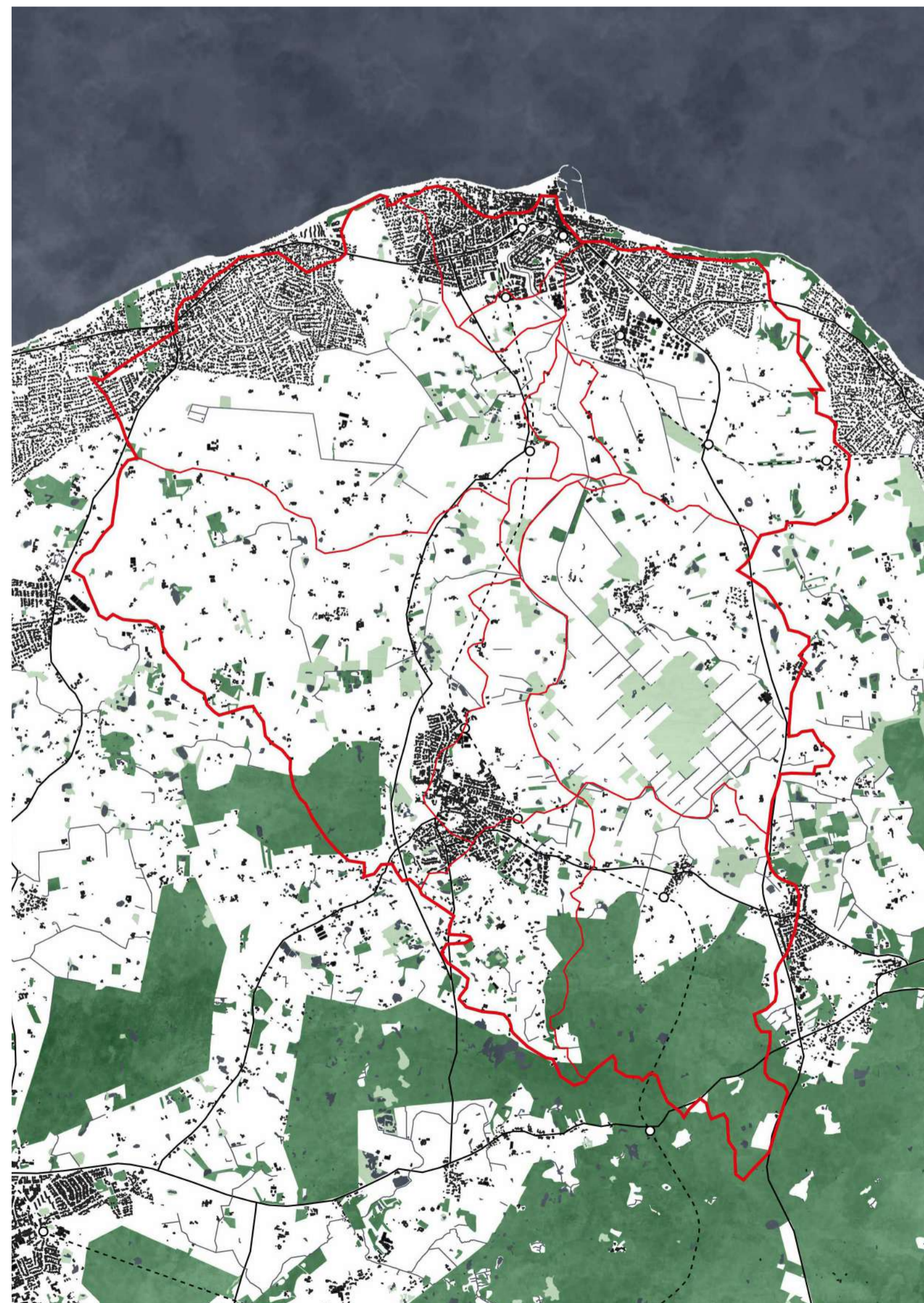

Afsløre Søborg Ås gamle forløb via vandets aflejringer i landskabet?

Udsnit af diagram over ekstremregn, 1:15.000

Diagram over ekstremregn på 75mm (skybrud: 15 mm nedbør på 30 min.), 1:60.000

Vandopland, samt delopland, til Søborg Sø og Søborg Kanal, 1:50.000

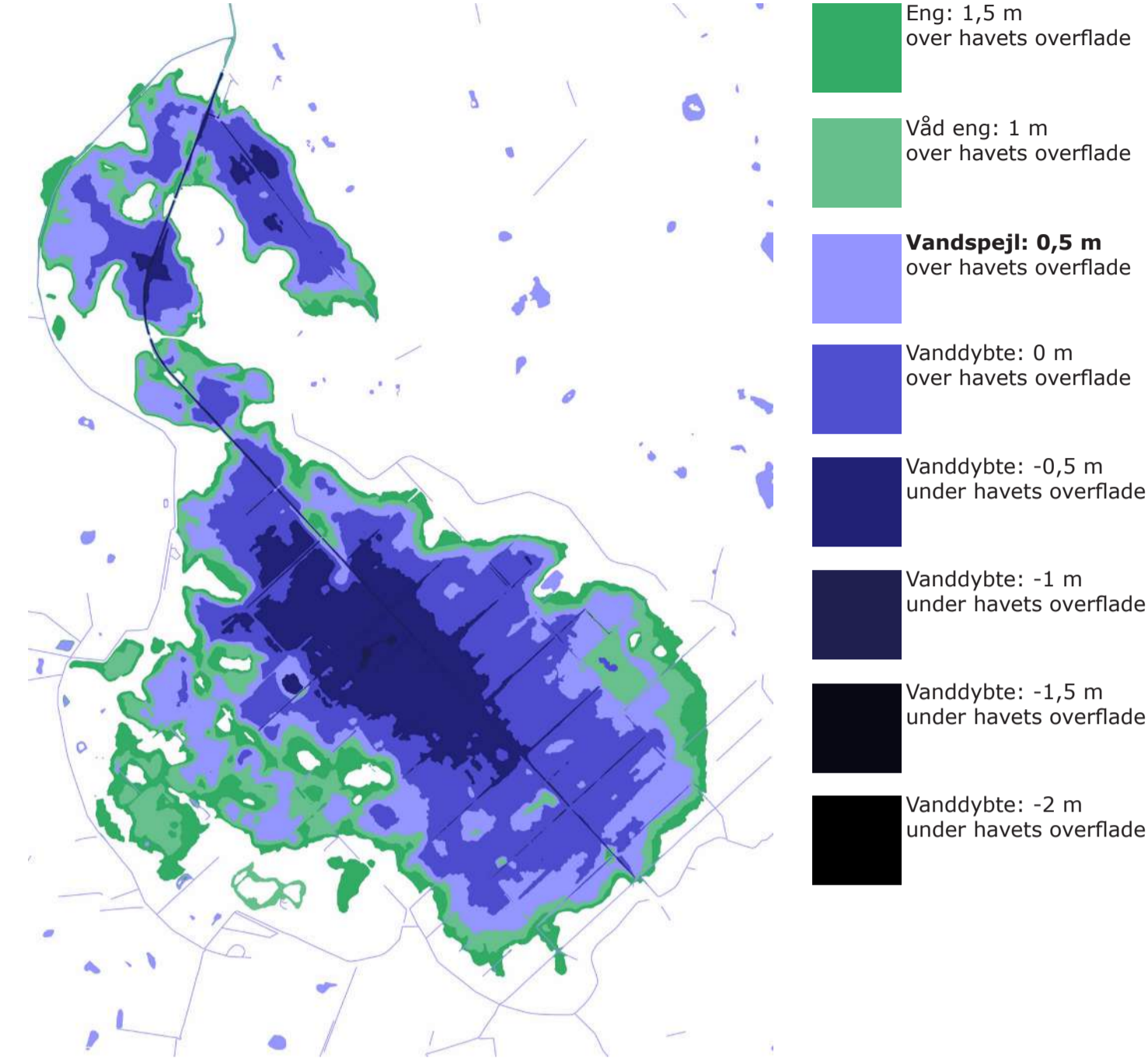

Vandets grænser og retning, 1:15.000

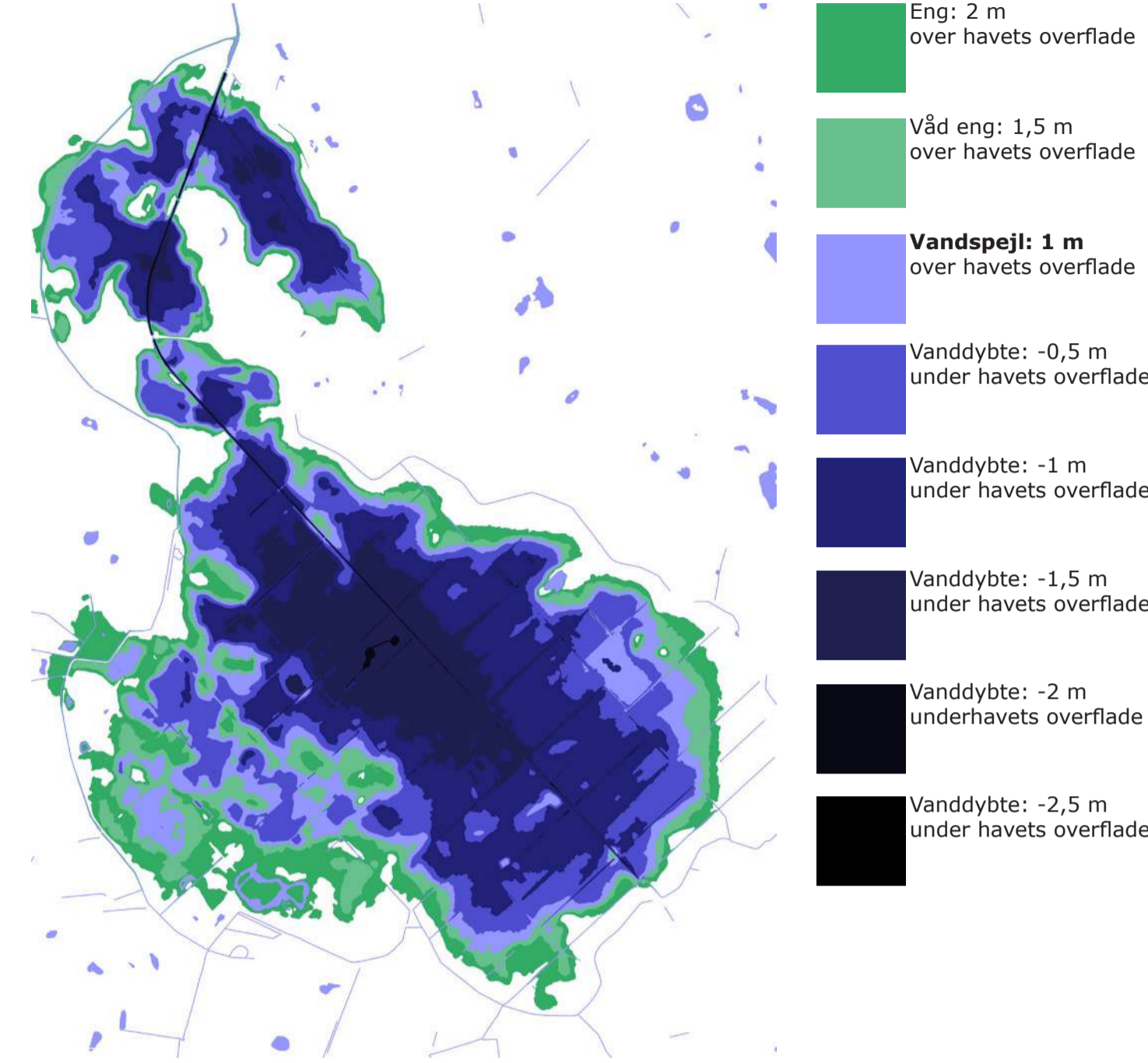
Landskabets lag

- Den nye sø

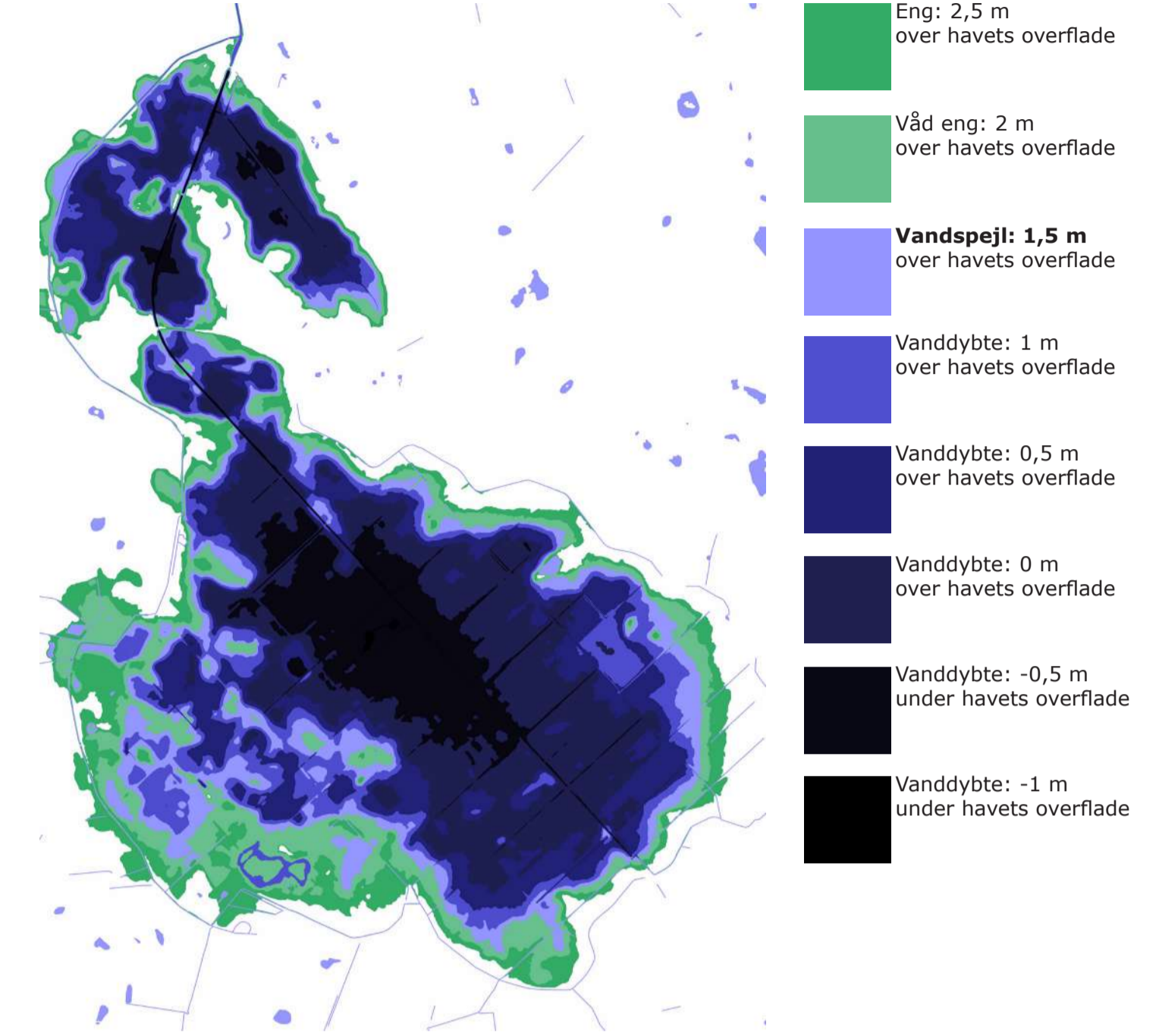
Lav vandstand

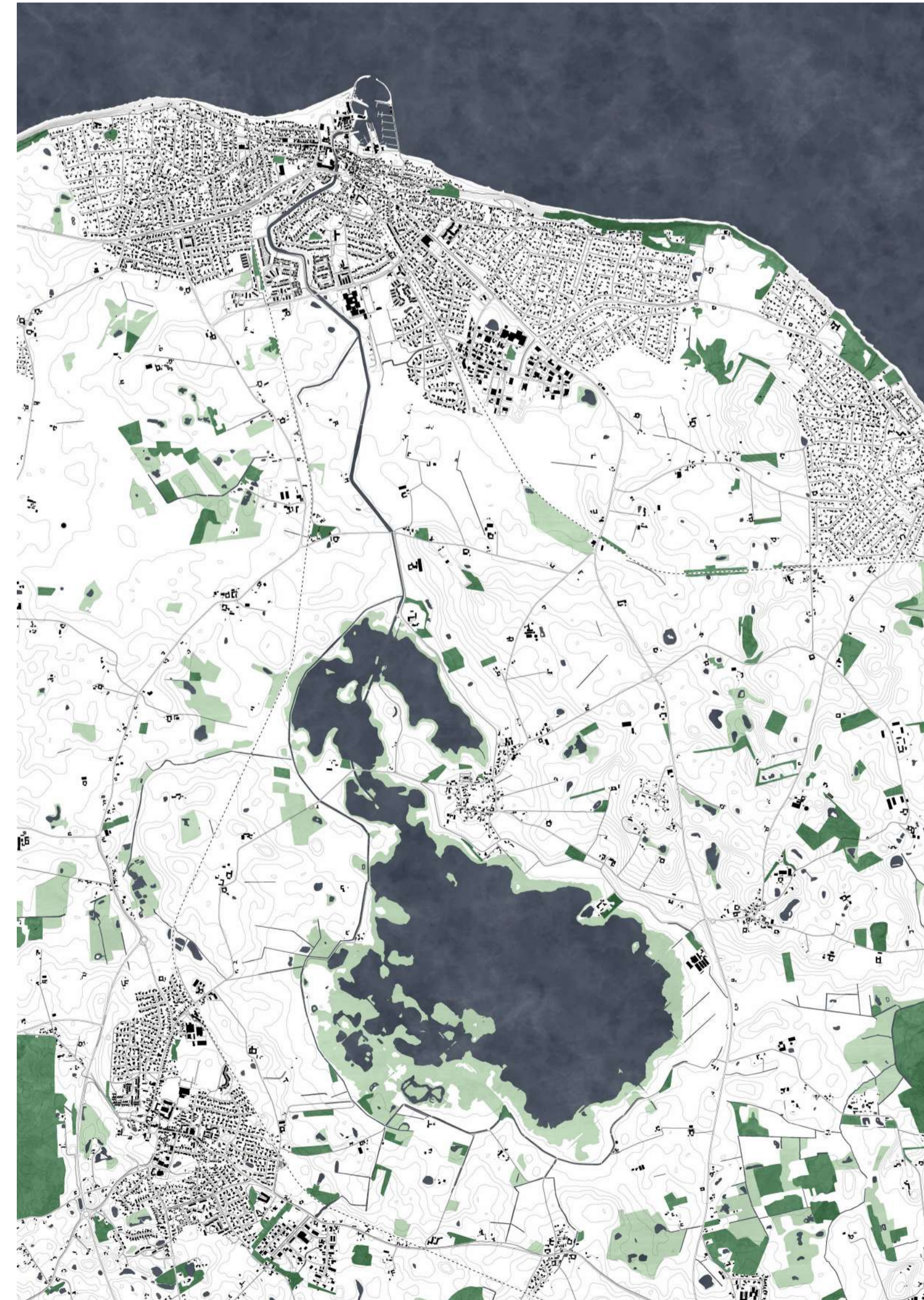
Normal vandstand

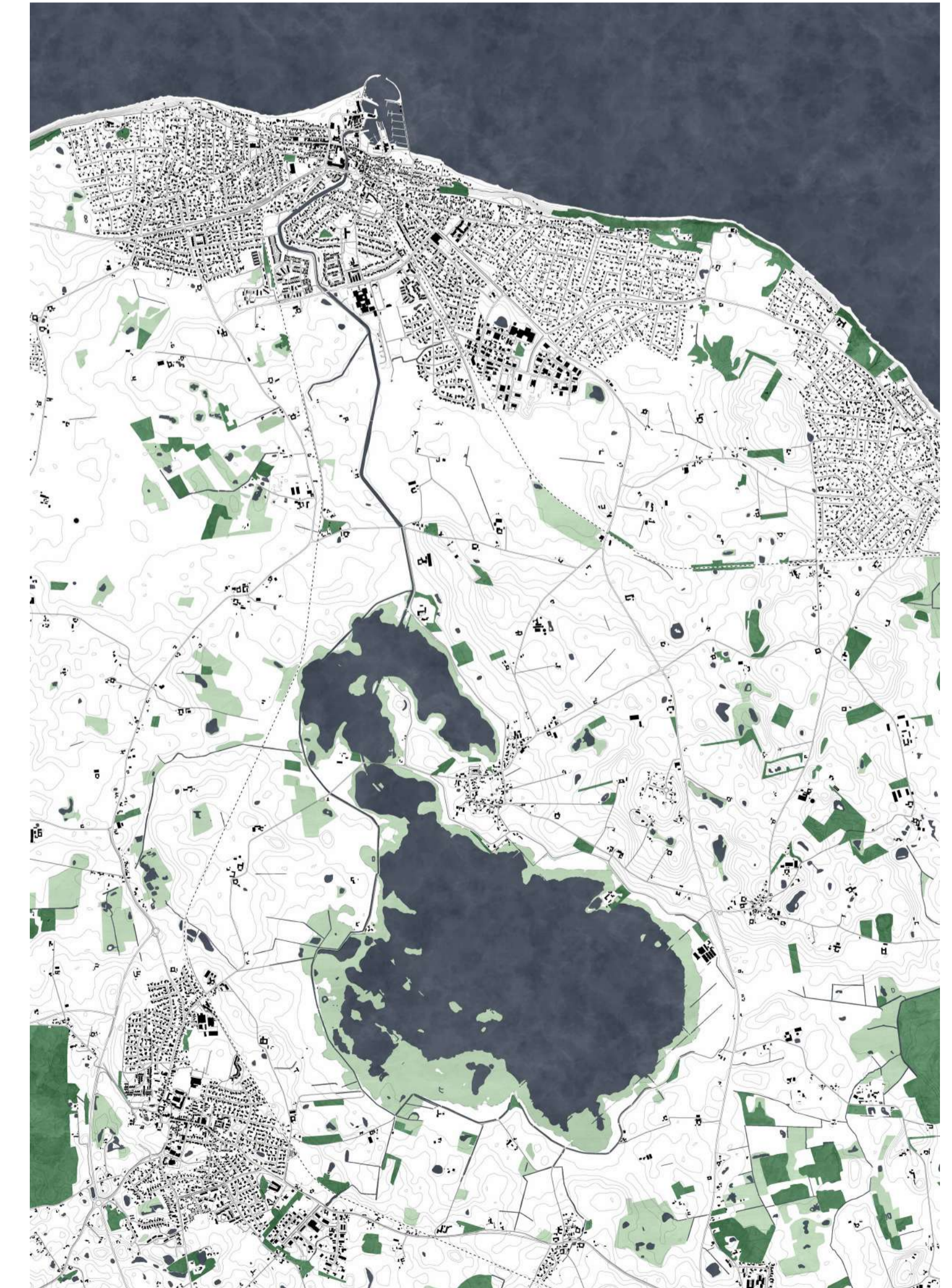
Høj vandstand

Vandspejl i kurve 0,5m

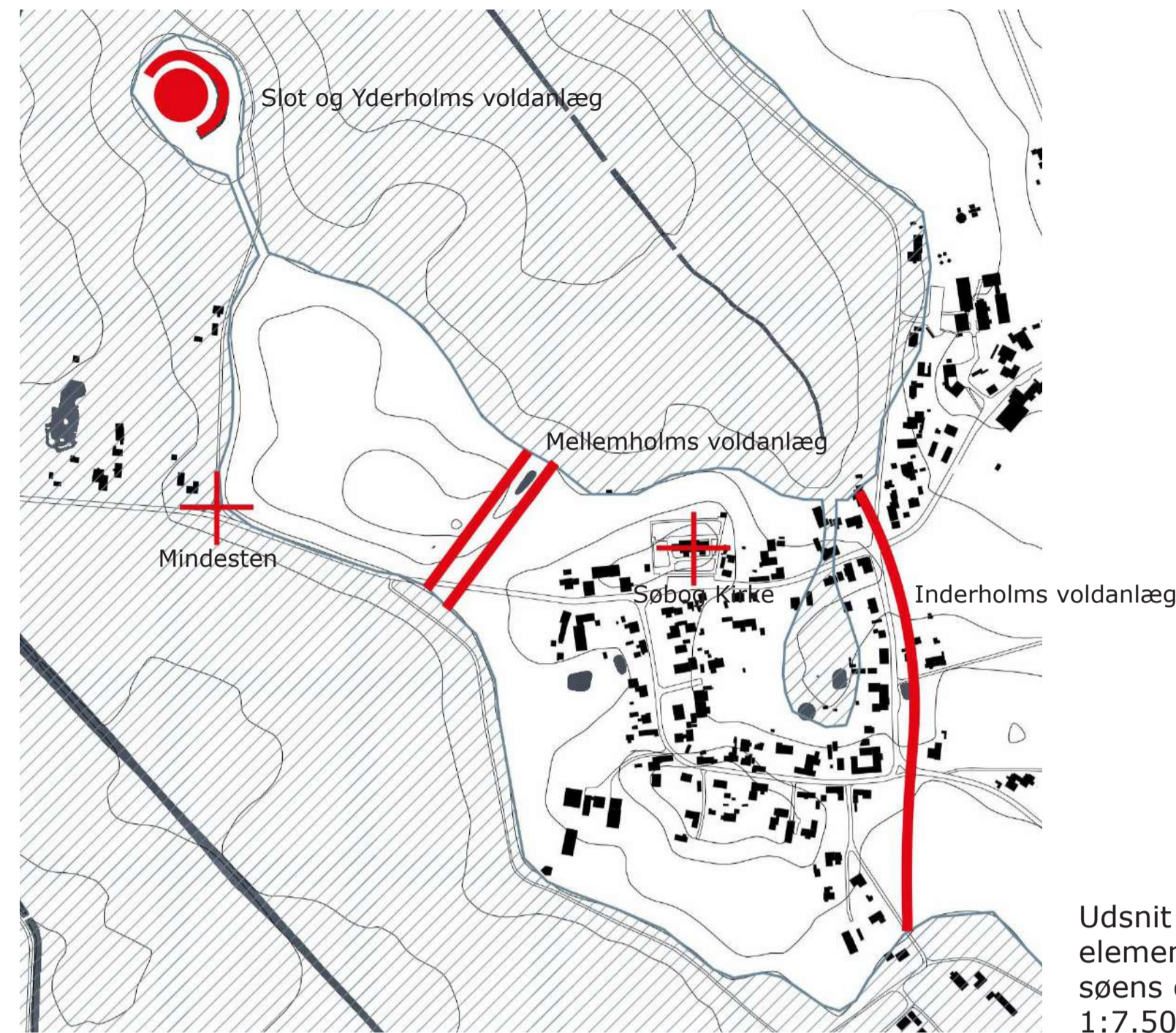
Vandspejl i kurve 1m

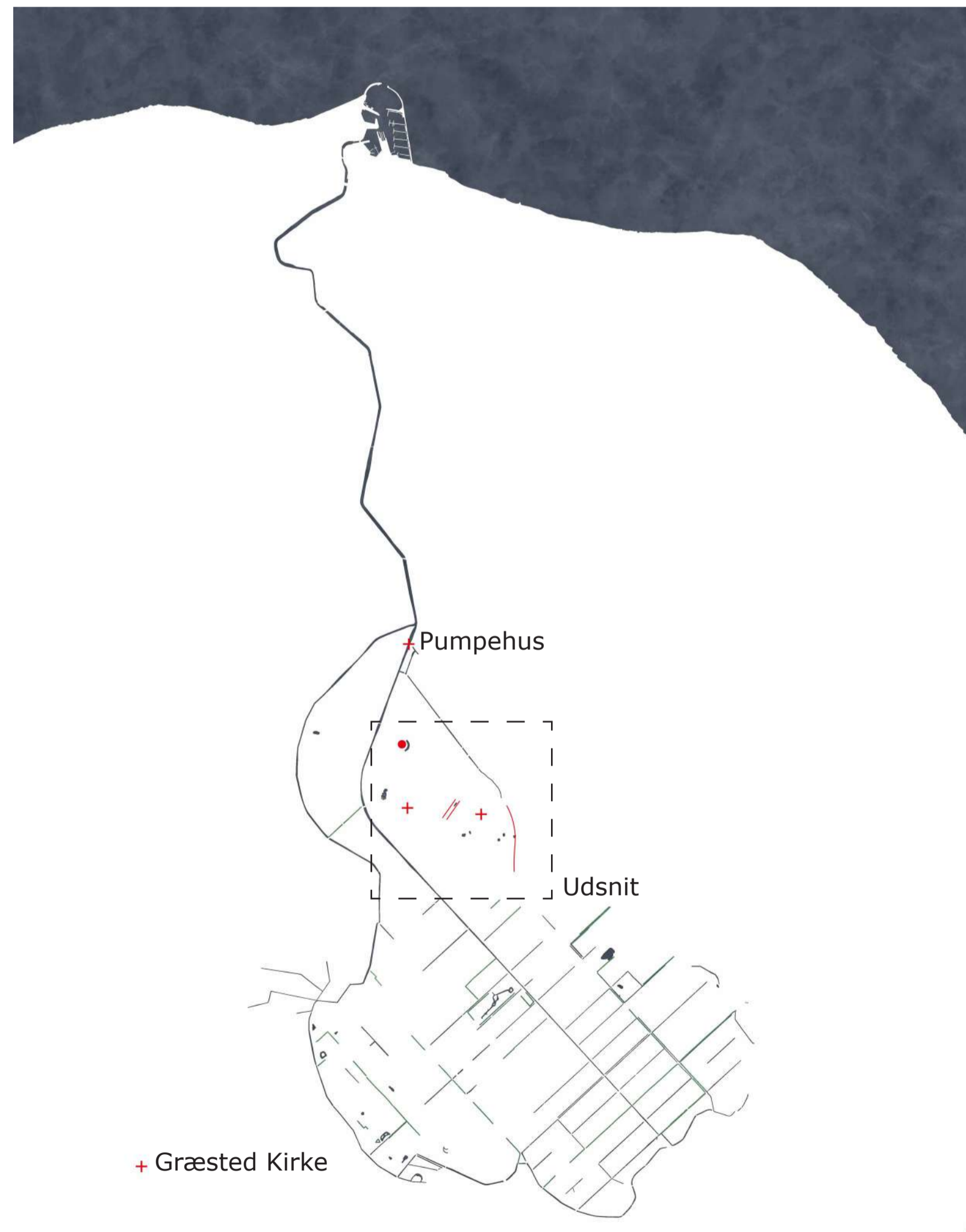
Vandspejl i kurve 1,5m

Landskabets lag

- De kulturelle elementer og fortællinger

Udsnit af mapping af kulturelle elementer. Skraveringen viser søens omfang i middelalderen, 1:7.500

Mapping af kulturelle elementer, 1:30.000

Middelalder:

Middelalder Kirker:

Søborg Krike fra 1200-tallet

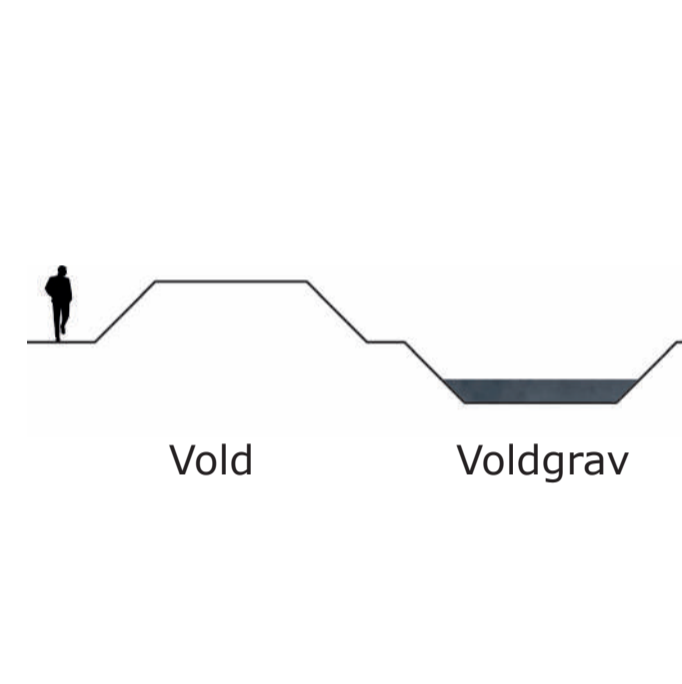

Græsted Krike fra 1200-tallet

Inderholms voldanlæg:

Den lille dam er den sidste rest af Inderholms voldgrav, dateret 1100-tallet-1535.

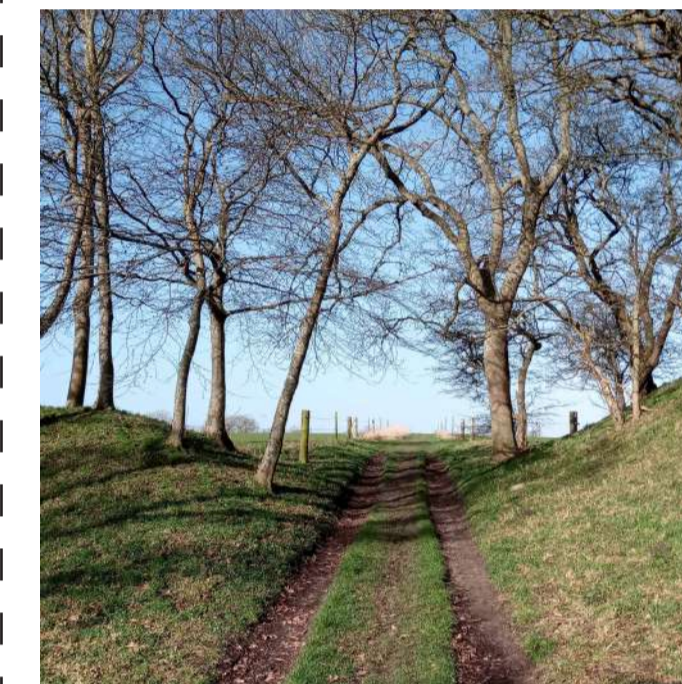

Principsnit af Inderholms voldgrav og vold, baseret på arkæologernes udgravninger i 2013.

Mellemholms voldanlæg:

Dobbelt voldanlæg ved indgangen til Mellemholm, dateret 1100-tallet-1535

Passage igennem det dobbelte voldanlæg, mellem Inderholm og Mellemholm.

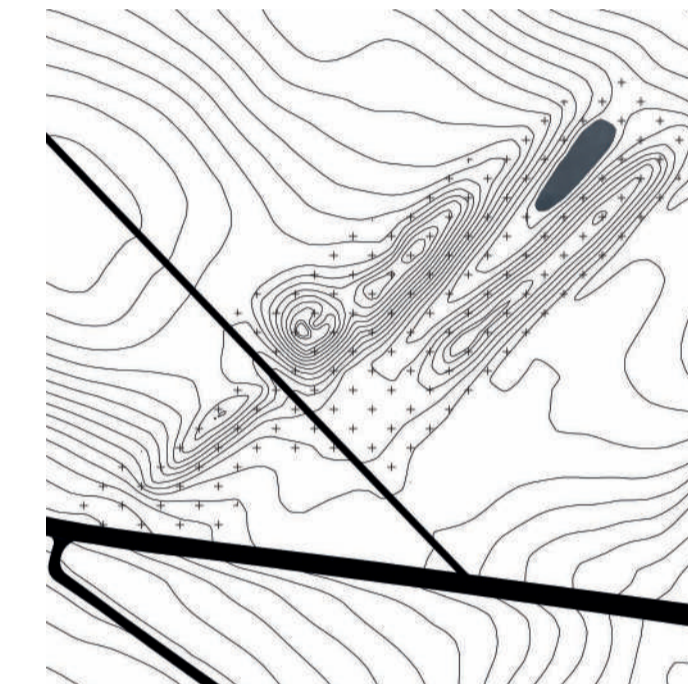
Slot og Yderholms voldanlæg:

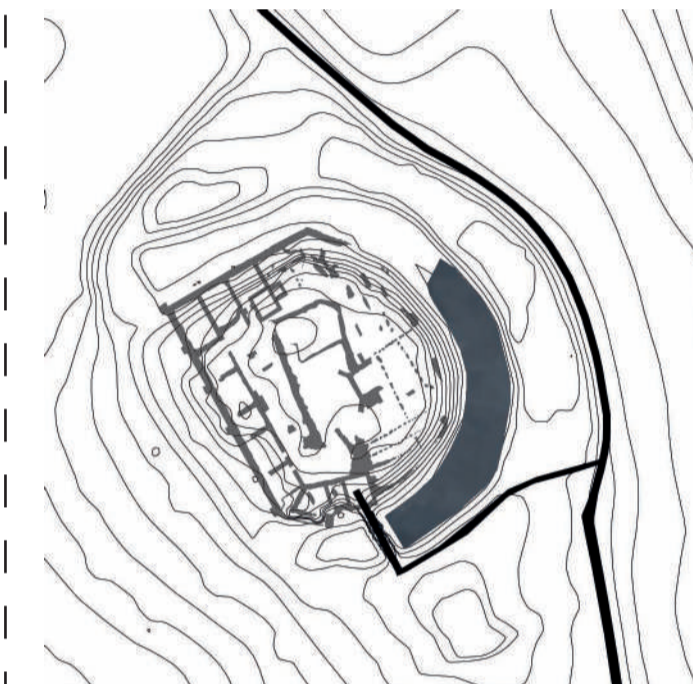
Ruinerne af Søborg Slot og voldanlæg på Yderholm, dateret 1100-tallet-1535

Ruinerne af Søborg Slot med udsigt over den gamle søbund

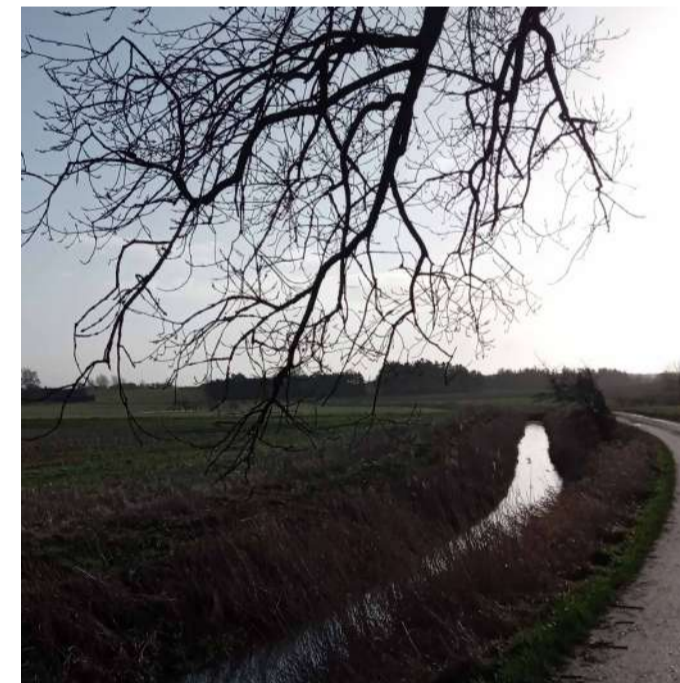
Plan over dobbelt voldanlæg, 1:2.000

Plan over Yderholms slotsruin og voldanlæg, 1:2.000

Landvinding:

Dræning med kanaler:

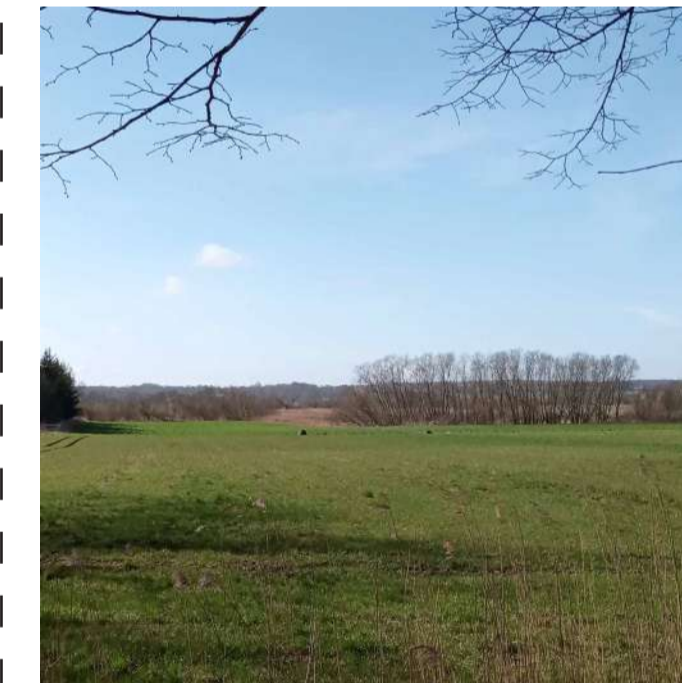

Dræningskanal langs Søborg Søs østlige kant

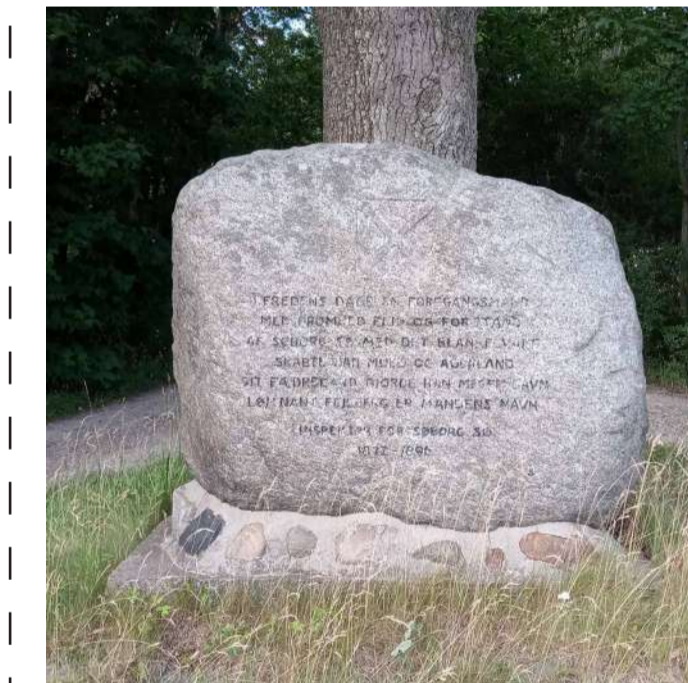
Mindre dræningskanal

Jordforbedring:

Markhegn på den gamle søbund

Mindesmærke:

Mindesten fra 1890'erne

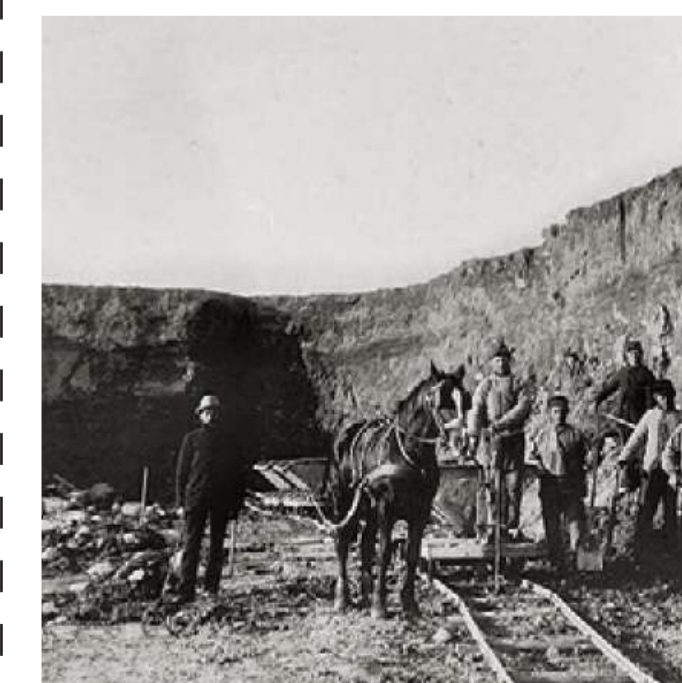
Forsat dræning:

Pumpehus fra 1940'erne

I 1800-tallet blev kanaler og grøfter gravet med håndkraft, i perioder med en arbejdsstyrke på ca. 150 mand

I 1891-1894 skulle jordkvaliteten gøres bedre, og der blev kørt 5-10 centimeter tykt gødet jordlag ud på markerne i søbunden. Bakkejord fra randarealerne, iblandet dyndjord og gæret hestegødning, blev det som gav det bedste resultat. Arbejdsstyrken bestod af mellem 30 og 40 mand.

Mindesten til minde om kultivering af Søborg Sø, tilegnet P.B. Feilberg. På stenen står der:

"I fredens dage en foregangsmand med fromhed, flid og forstand af Søborg Sø med det blanke vand skabte han muld og agerland sit fædreland gjorde han megen gavn. Løjtnant Feilberg er mandens navn. Inspektør for Søborg Sø 1872-1896".

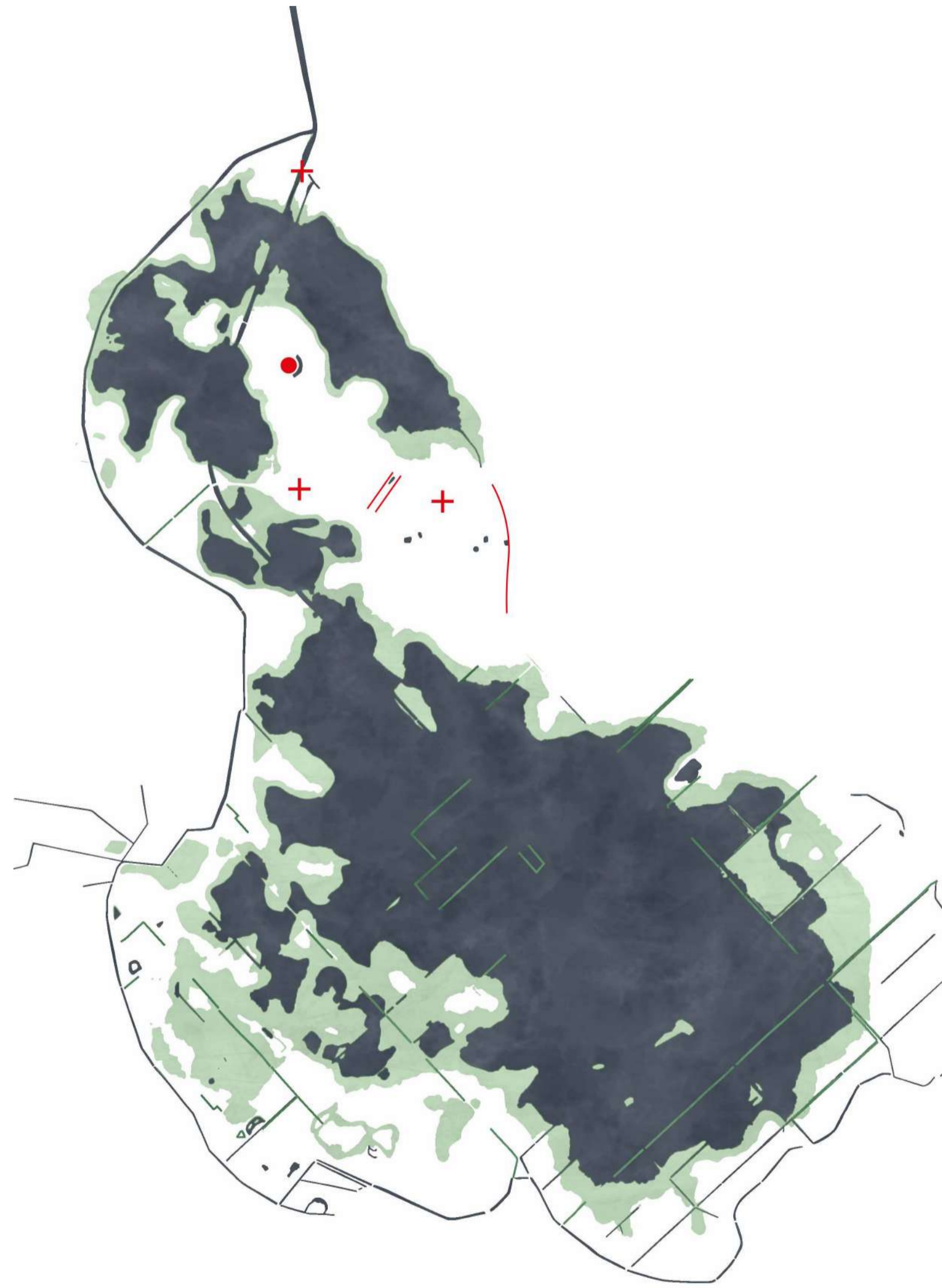

I 1955, over 150 år efter første tørlægning, var søbunden stadig så blød og dyndet, at afvandingskanalerne måtte afstives for at hindre brinkerne i at skride ud.

Landskabets lag

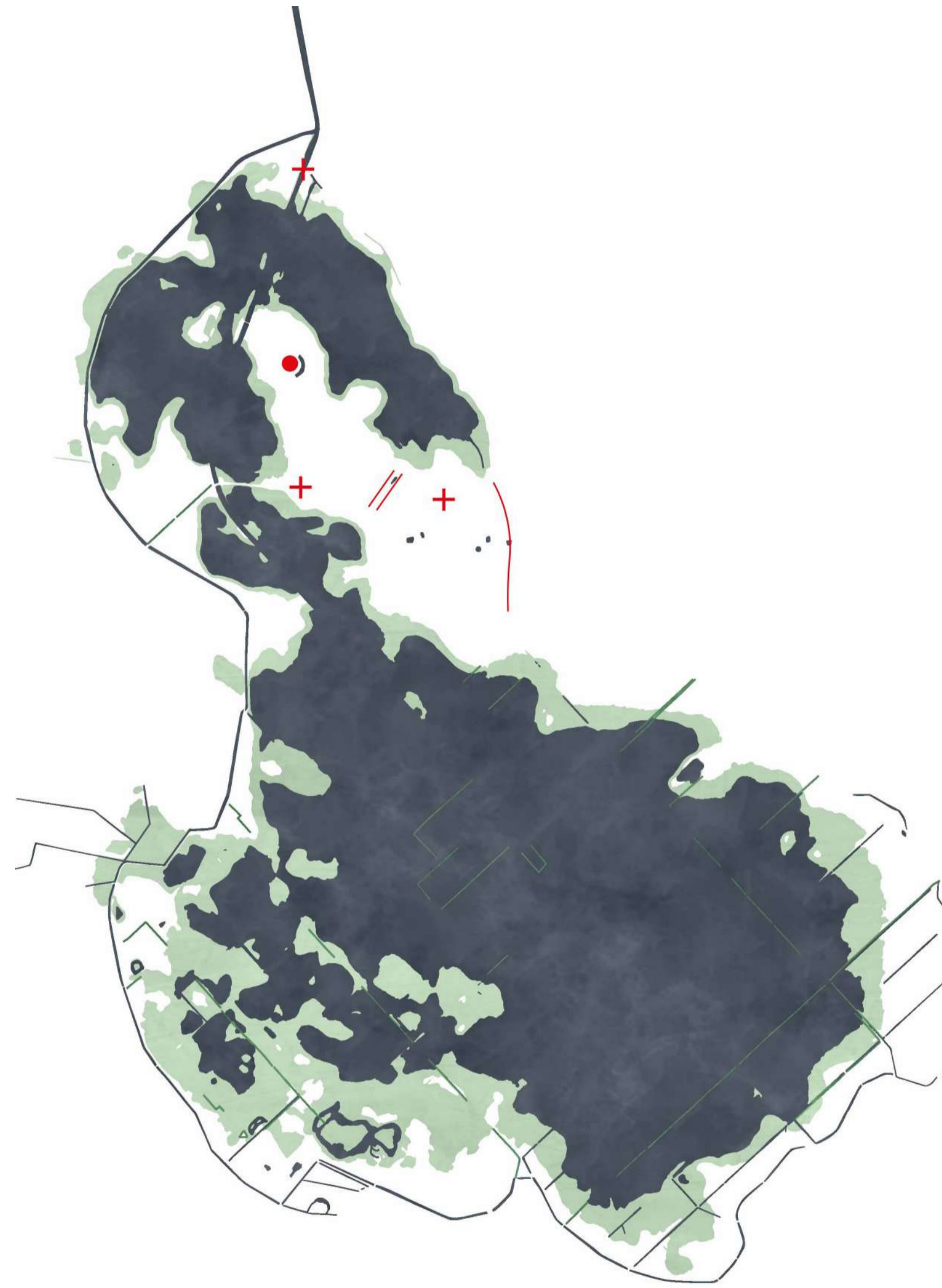
- De kulturelle elementer og den nye sø

Lav vandstand

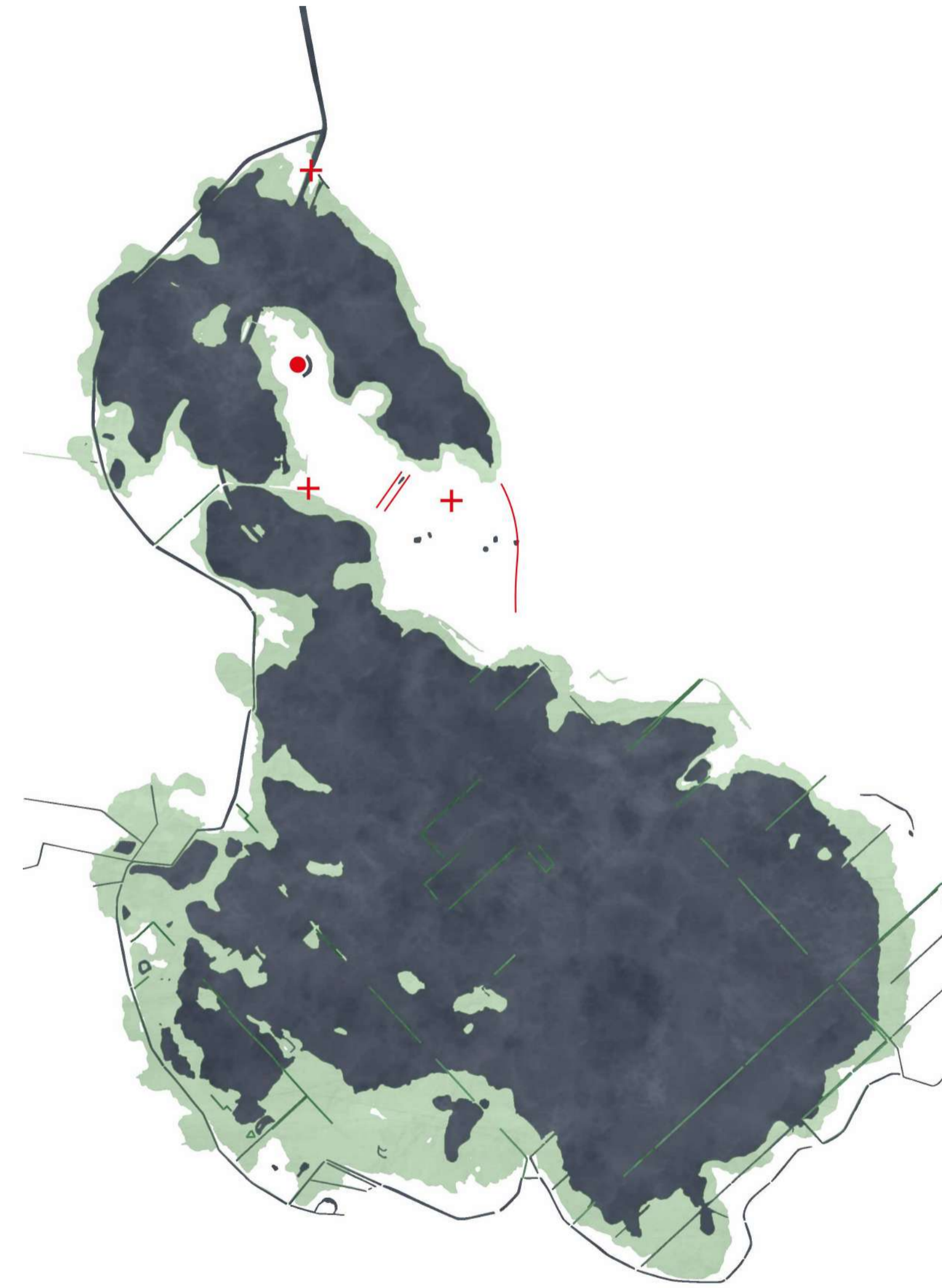
Vandspejl i kurve 0,5m

Normal vandstand

Vandspejl i kurve 1m

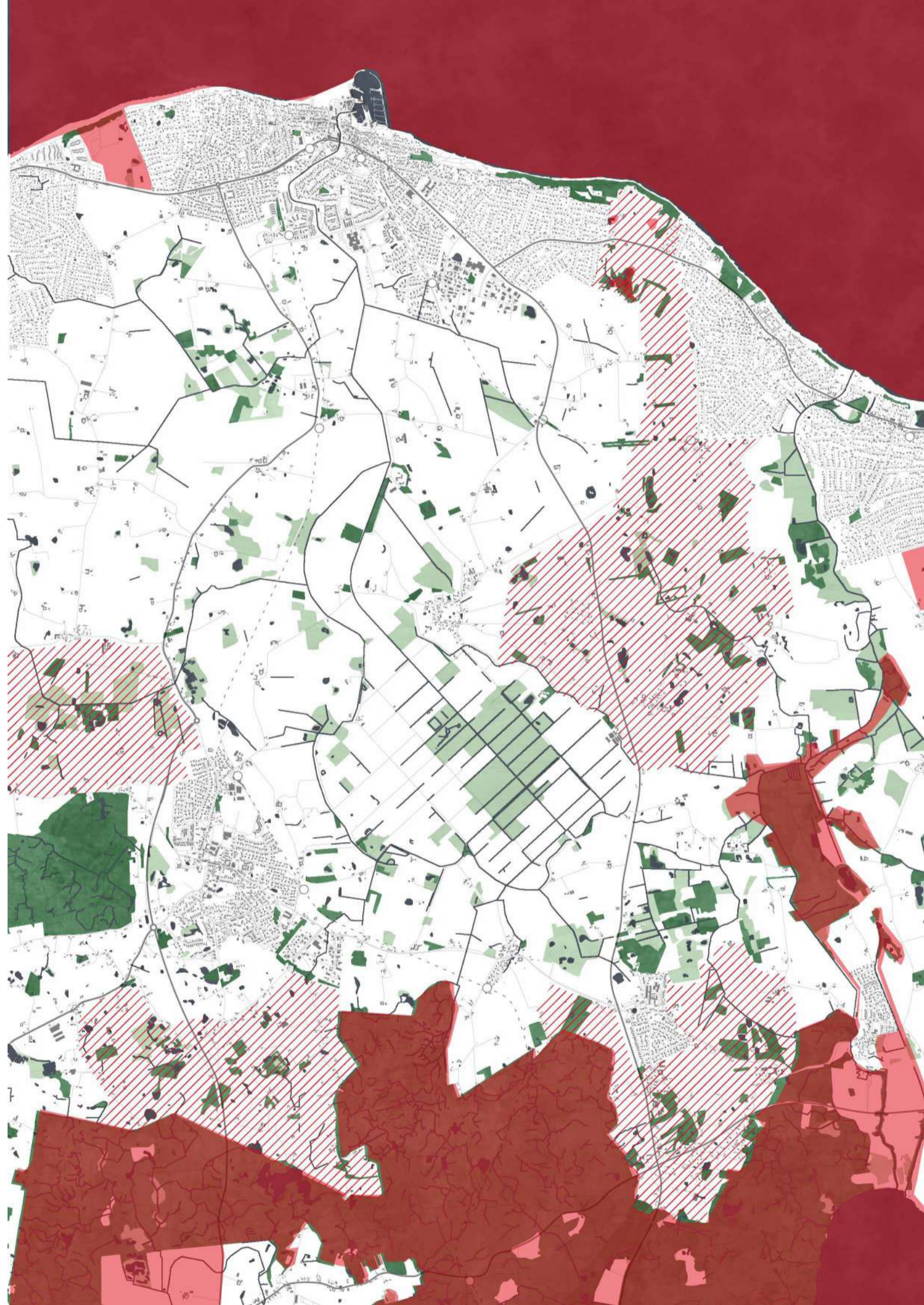
Høj vandstand

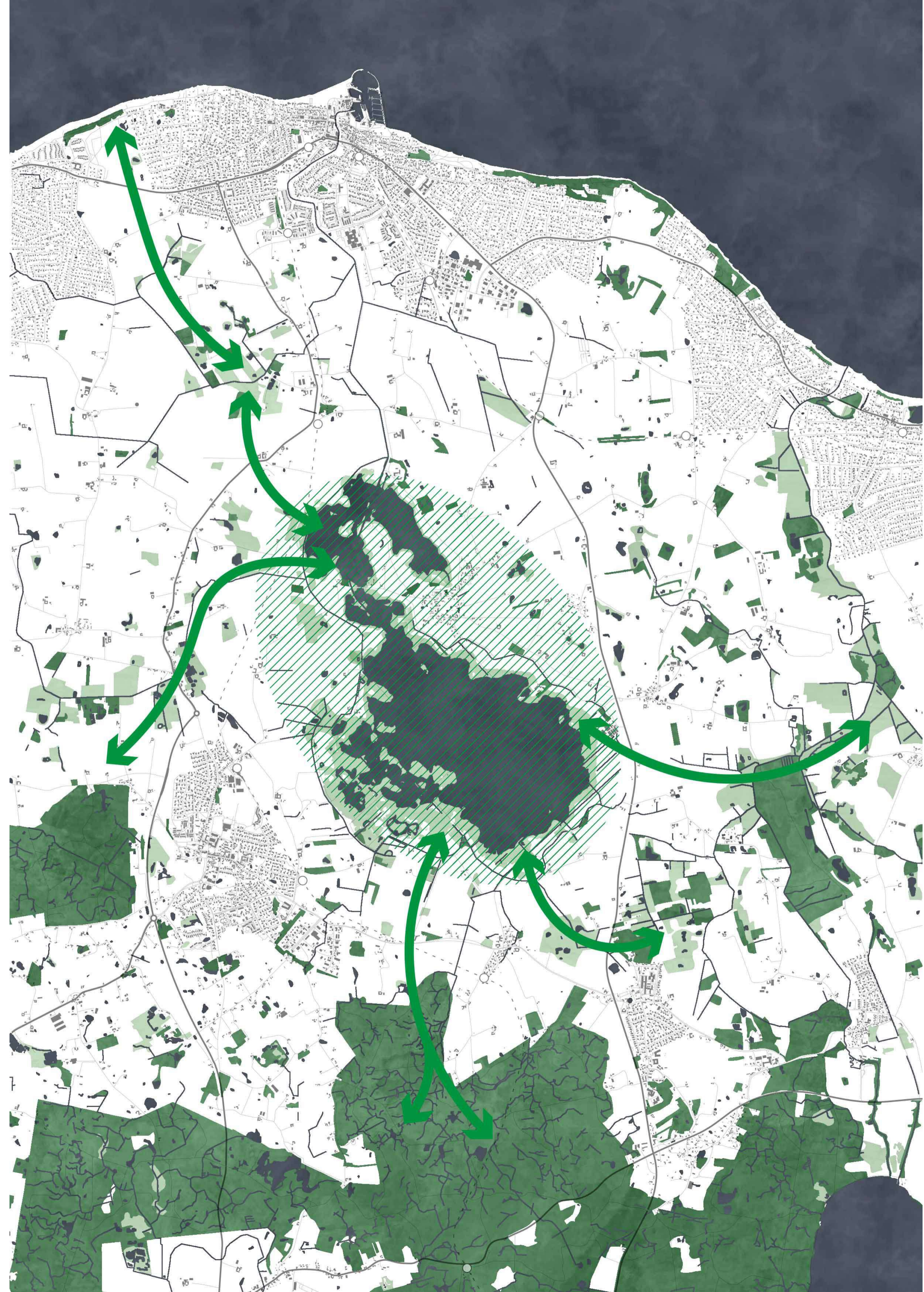
Vandspejl i kurve 1,5m

Stedets potentialer

- Nye naturforbindelser

Gribsskov Kommunens naturbeskyttelsesområder (rød) og deres udpegning af potentielle nye naturområder (skravering), 1:40.000

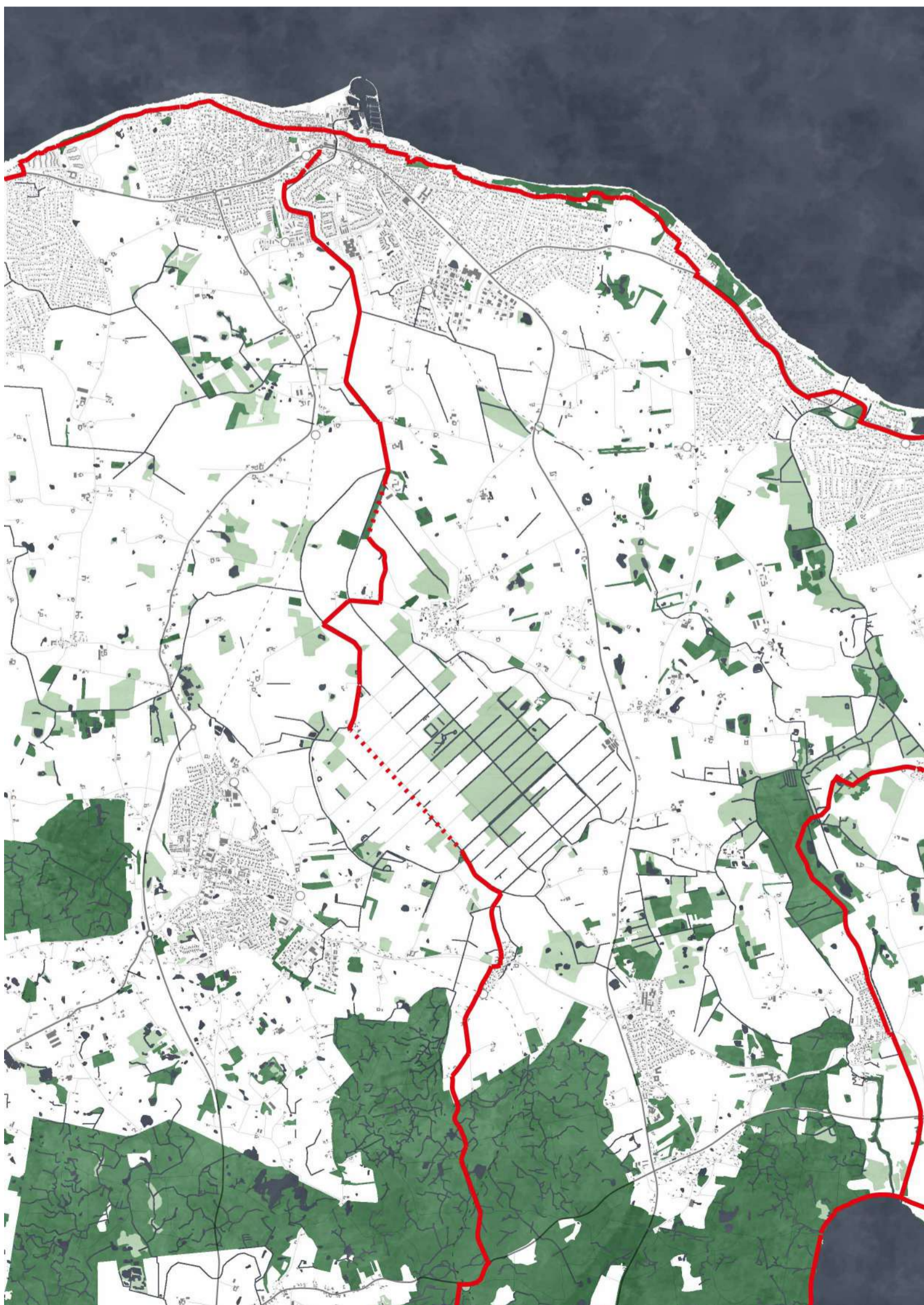
Potentiale for nye naturforbindelser, 1:20.000

Stedets potentialer

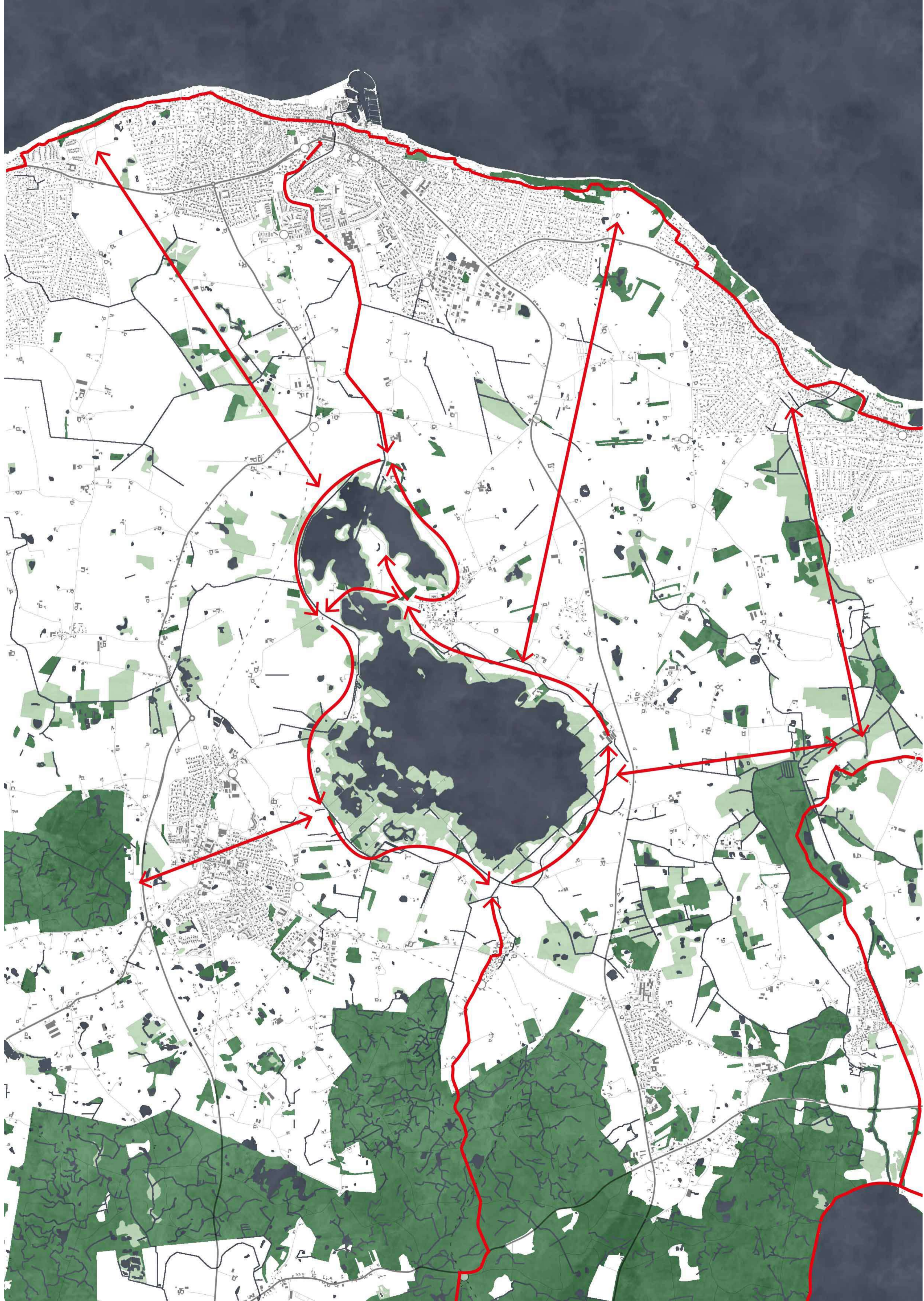
- Bevægelse i landskabet

Færdsel i området (streg tykkelsen markere mængden af trafik), 1:80.000

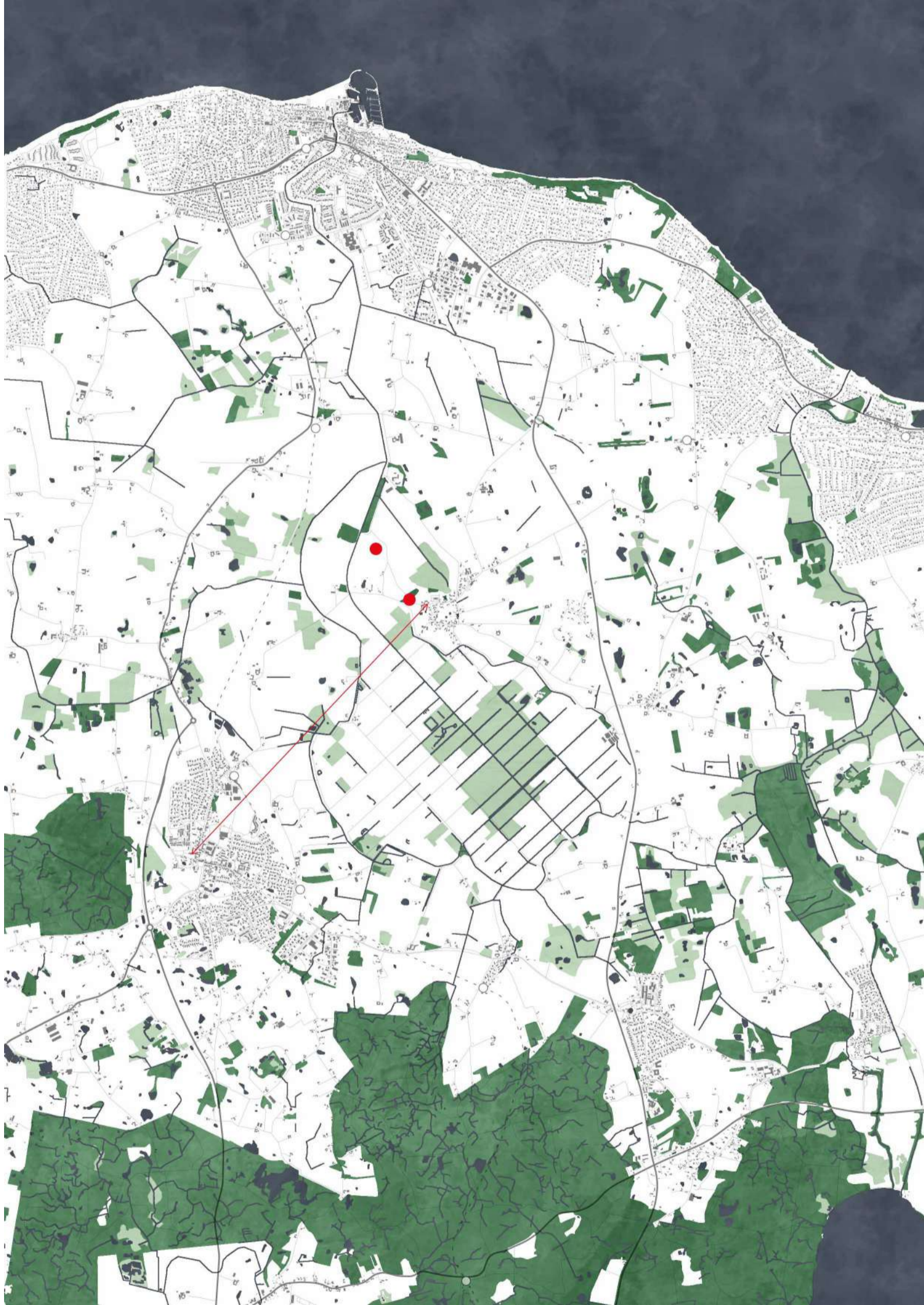
Det nuværende rekreative rutenet og udfordringerne ved den nye sø (stibling), 1:40.000

Potentiale for et nyt rekreativt rutenet, 1:40.000

Stedets potentialer

- Orienteringspunkter i landskabet

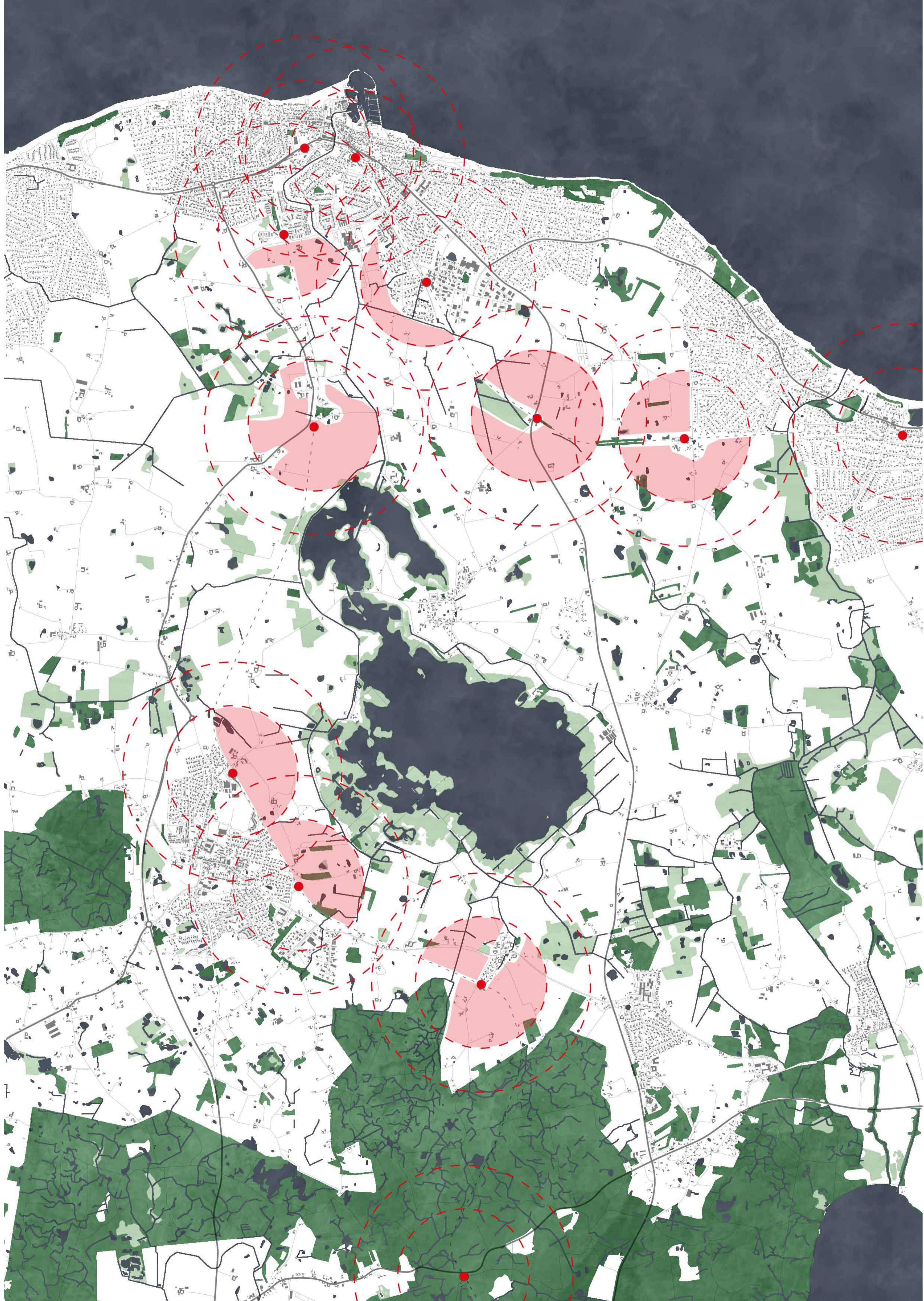
Nuværende sigtelinjer og orienteringspunkter, 1:40.000

Potentiale for nye sigtelinjer og orienteringspunkter, 1:20.000

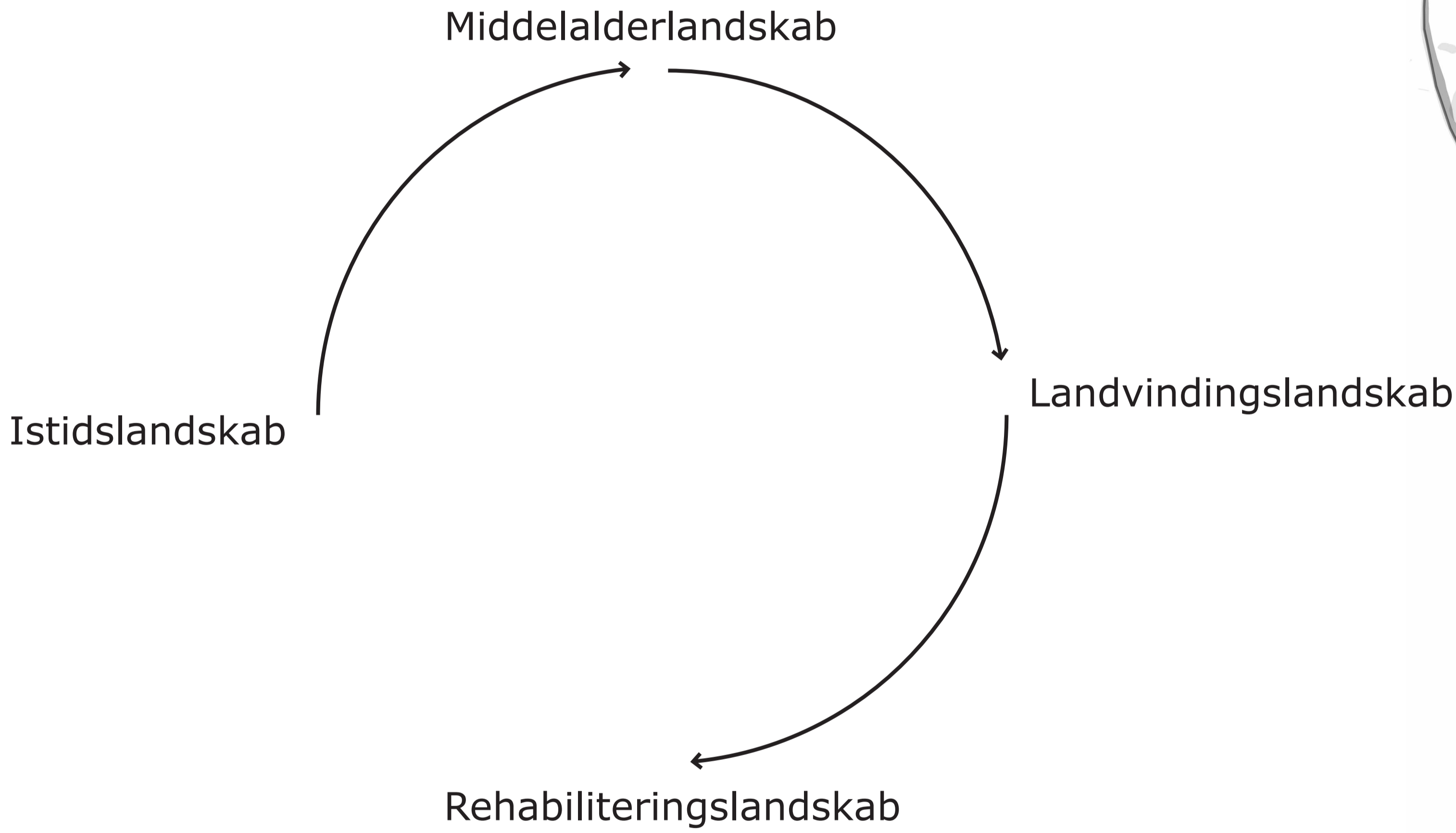
Stedets potentialer

- Byudvikling

Designforslag

Et landskab i bevægelse

De 6 tiltag

- Tiltag 1-3

Ny skov

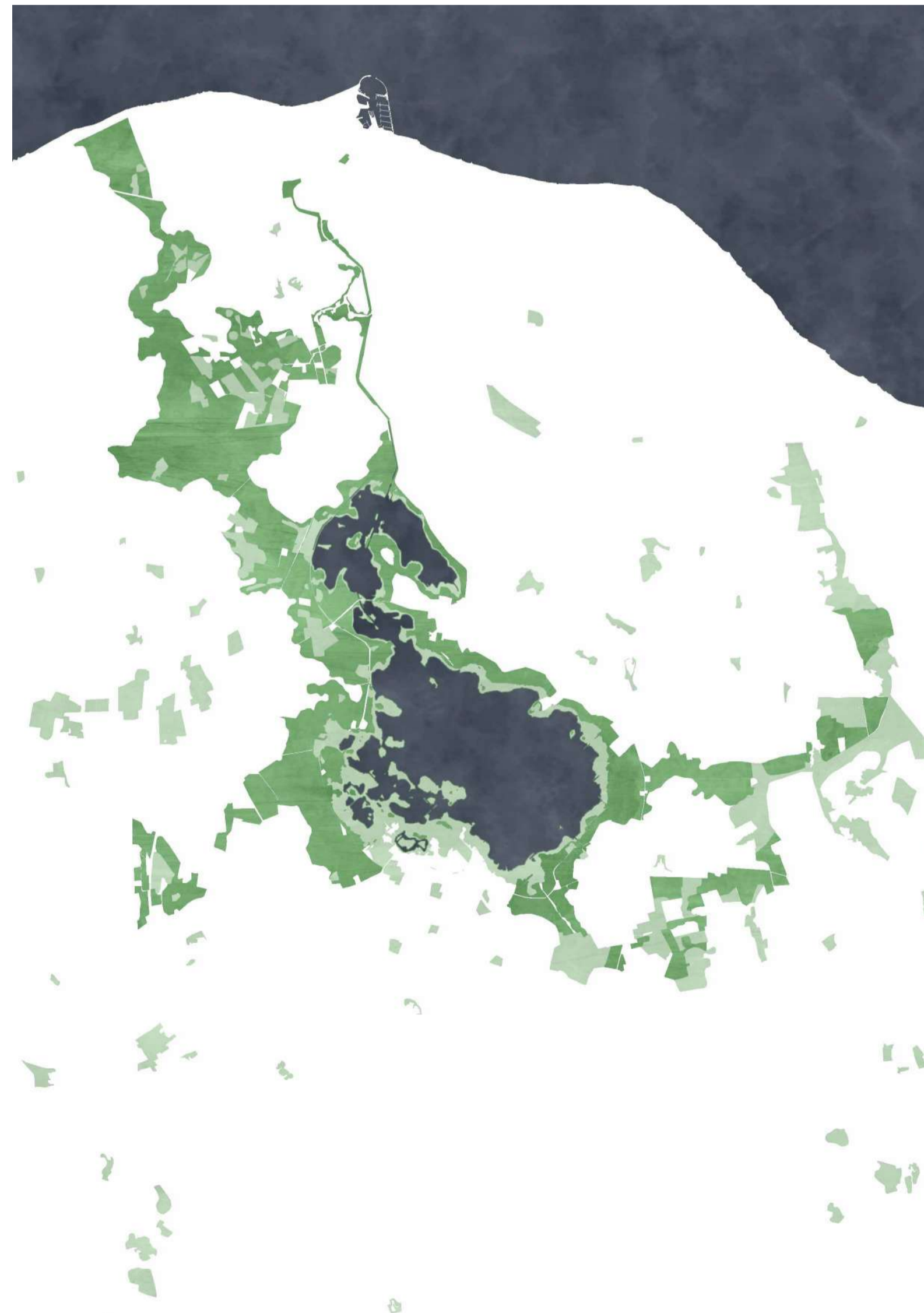
Ny lysåben natur

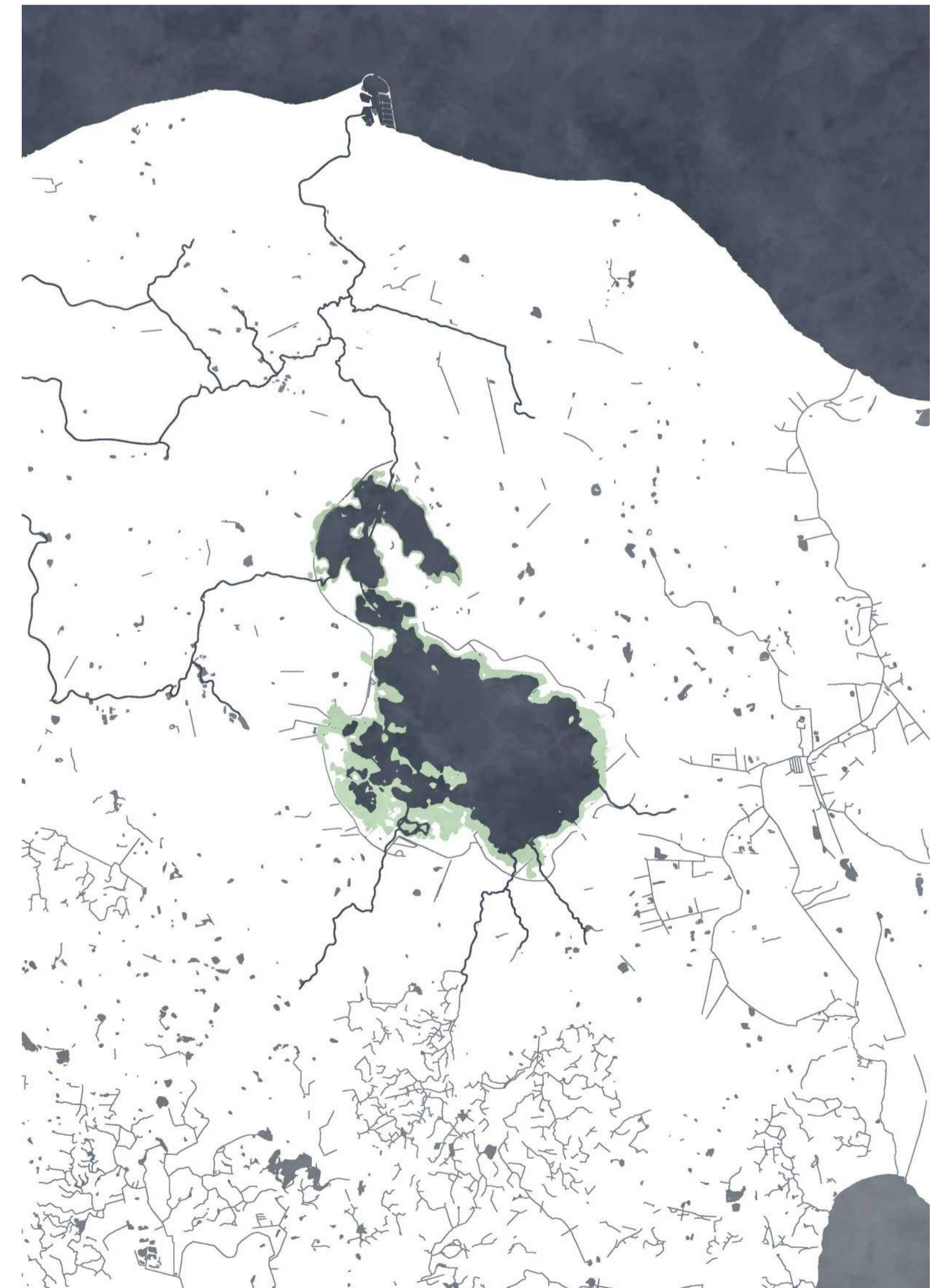
Fornyelse af vandløb

Etablering af ny skov, med forbindelse til Gribskov, 1:40.000

Etablering af ny lysåben natur, som sammenbinder eksisterende grønne områder, 1:40.000

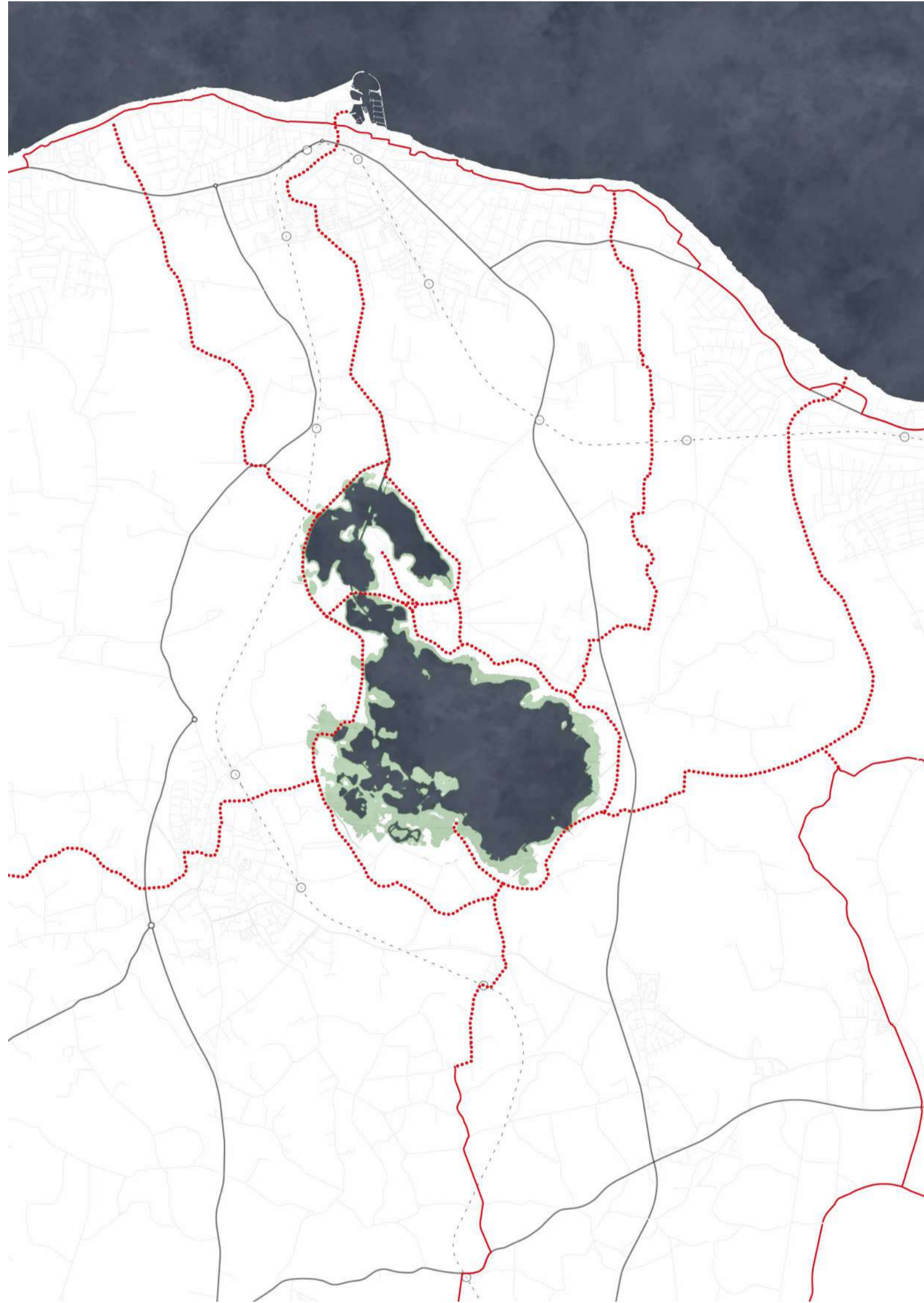

Genslyngning og åbning af vandløb, 1:40.000

De 6 tiltag

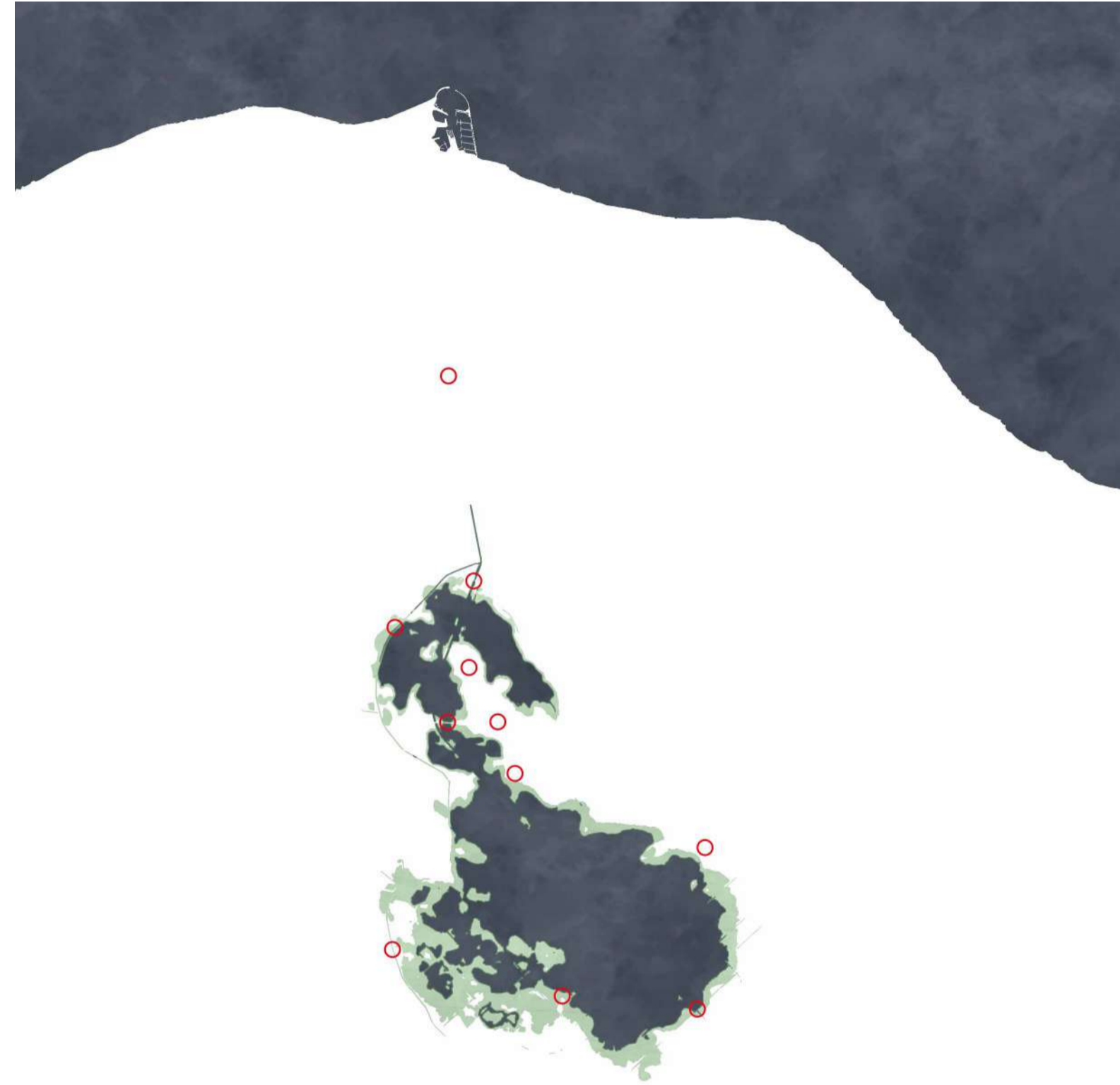
- Tiltag 4-6

Nyt stinet

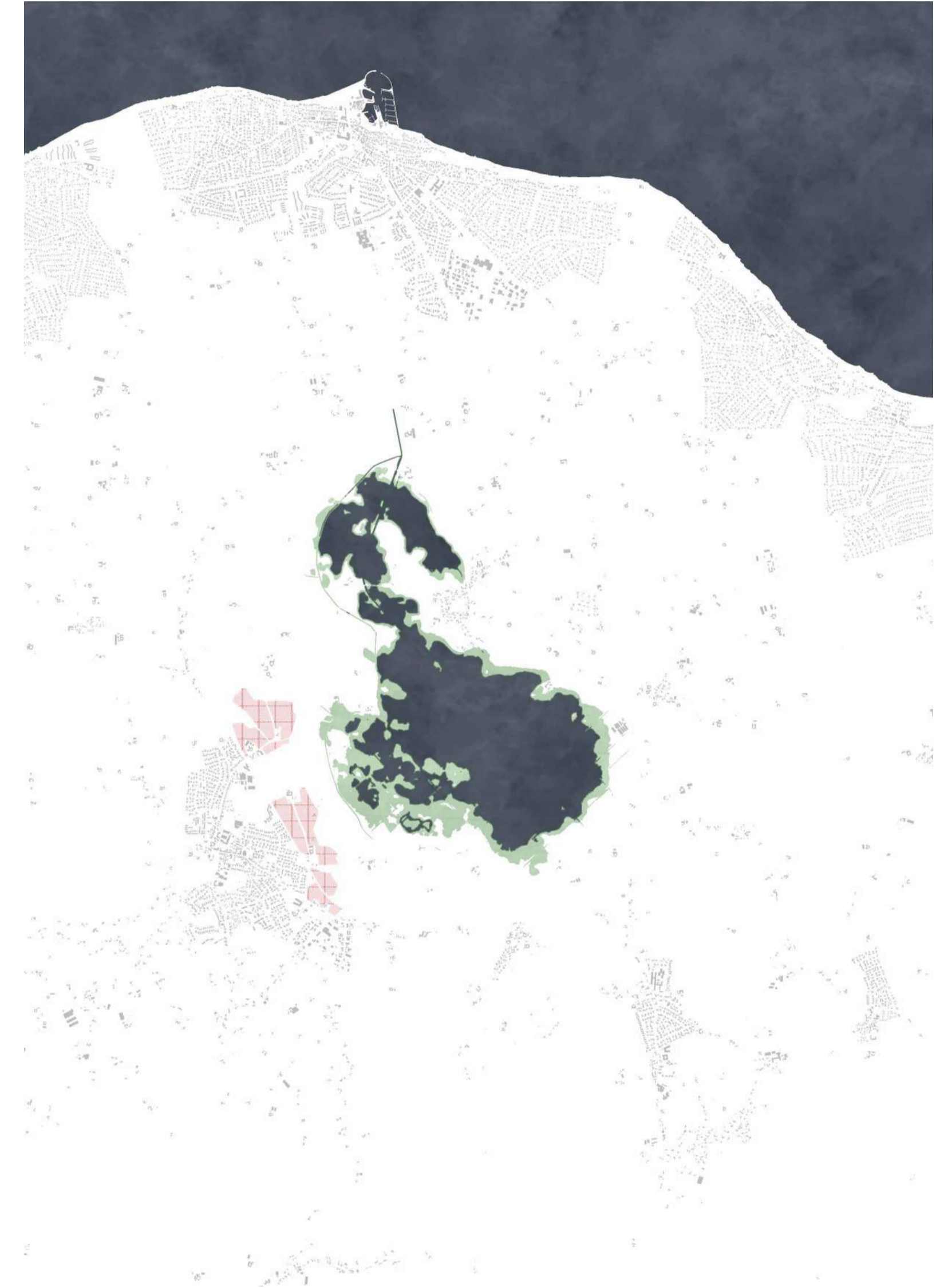
Fornyelse af det rekreative rutenet, med nye stier (stiplet linje) som sammenbinder de eksisterende stier (ubrudt linje) på nye måder, 1:40.000

Nye orienteringspunkter

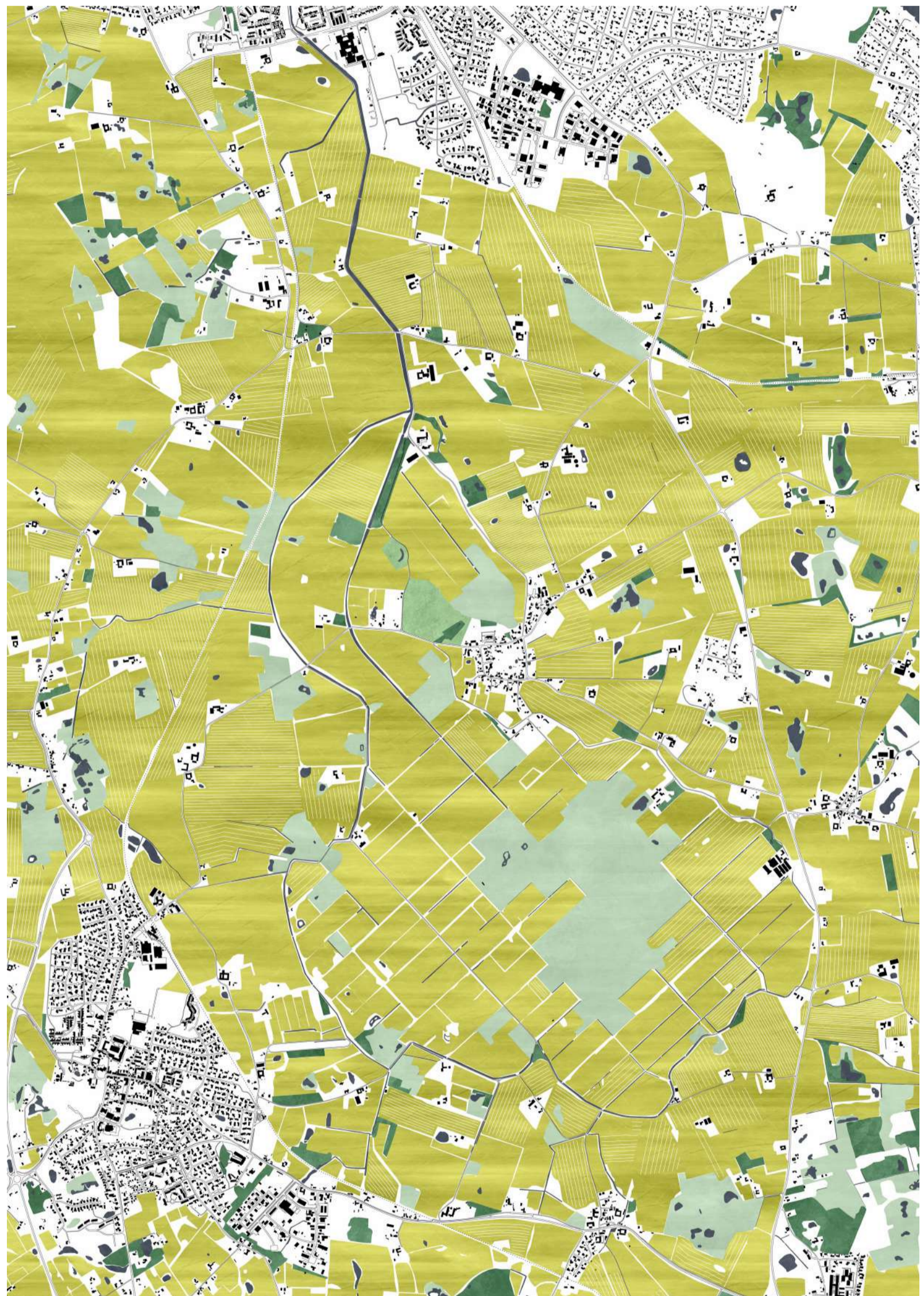
Nye særlige punkter i landskabet, som giver mulighed for ophold og noget at navigere efter, 1:40.000

Ny byudvikling

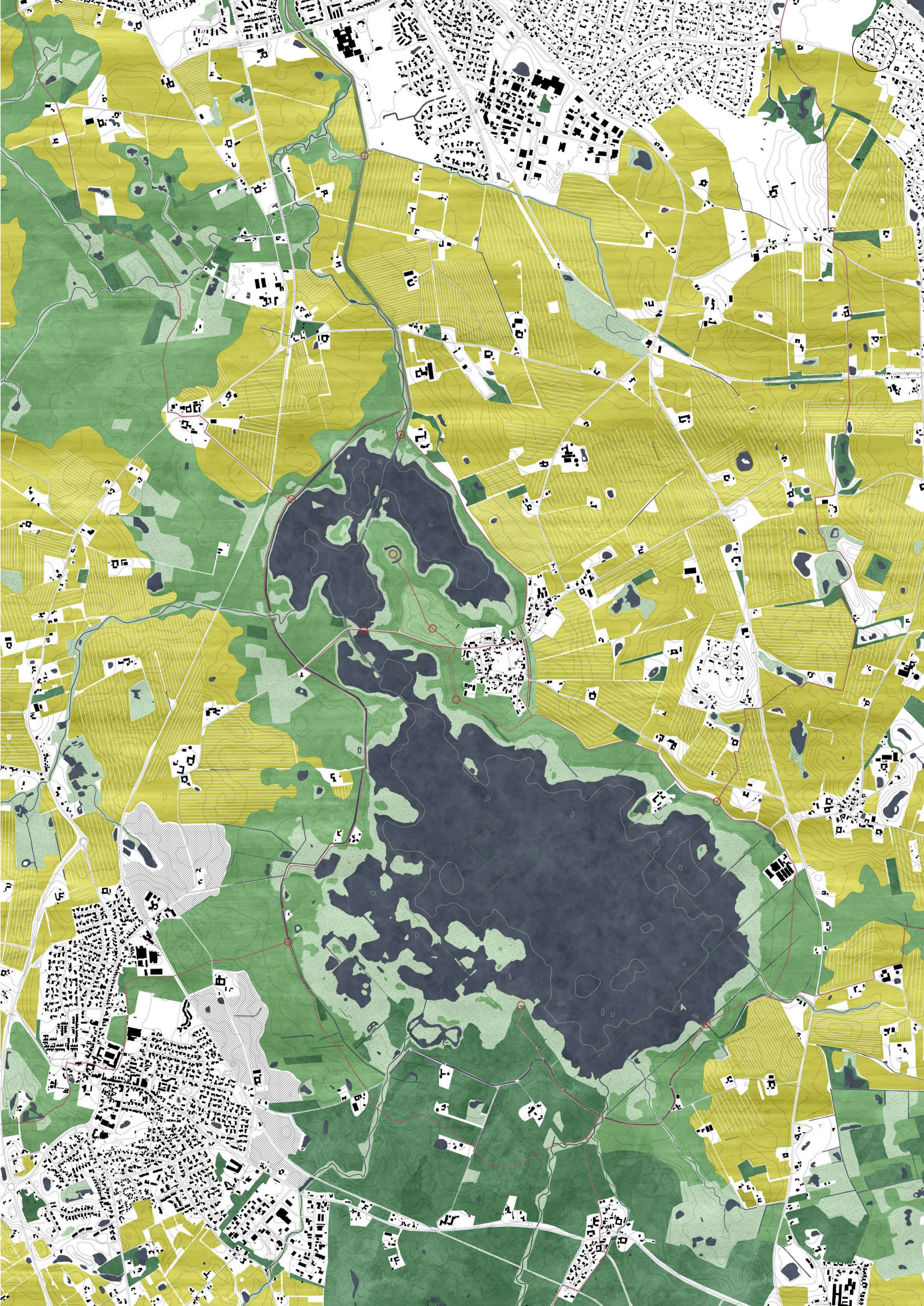

Ny stationsnær bebyggelse ved Græsted, som former sig efter landskabets kurver, 1:40.000

Situationsplan

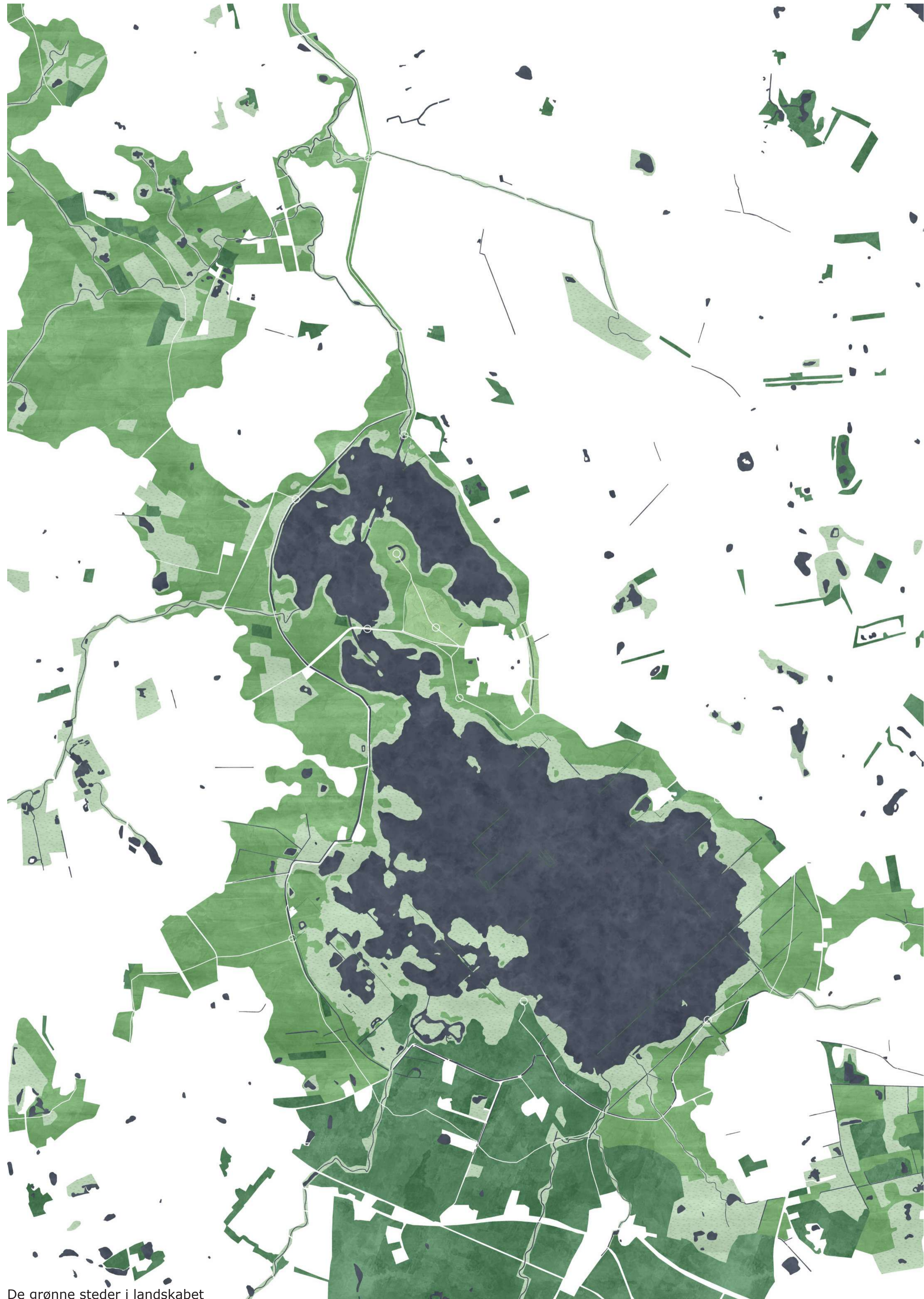

Situationsplan over nuværende forhold, 1:24.000

Situationsplan, 1:12.000

Naturtyper

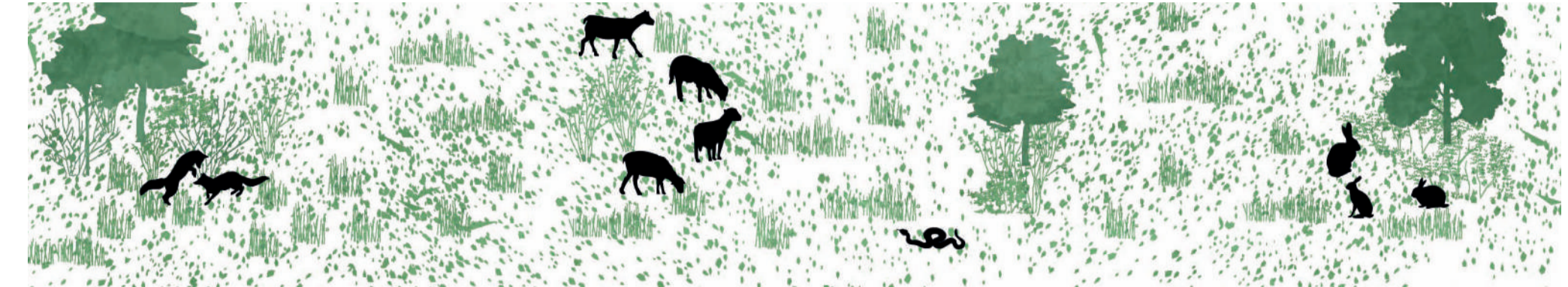

De grønne steder i landskabet

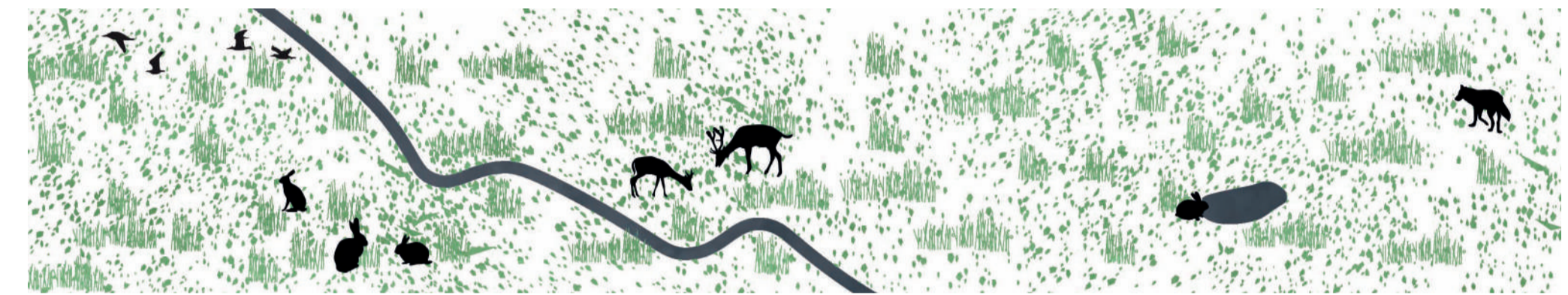
Skov:

Overdrev:

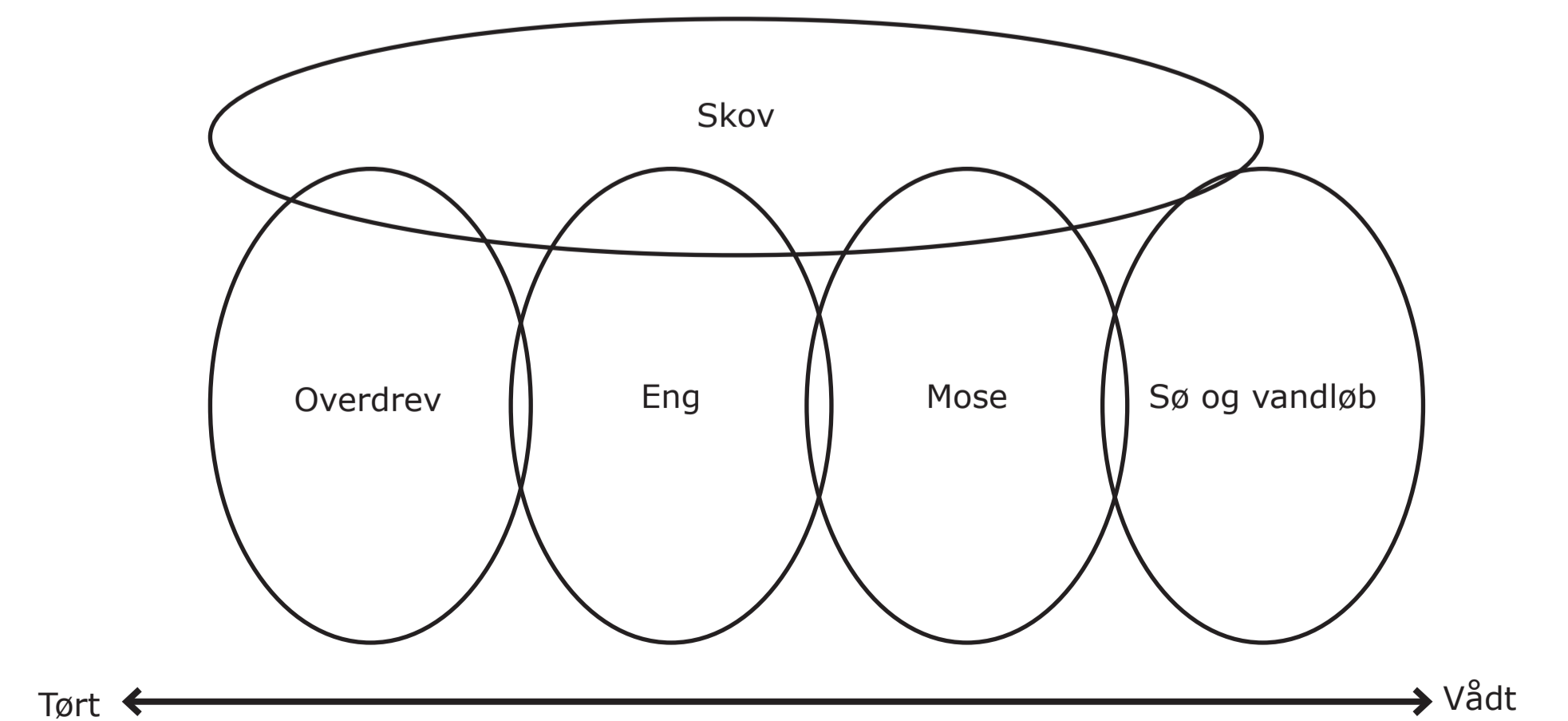
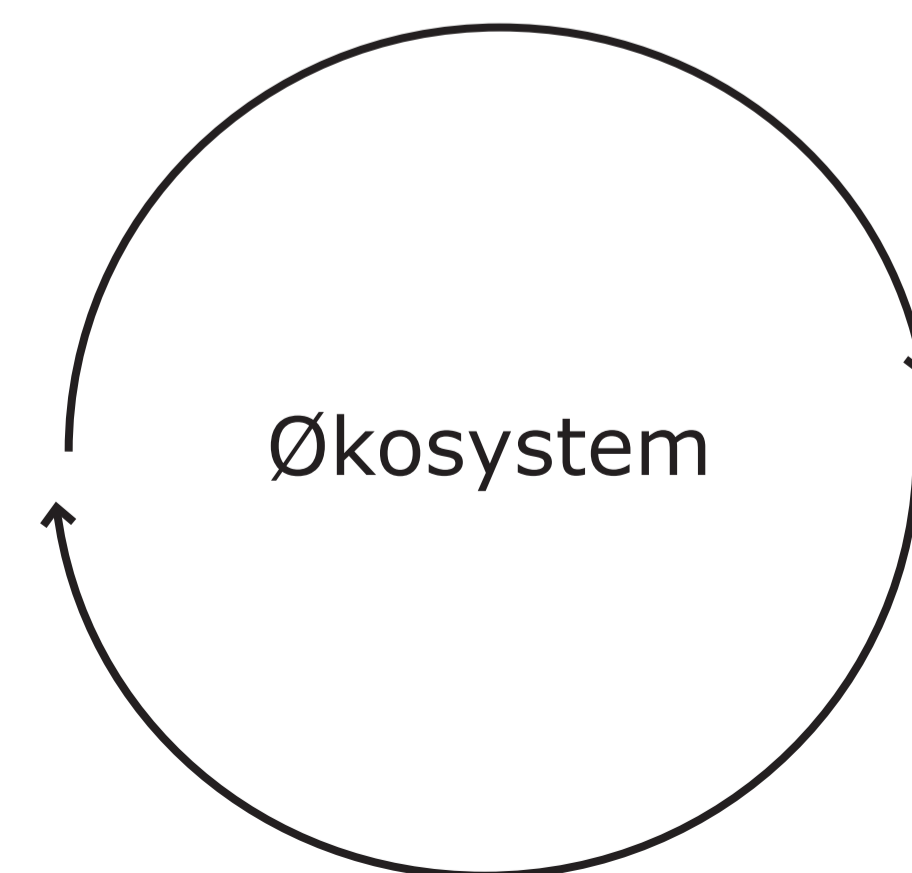
Eng:

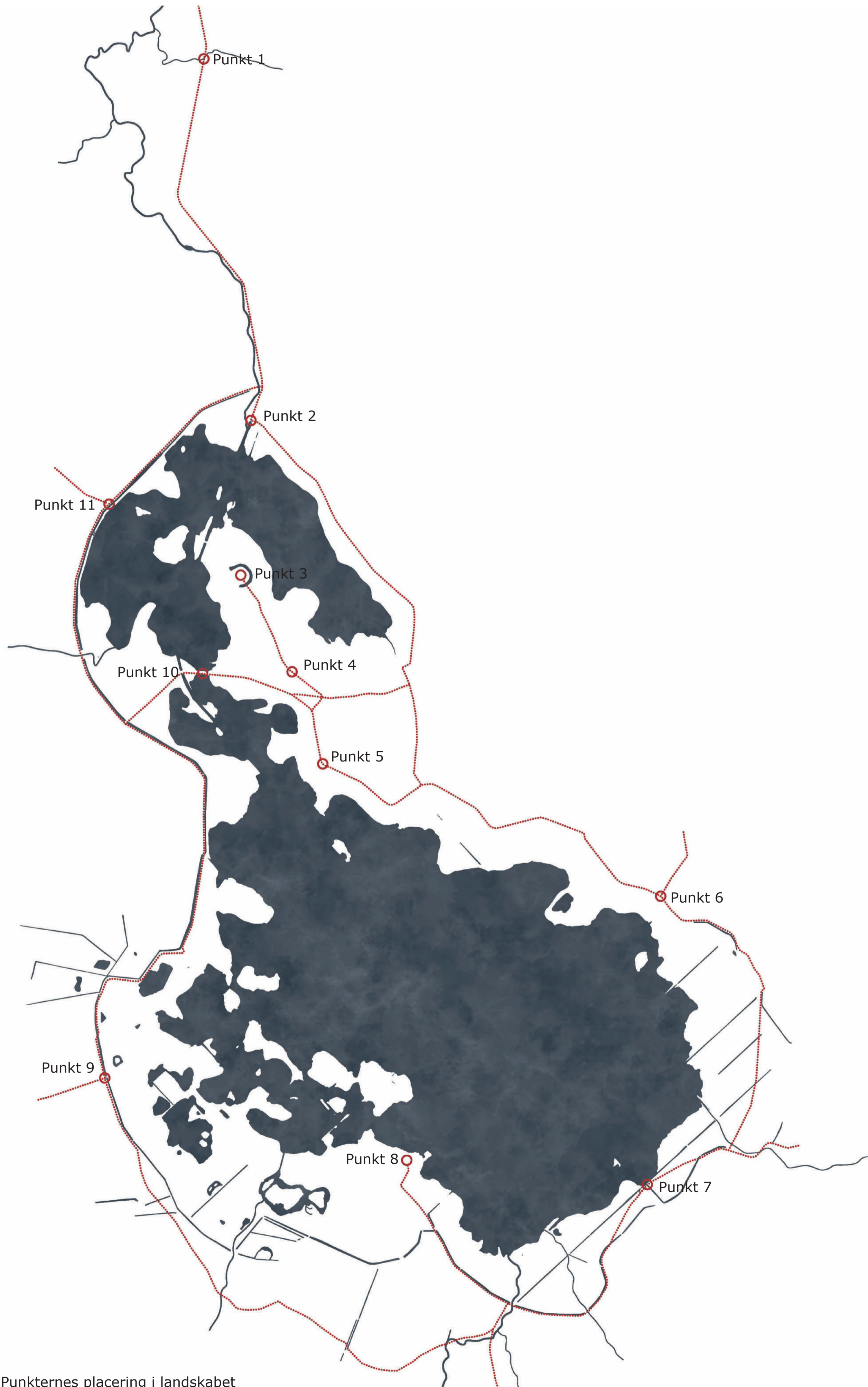
Mose:

Sø og vandløb:

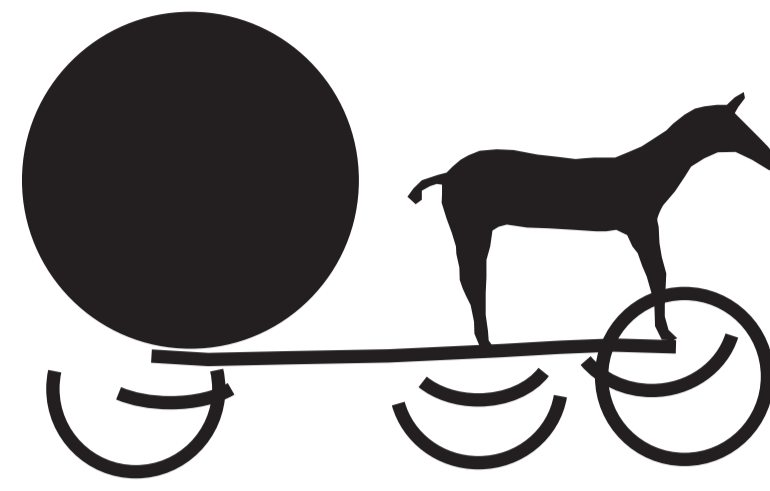

Punkter i landskabet

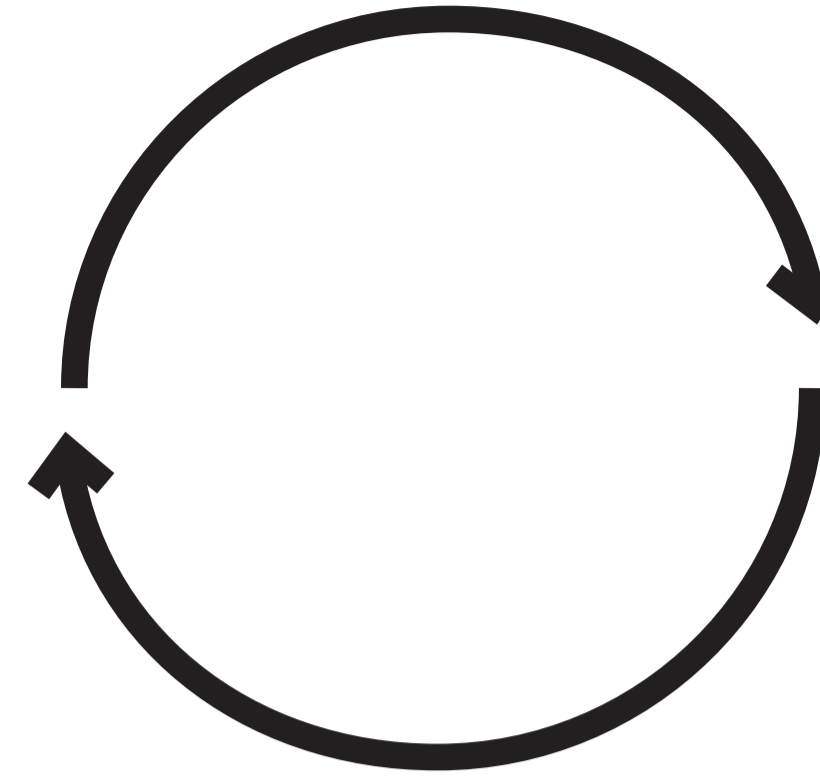
Punkternes placering i landskabet

Det mystiske:

Forbindelsen til fortiden

Det cykliske:

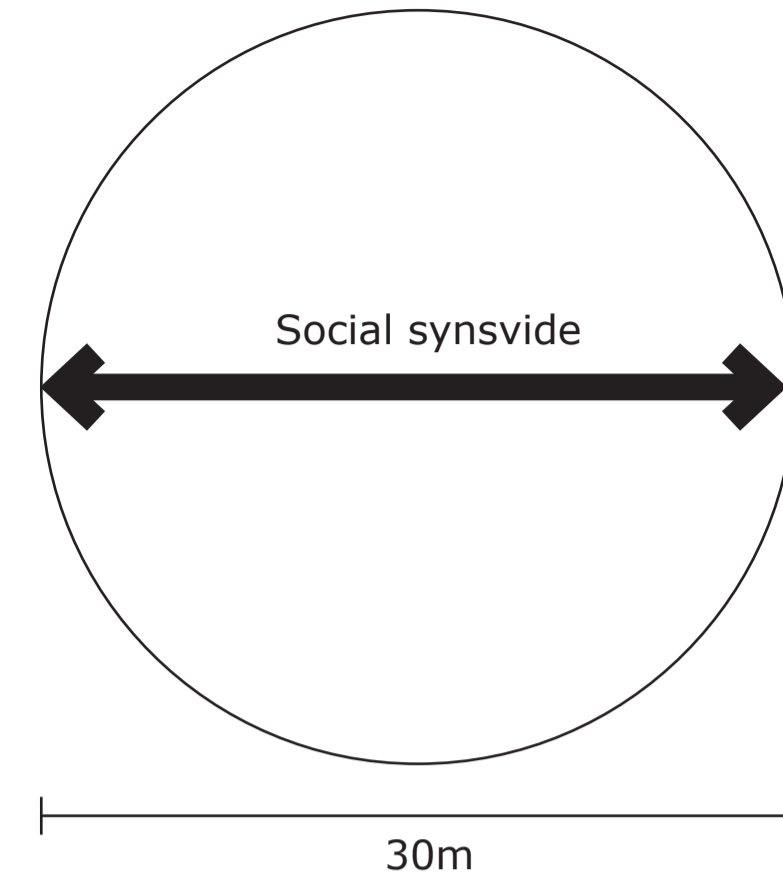
Dagens rytme, årstidernes skiften og livets gang

Det fragmentariske:

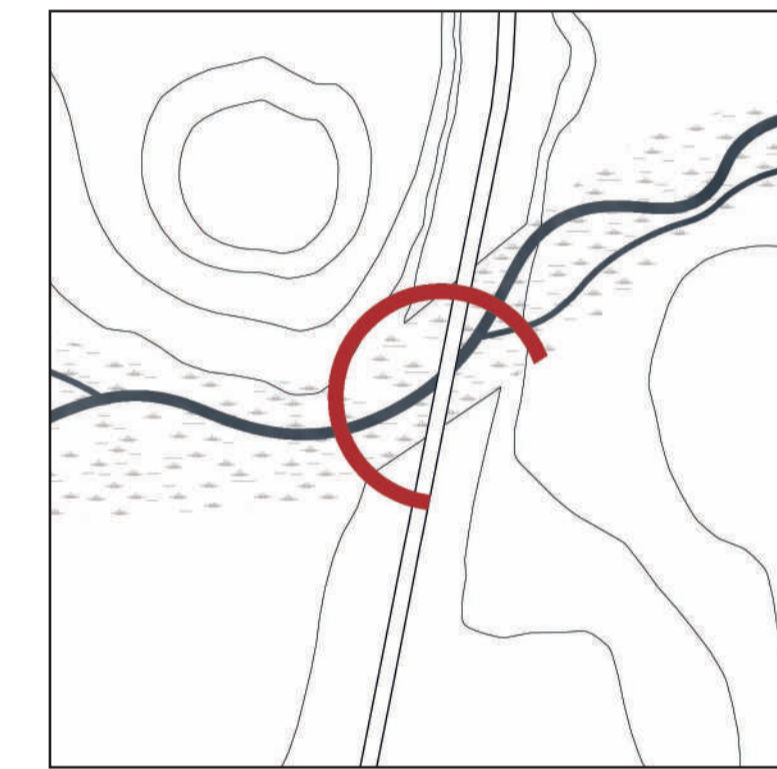

Den brudte cirkel, som et symbol på naturens fragmentariske plads i landskabet

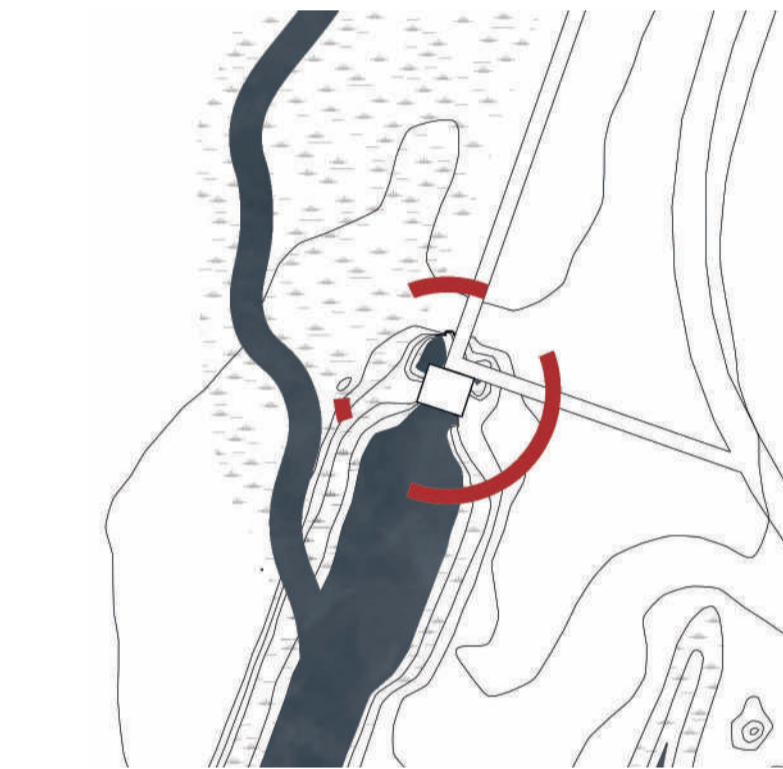
Det praktiske:

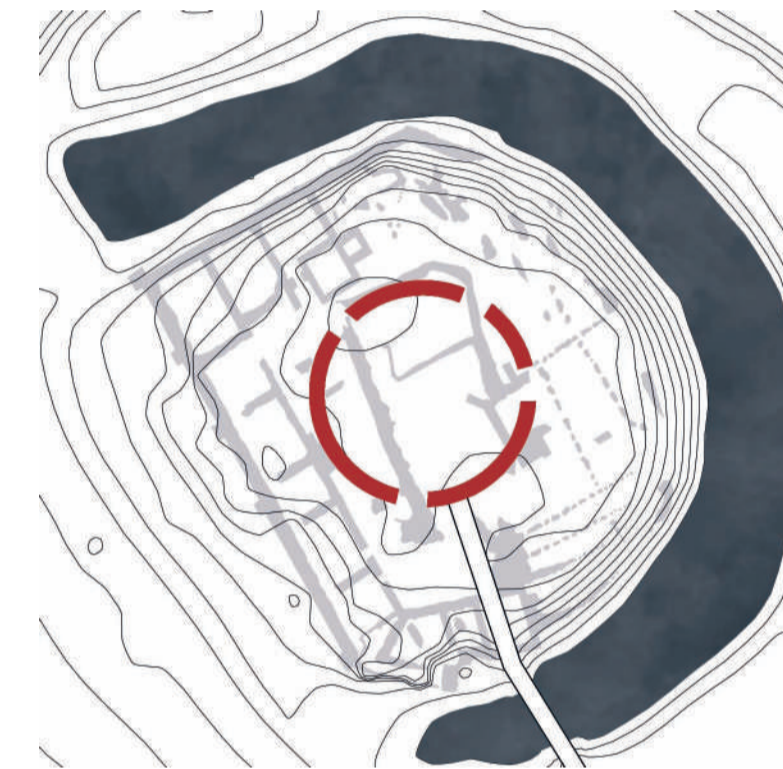
En afstand som giver plads til forskellige sociale behov

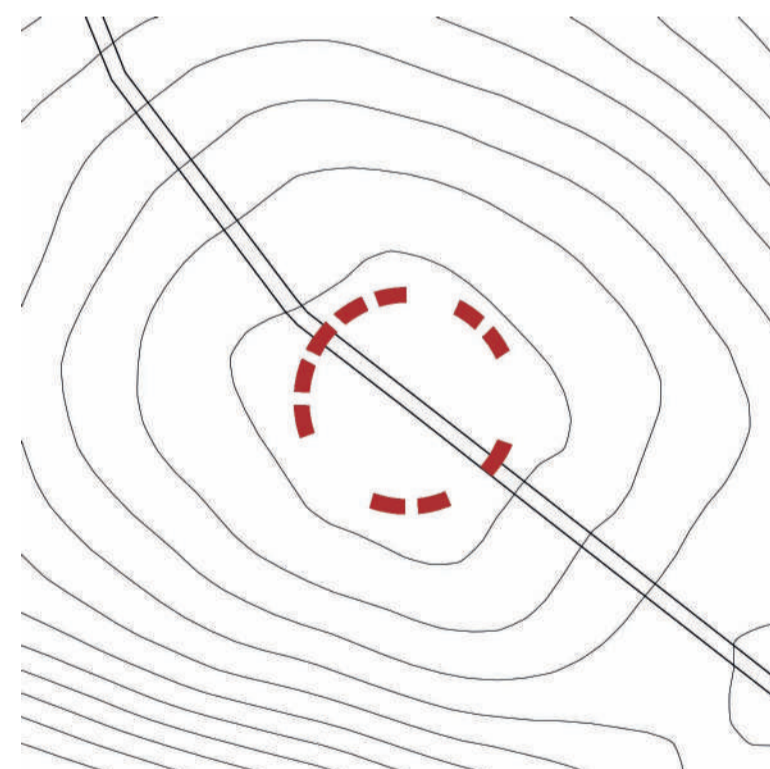
Punkt 1, 1:1.000 (Nedslag 1)

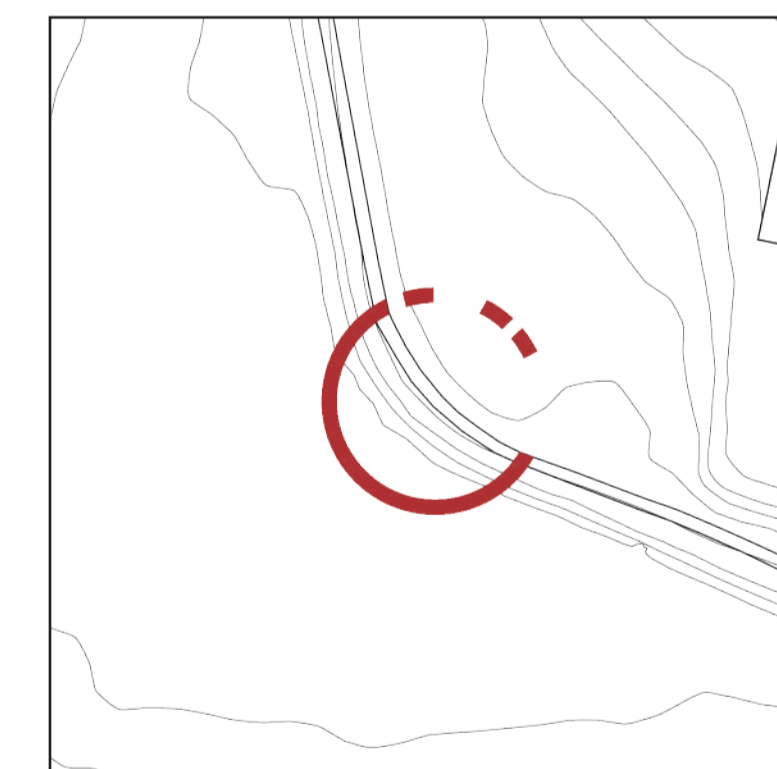
Punkt 2, 1:1.000

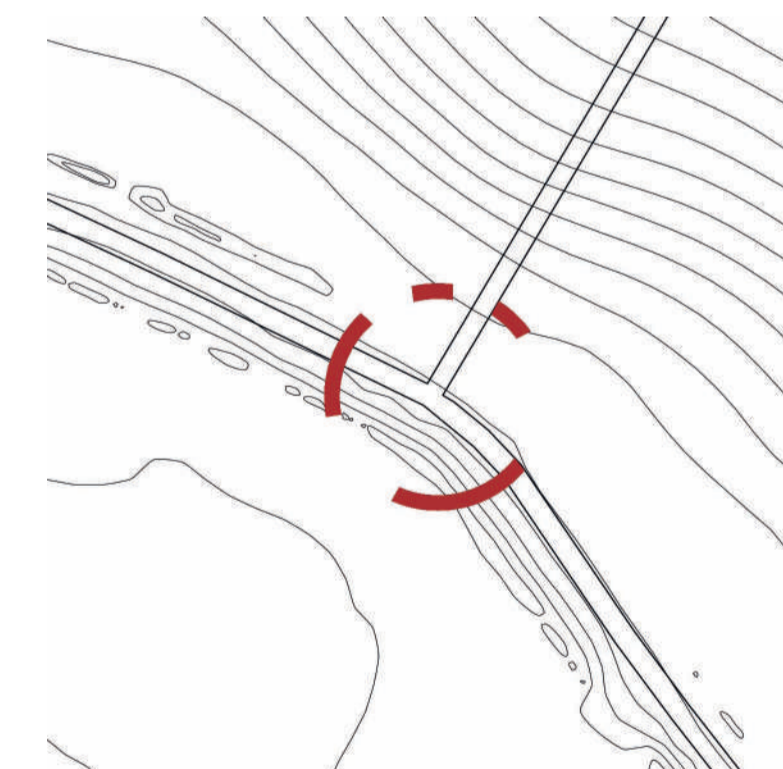
Punkt 3, 1:1.000

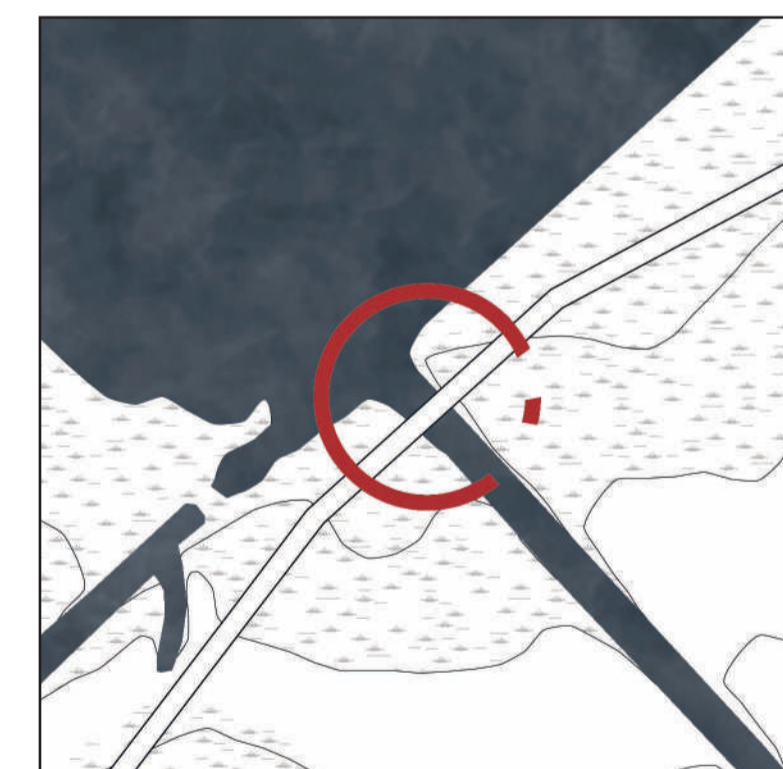
Punkt 4, 1:1.000

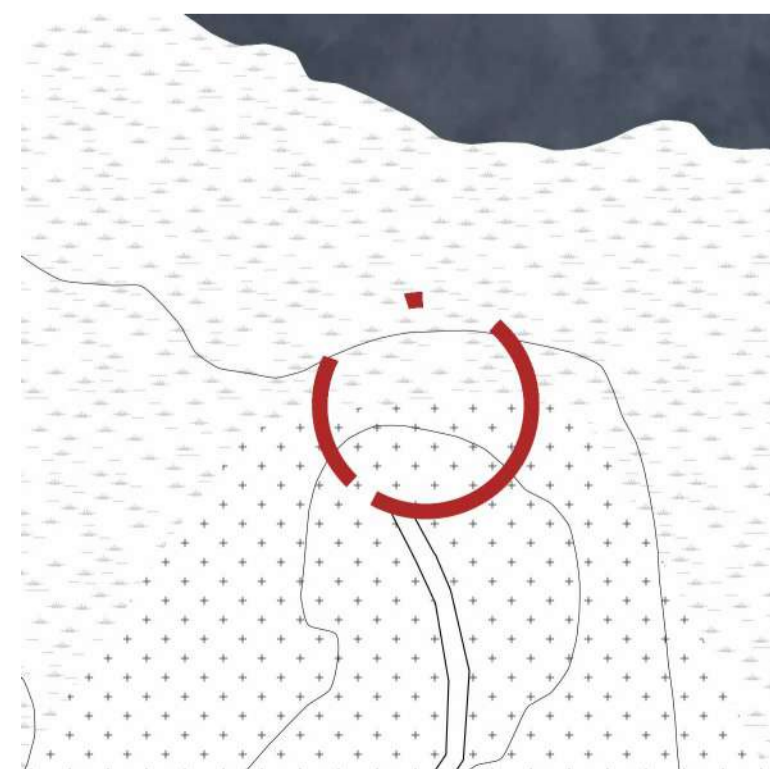
Punkt 5, 1:1.000 (Nedslag 2)

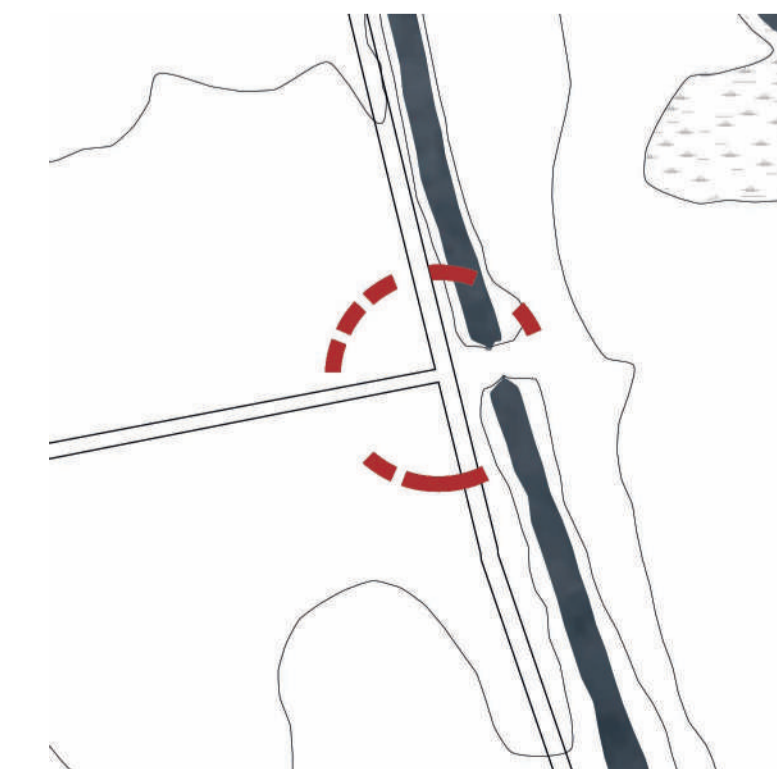
Punkt 6, 1:1.000

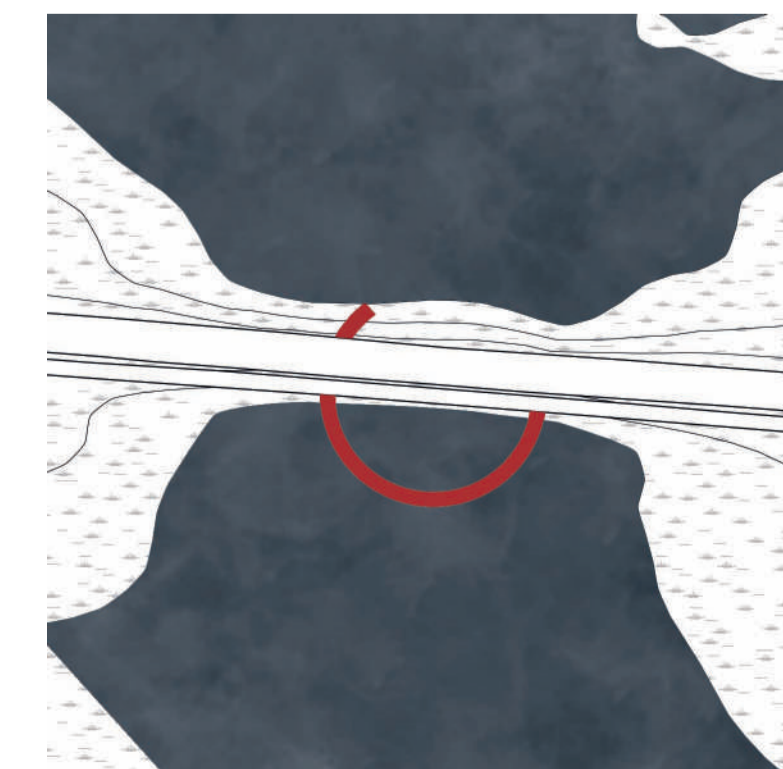
Punkt 7, 1:1.000 (Nedslag 3)

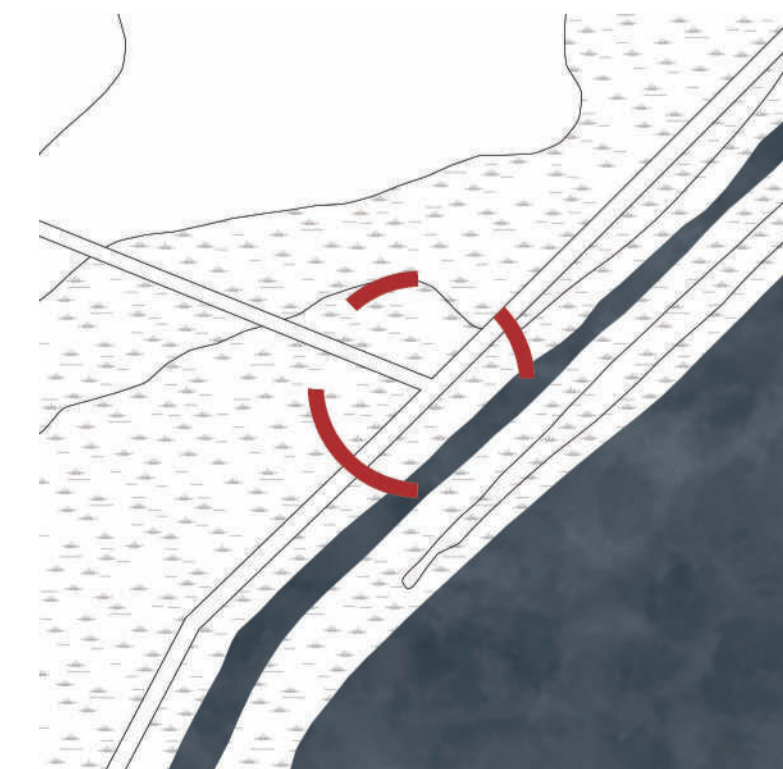
Punkt 8, 1:1.000

Punkt 9, 1:1.000

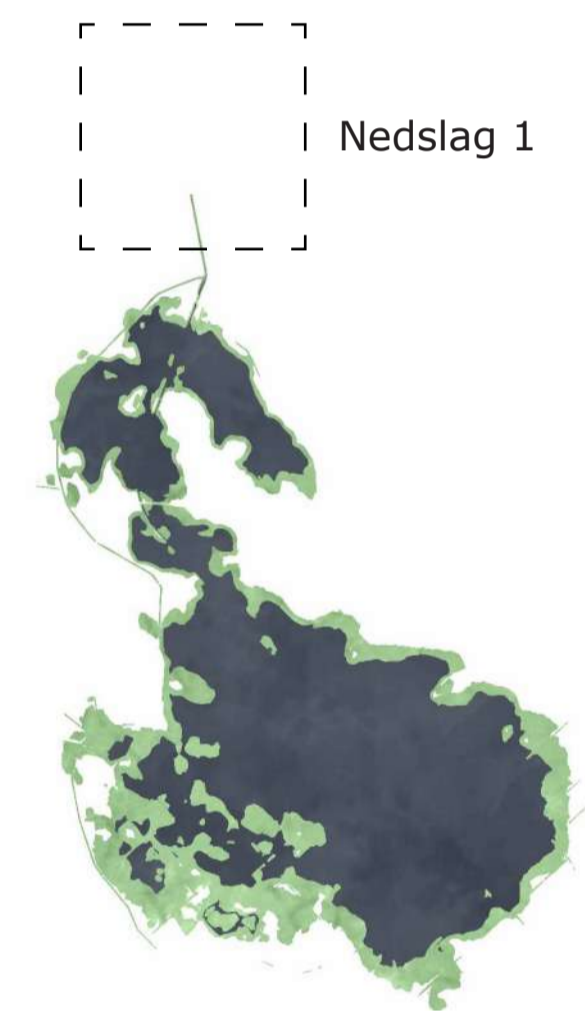
Punkt 10, 1:1.000

Punkt 11, 1:1.000

Fra kanal til å

- Nedslag 1

En å gror frem

Diagram over nuværende forhold

Sporet til åen

Diagram over vandets nye bane i landskabets fordybninger, 1:5.000

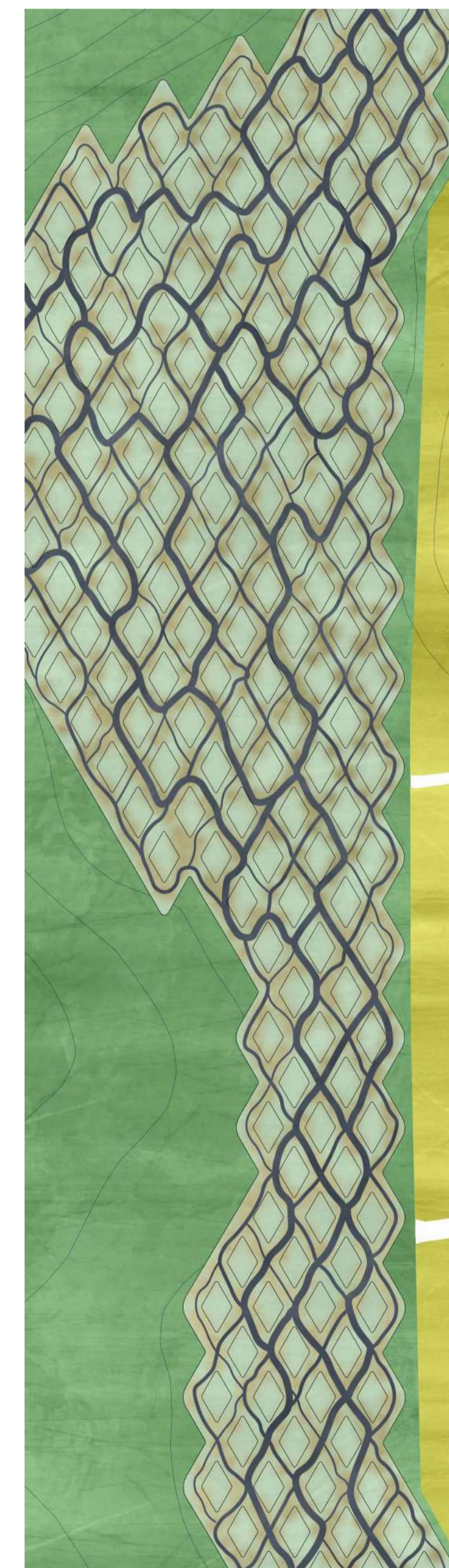

Diagramudsnit over udgravningen af rombesystemet før vandet kommer, 1:500

1 år efter omlægningen

Diagram over den nye ås forløb, 1 år efter vandet er blevet lukket igennem, 1:5.000

Diagramudsnit over rombesystemets deformering 1 år efter vandet er lukket igennem, 1:500

10 år efter omlægningen

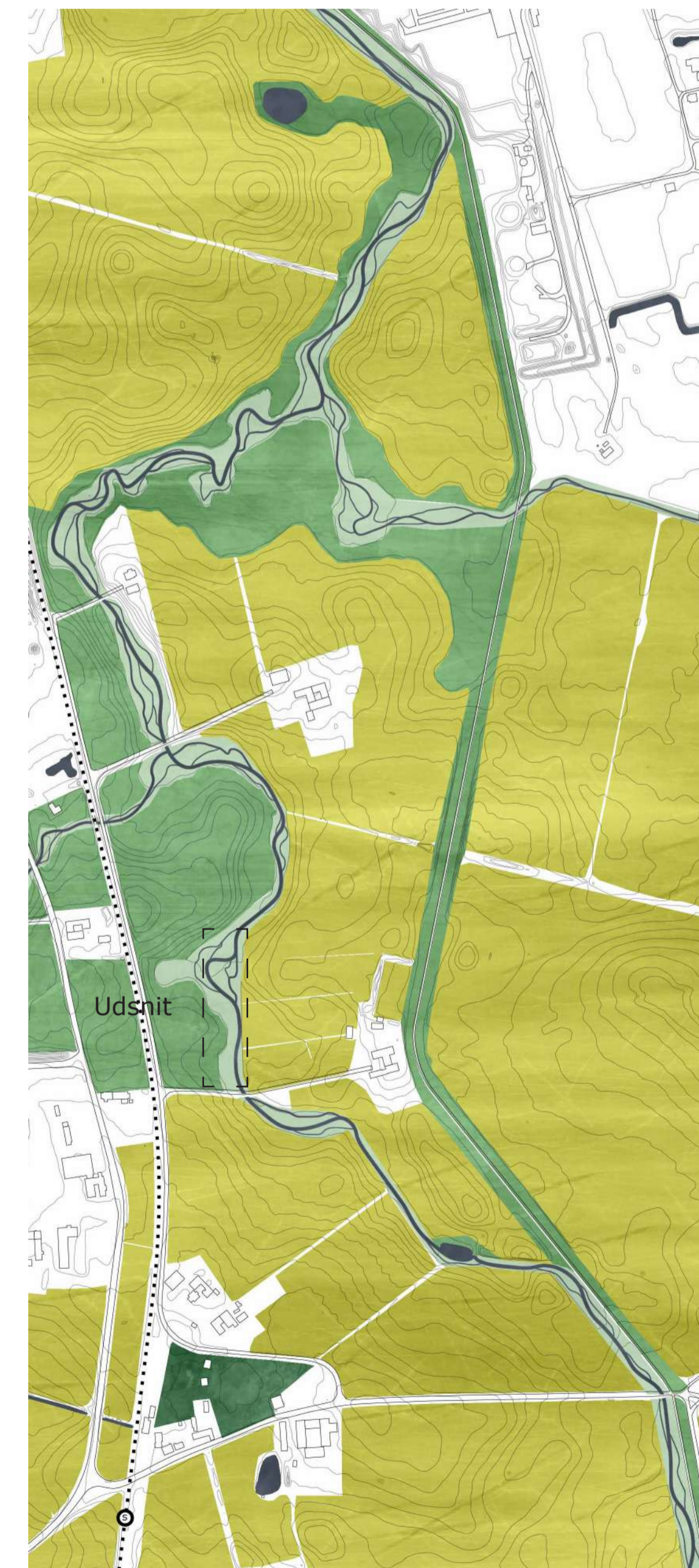
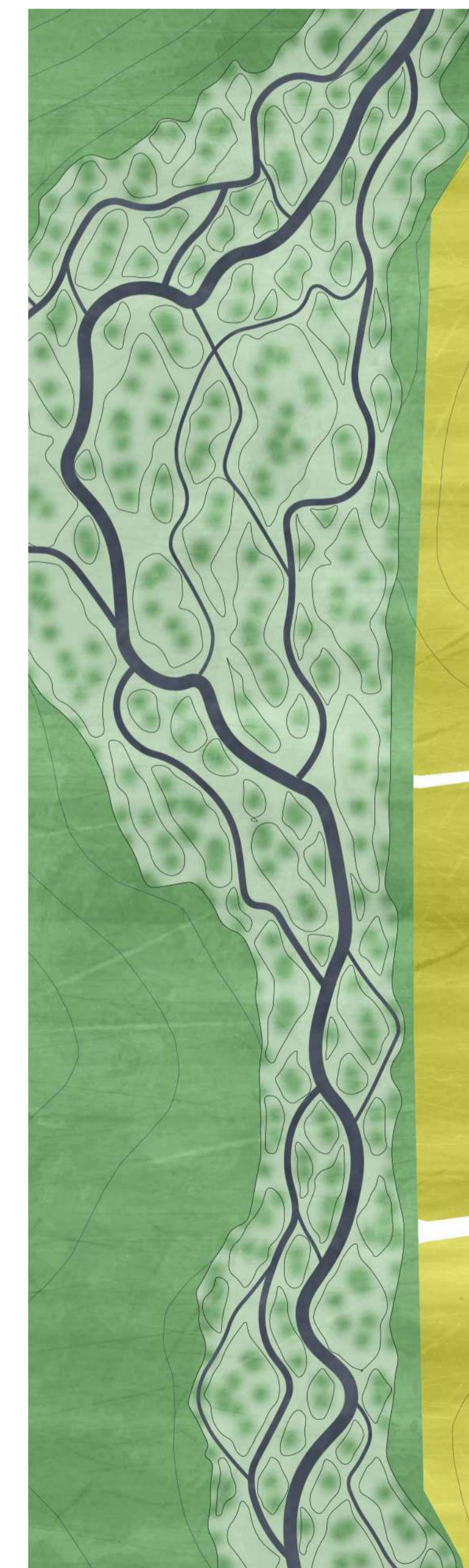

Diagram over åens forløb, 10 år efter vandet er blevet lukket igennem, 1:5.000

Diagramudsnit over rombesystemets deformering 10 år efter vandet er lukket igennem, 1:500

Nedslag 1

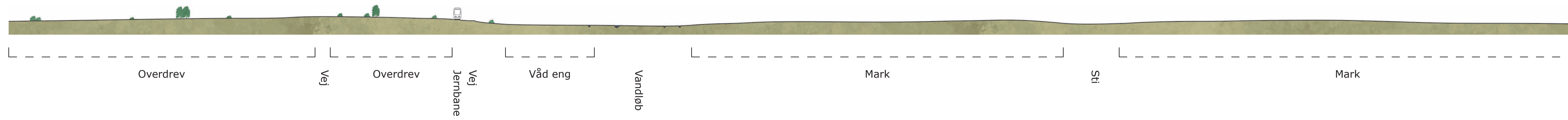

Diagram over nuværende forhold ved nedslag 1

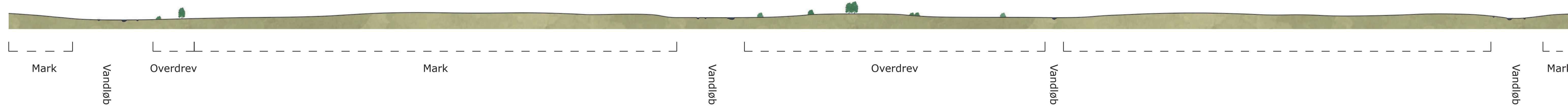

Diagram over snittets placering

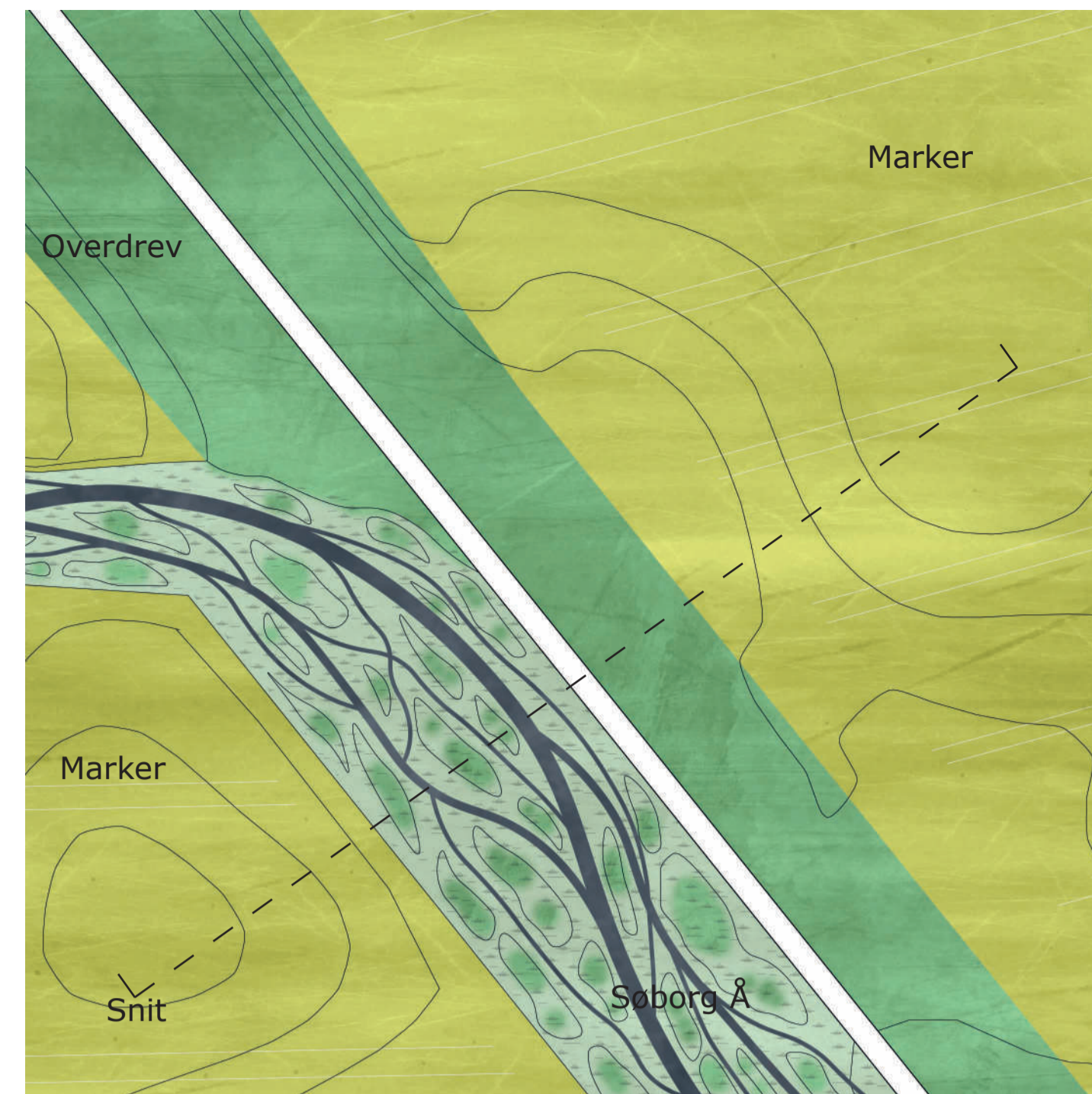
Snit A, 1:1.000

Snit B, 1:1.000

View af Søborg Å og stiens følgeskab

Planudsnit, 1:500

Snit, 1:250

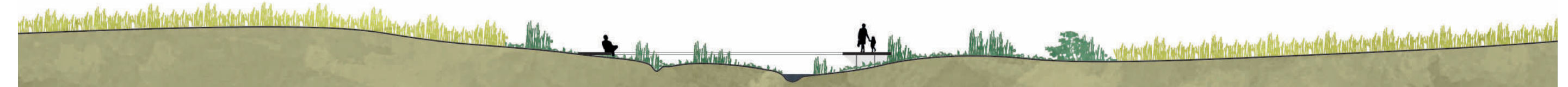
Diagram over planudsnittenes placering

View hvor å, sti og punktet mødes

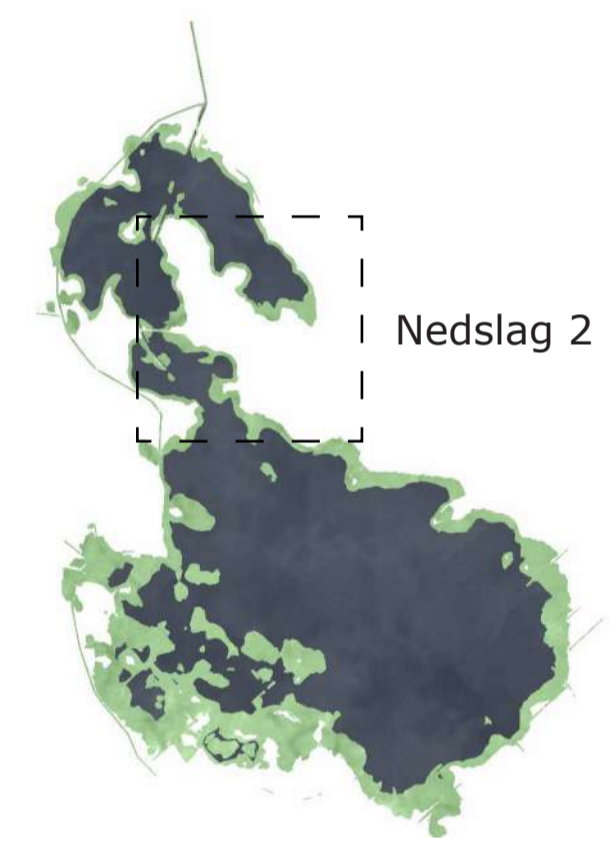
Planudsnit, 1:500

Snit, 1:250

Kulturholme

- Nedslag 2

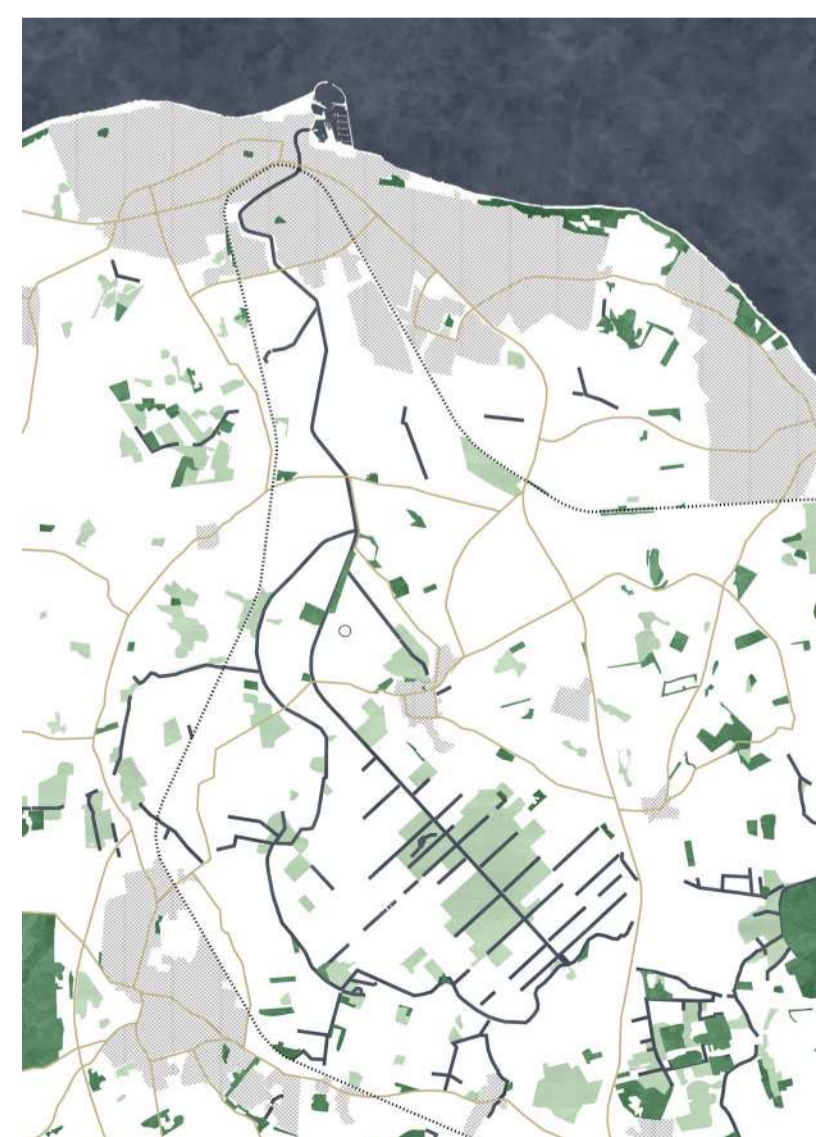
De tre holme

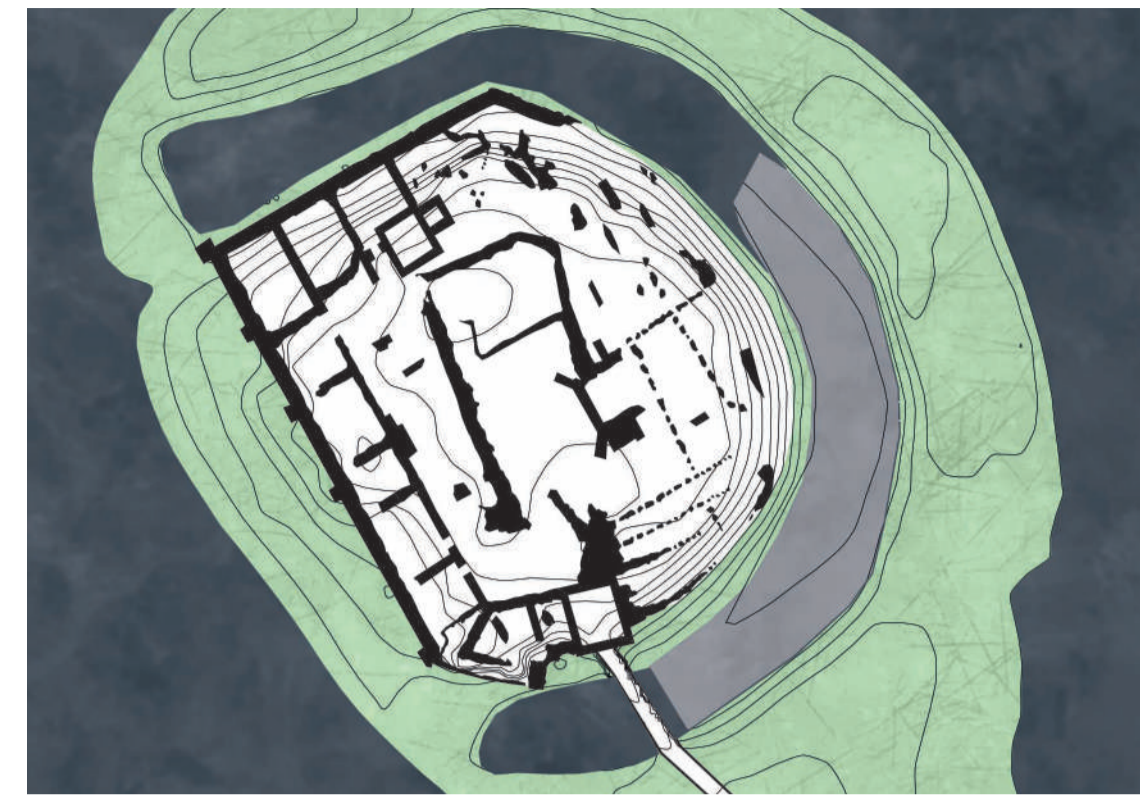
Efter sidste istid (ca. 4.500 f.kr.)

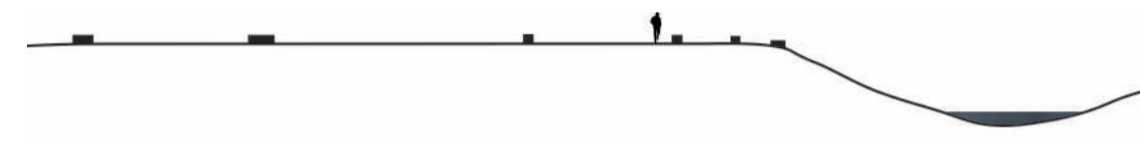
Middelalderen (1000-1536)

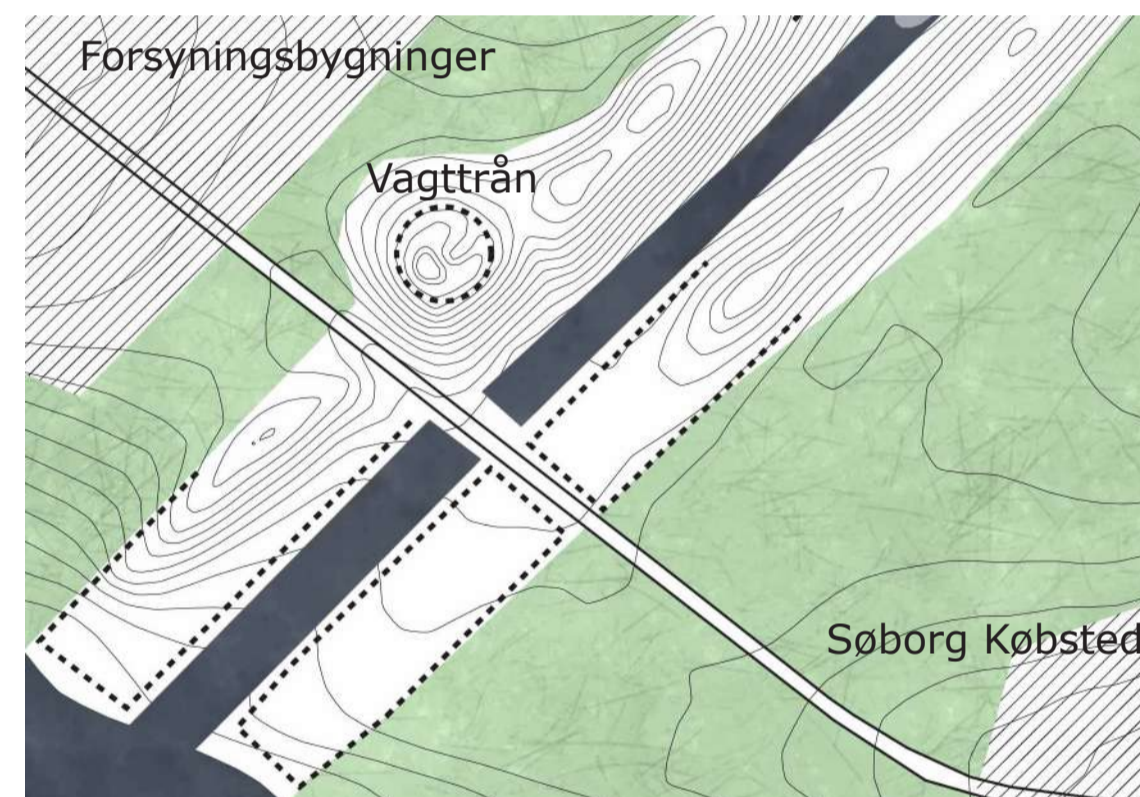
2020

Plandiagram over Yderholm med soltsruin og voldanlæg, 1:1.000

Nuværend snit gennem slotsruin og voldanlæg, 1:500

Plandiagram over dobbelt voldanlæg mellem Inder- og Melleholm, 1:1.000

Nuværend snit gennem voldanlæg, 1:500

Plandiagram over voldanlæg ved Inderholm, 1:1.000

Arkæologernes vurdering af snittet gennem voldanlægget, 1:500

Plandiagram over de tre holme og deres spor fra Middelalderen, 1:2.500

Tidslinje:

Begyndelsen af 1100-tallet:
Søborg Slot bliver opført

1200- og 1300-tallet:
Søborg Slot udbygges og Søborg By bliver en købstad

1534-1535:
Søborg Slot bliver ødelagt, og Søborg By sygner langsomt hen

1795-1870'erne:
Søborg Sø tørlægges

Slutningen af 1100-tallet:
Søborg Slot overtages af Kongen

1400-tallet:
Udsejlingen til Kattegat tilstopper, og Søborg Slot bruges som fængsel

1500-tallet:
Området lægges ind under Kronborg og slottet rives ned

2023:
Søborg Sø genskabes

Diagram over nuværende forhold

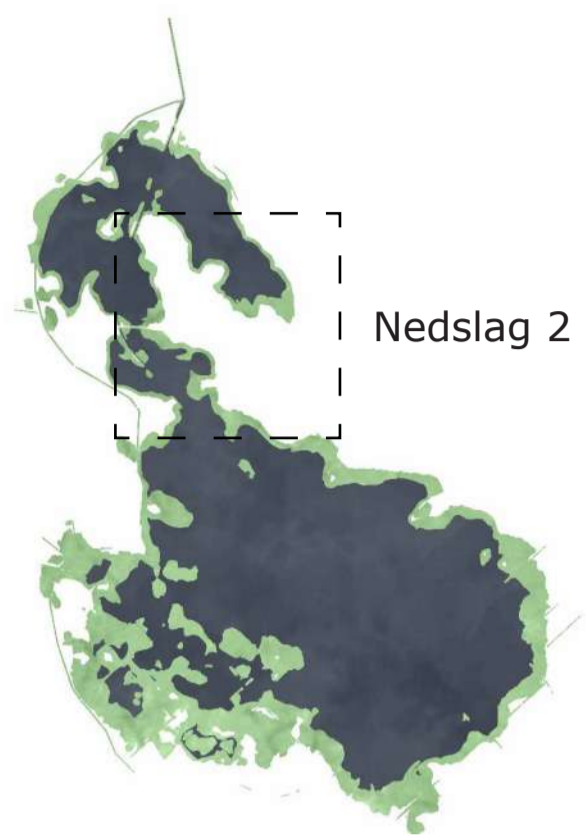

Diagram over nuværende forhold ved nedslag 2

Diagram over snittets placering

Søborg Sø Søborg Sø Vej Sti Mellemhom Sti Søborg Sø

Ø i Søborg Sø
Gammel Hovedkanal/
Hovedstrøm
Ø i Søborg Sø

Snit A, 1:1.000

Voldgrav Yderholm Slotstruin Voldgrav

Snit B, 1:1.000

Mellemhom Mellemhom Dobbelt voldanlæg Inderholm/Søborg Landsby

Snit C, 1:1.000

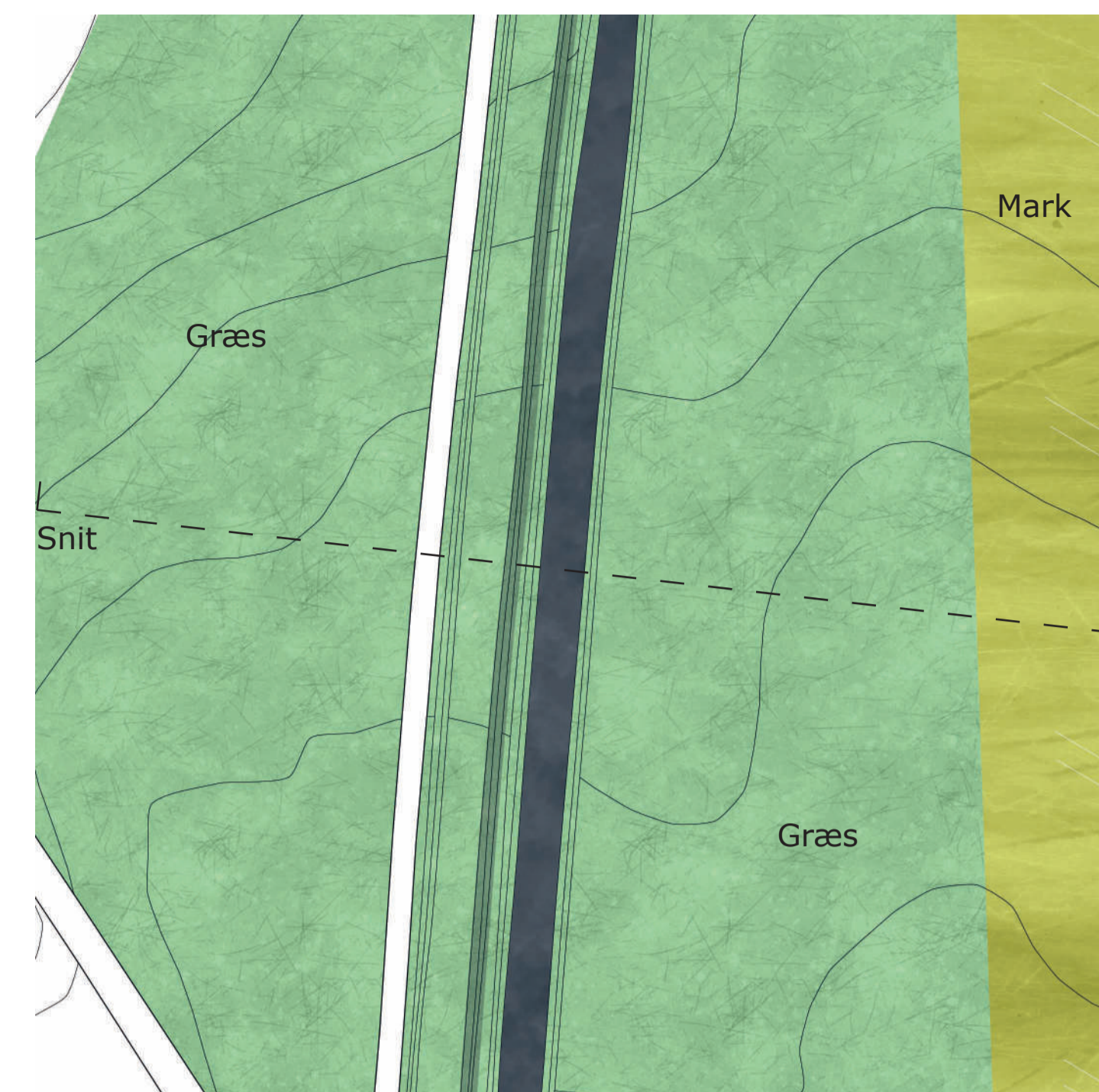

Inderholm/Søborg Landsby Vej Sti Voldanlæg Marker

Snit D, 1:1.000

View af det genskabte voldanlæg, som markerer Inderholms grænse til det øverige landskab

Planudsnit, 1:500

Snit, 1:250

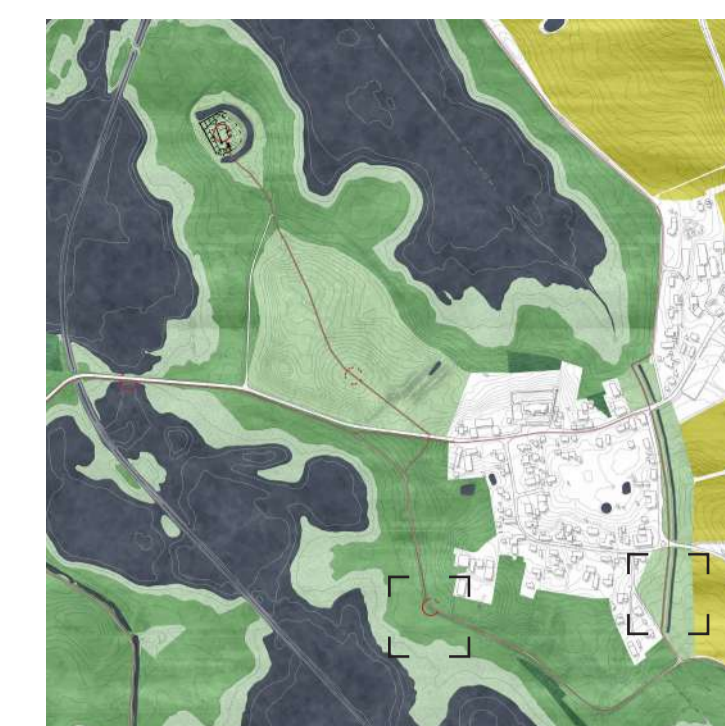

Diagram over planudsnittenes placering

View ved Mindestenens nye placering, som centrum i et punkt

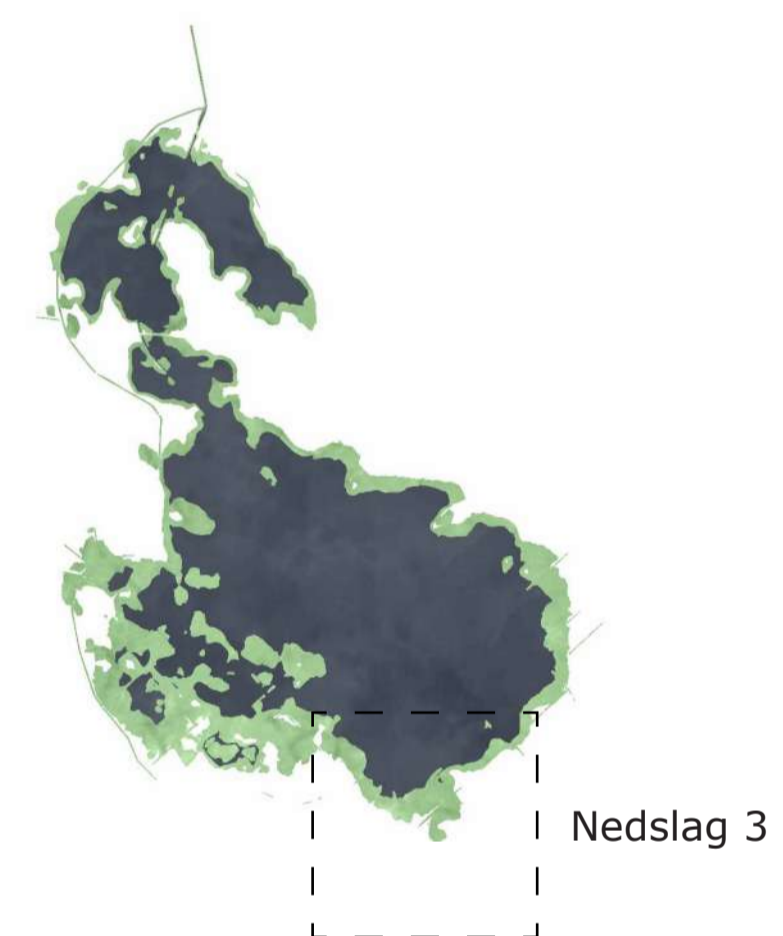
Planudsnit, 1:500

Snit, 1:250

En naturlig forbindelse

- Nedslag 3

Naturens vækst og forfald

Diagram over nuværende forhold

Skov

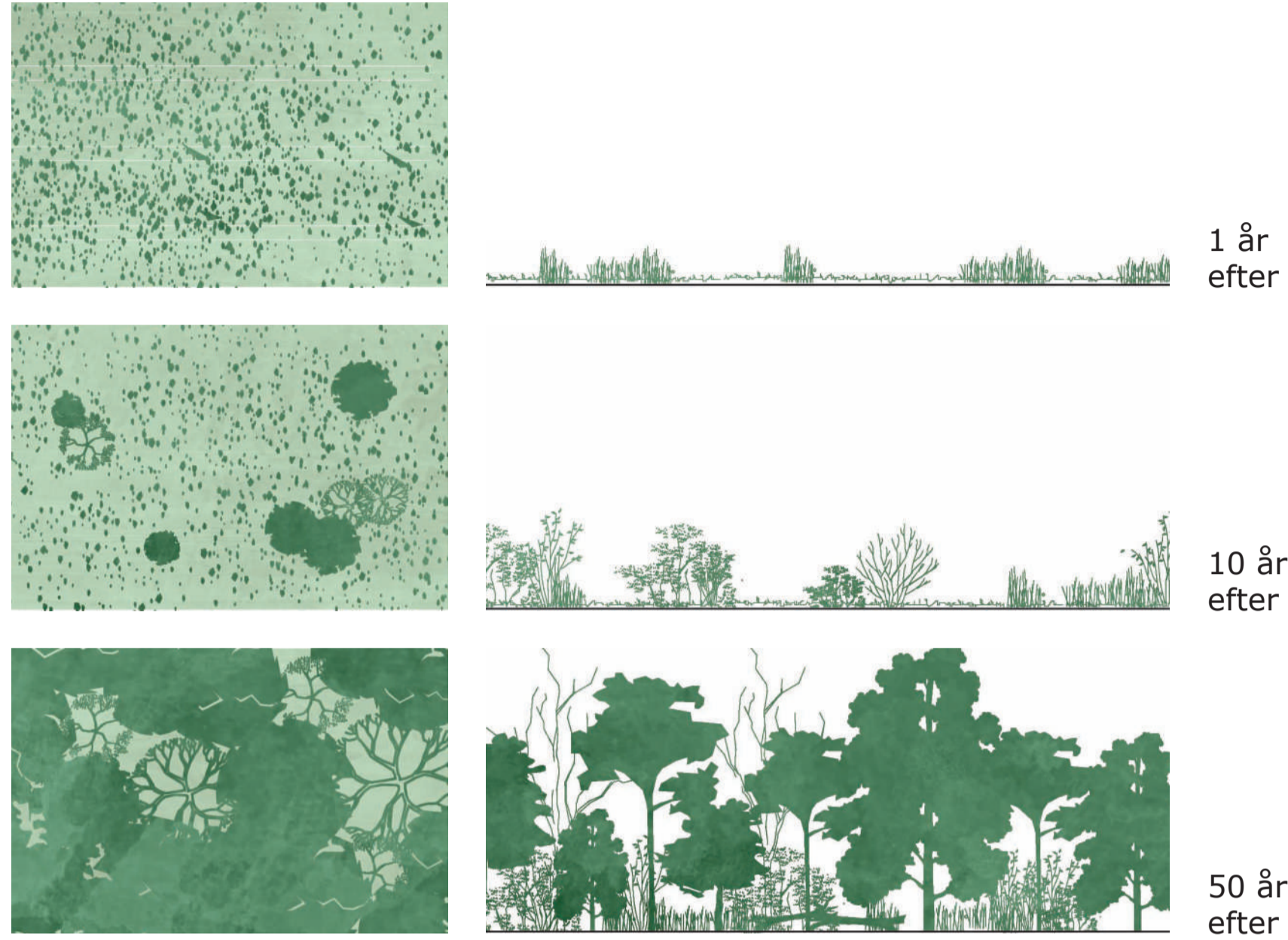

Diagram over den selvgroede skov

Markhegn

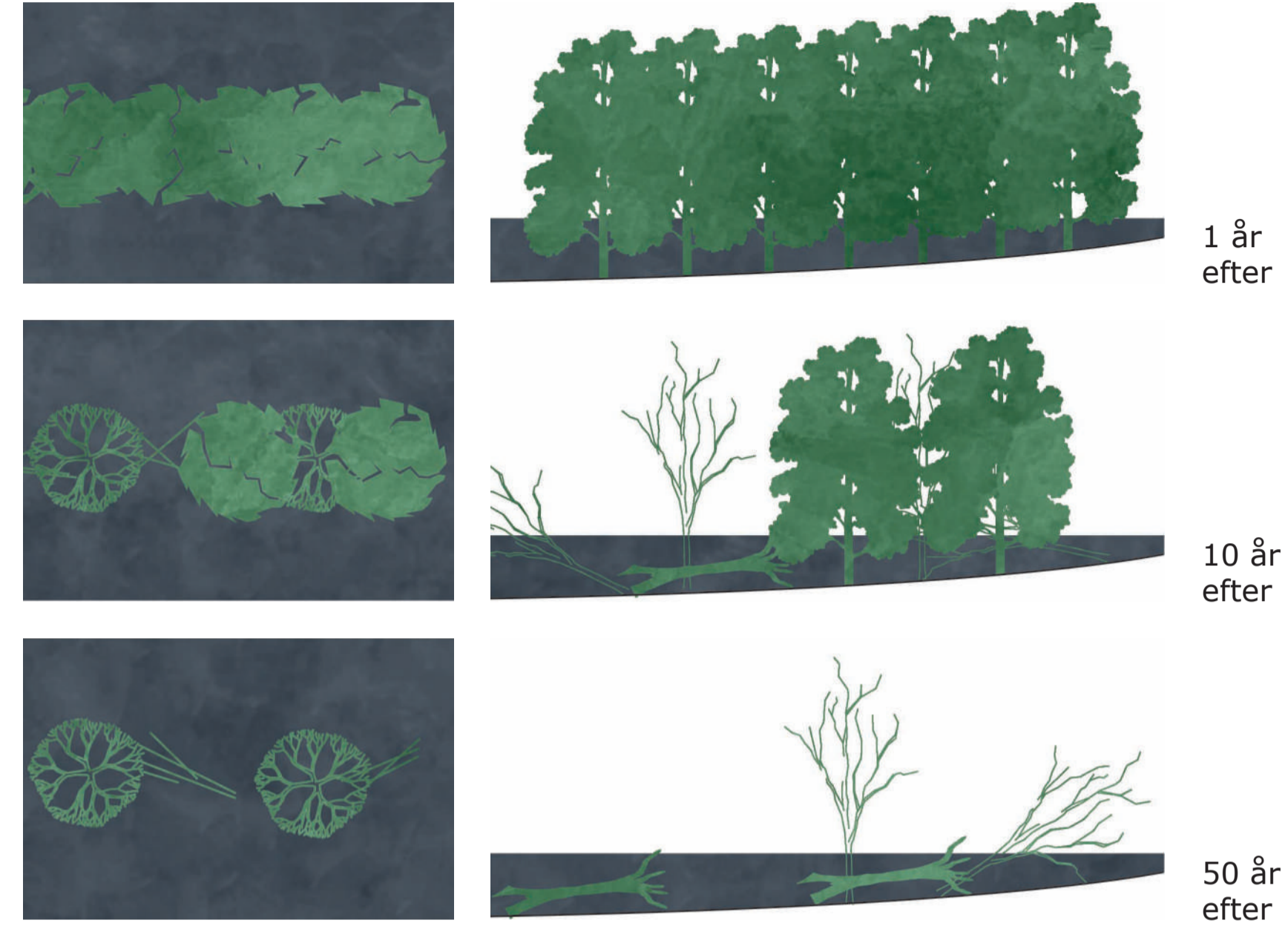

Diagram over markhegnenes forfald

Kalnaler

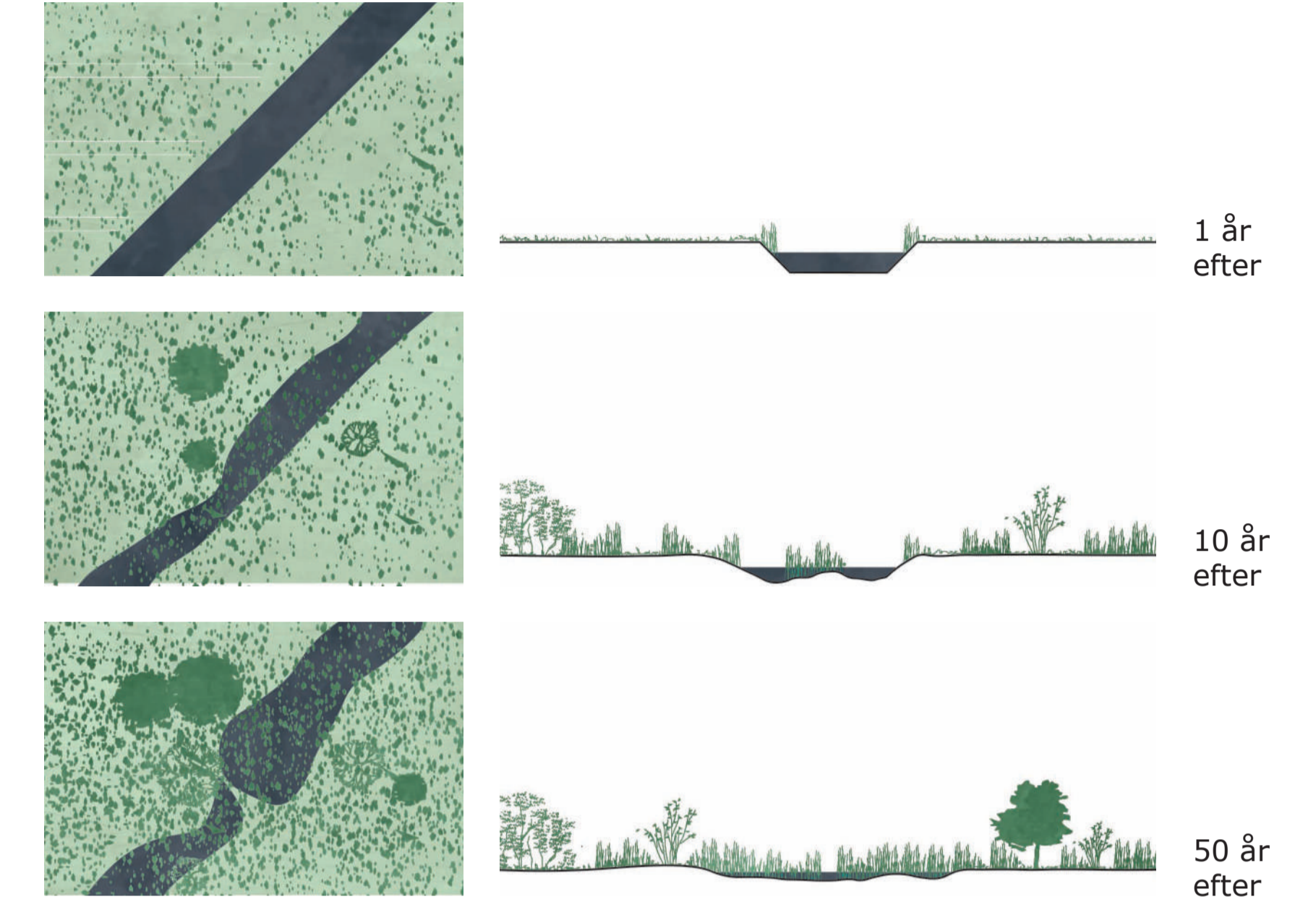

Diagram over kanalernes forfald

1. år

Diagram over naturens vækst og forfald: 1. år, 1:5.000

10. år

Diagram over naturens vækst og forfald: 10. år, 1:5.000

50. år

Diagram over naturens vækst og forfald: 50. år, 1:5.000

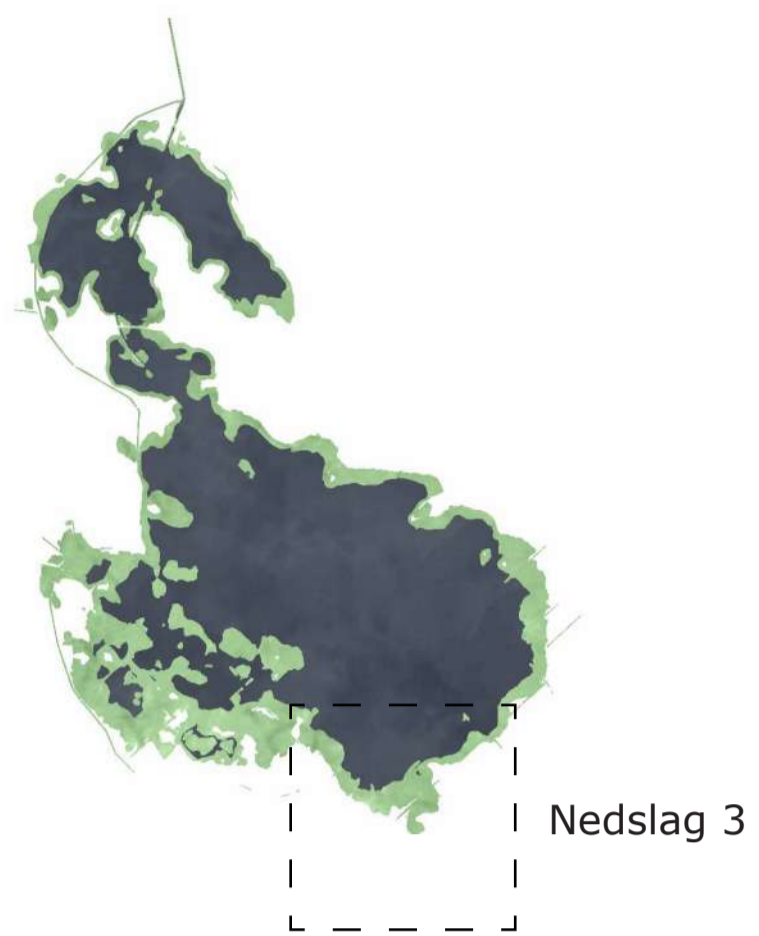
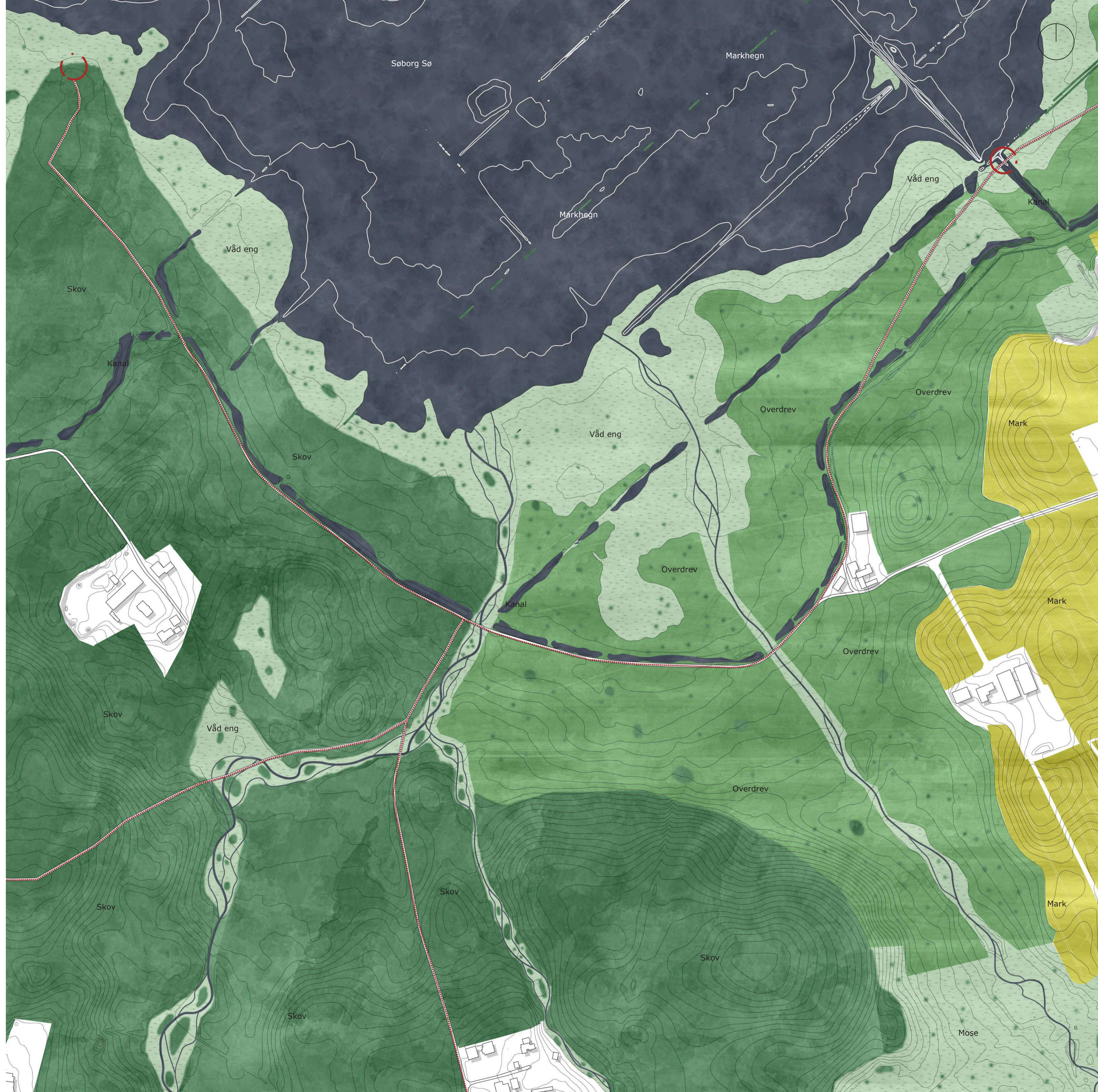

Diagram over nuværende forhold ved nedslag 3

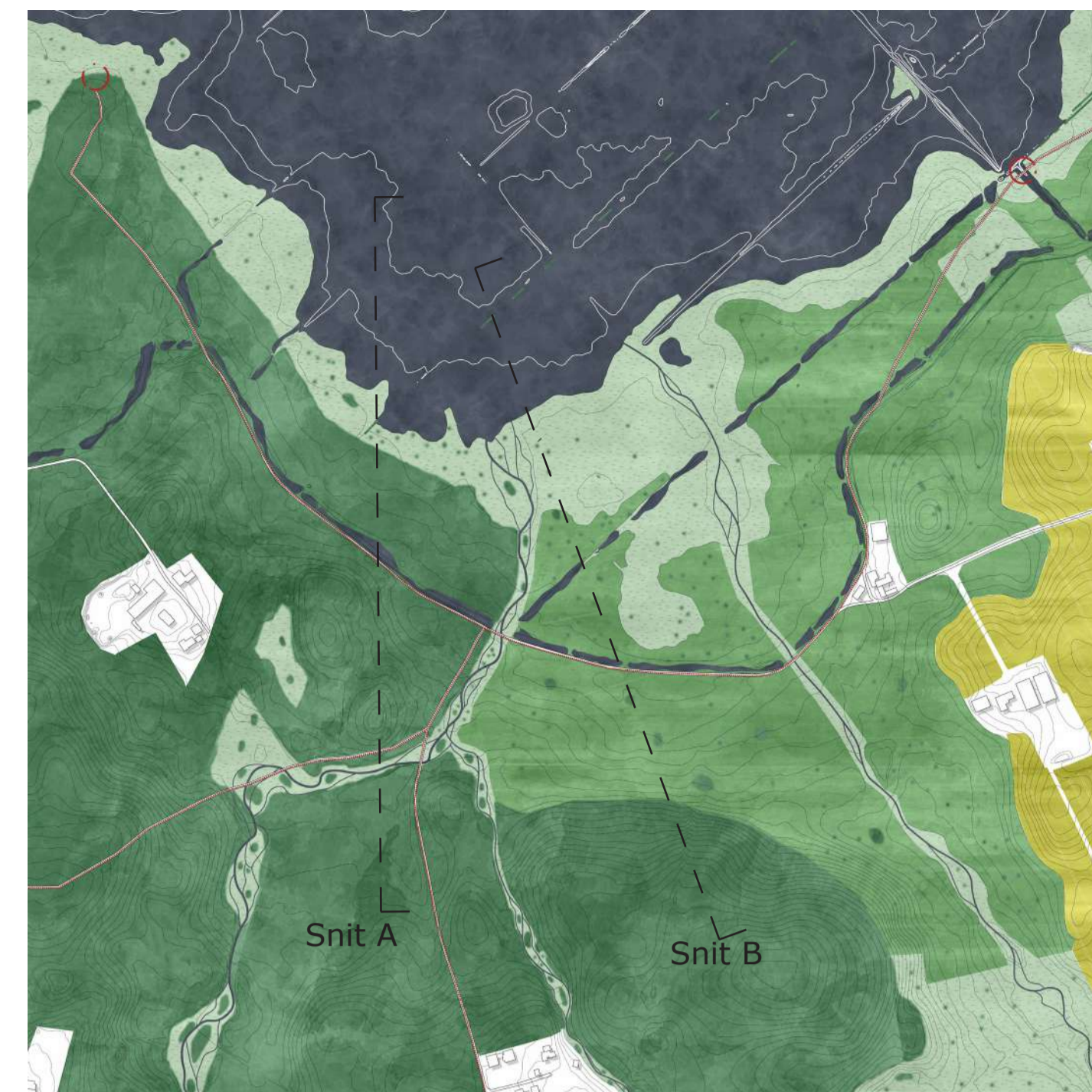
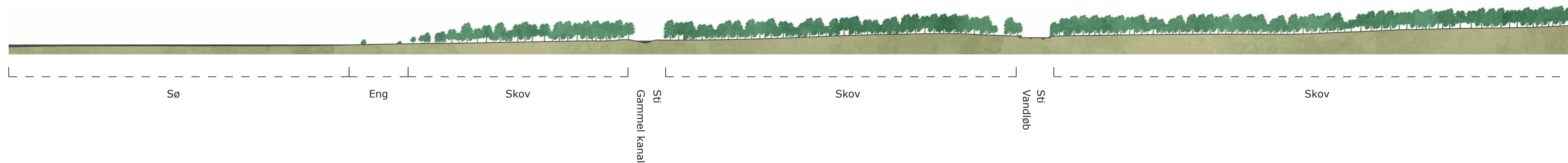
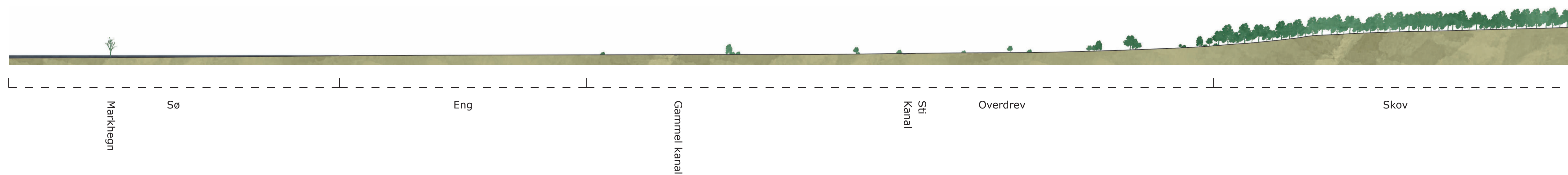

Diagram over snittets placering

Snit A, 1:1.000

Snit B, 1:1.000

View af sti gennem skoven

Planudsnit, 1:500

Snit, 1:250

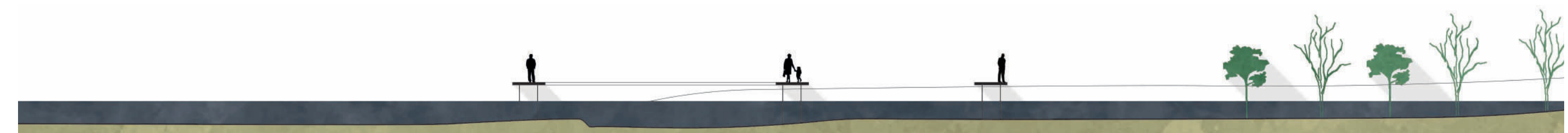
Diagram over planudsnittenes placering

View af udsigten over søen, hvor punktet, kanalen og søen mødes

Planudsnit, 1:500

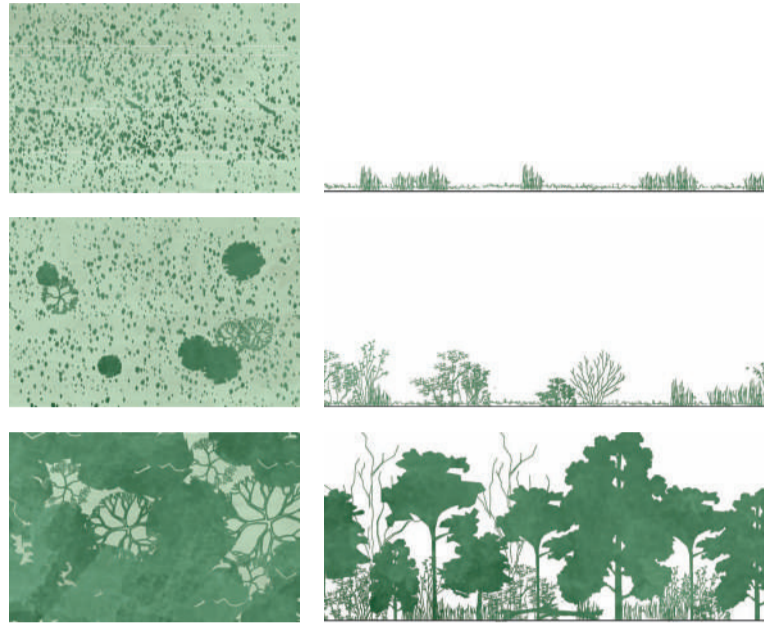
Snit, 1:250

Sammenfatning

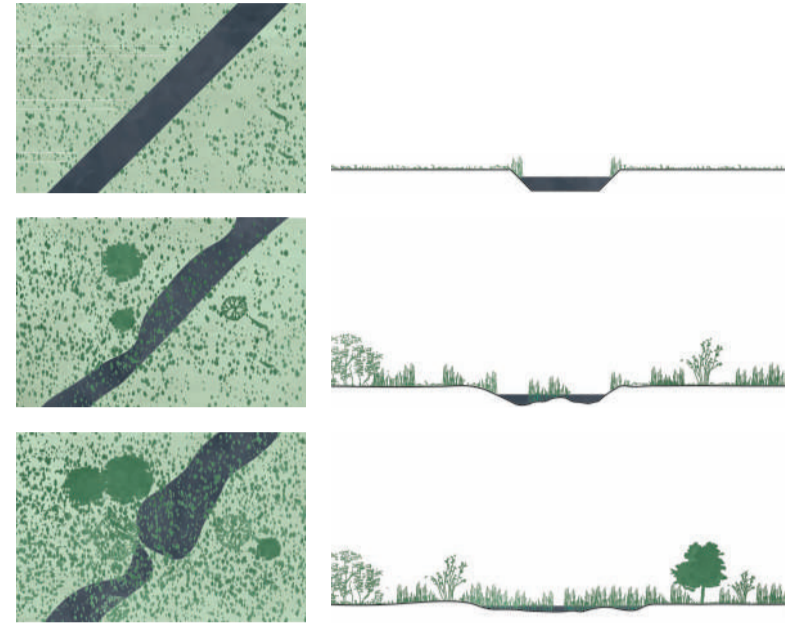
Sammenfatning

- At designe med tiden for øje

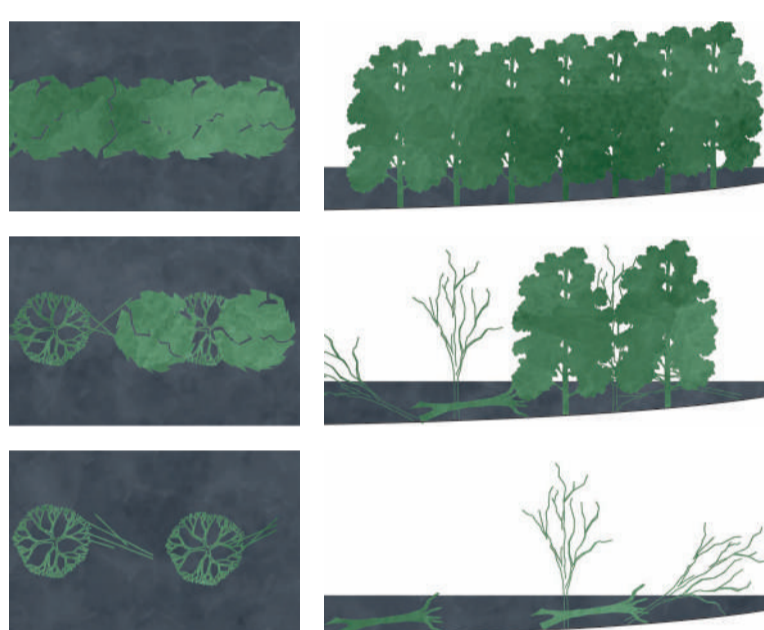
Skov

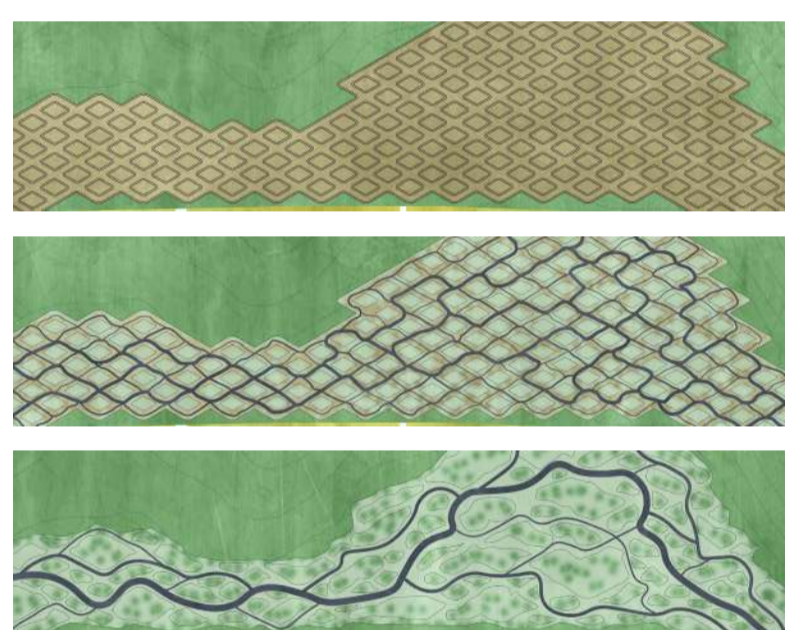
Kalnaler

Markhegn

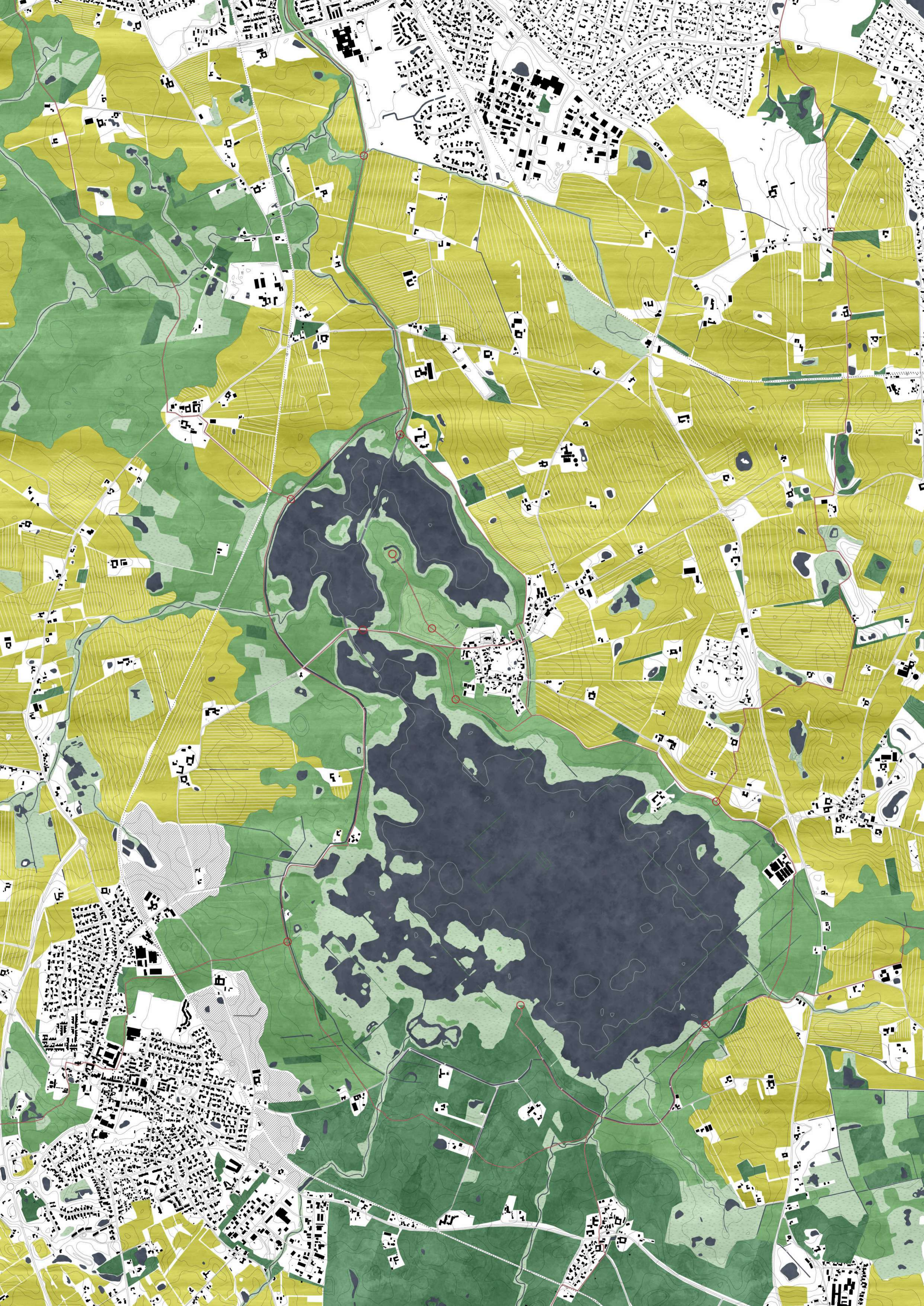
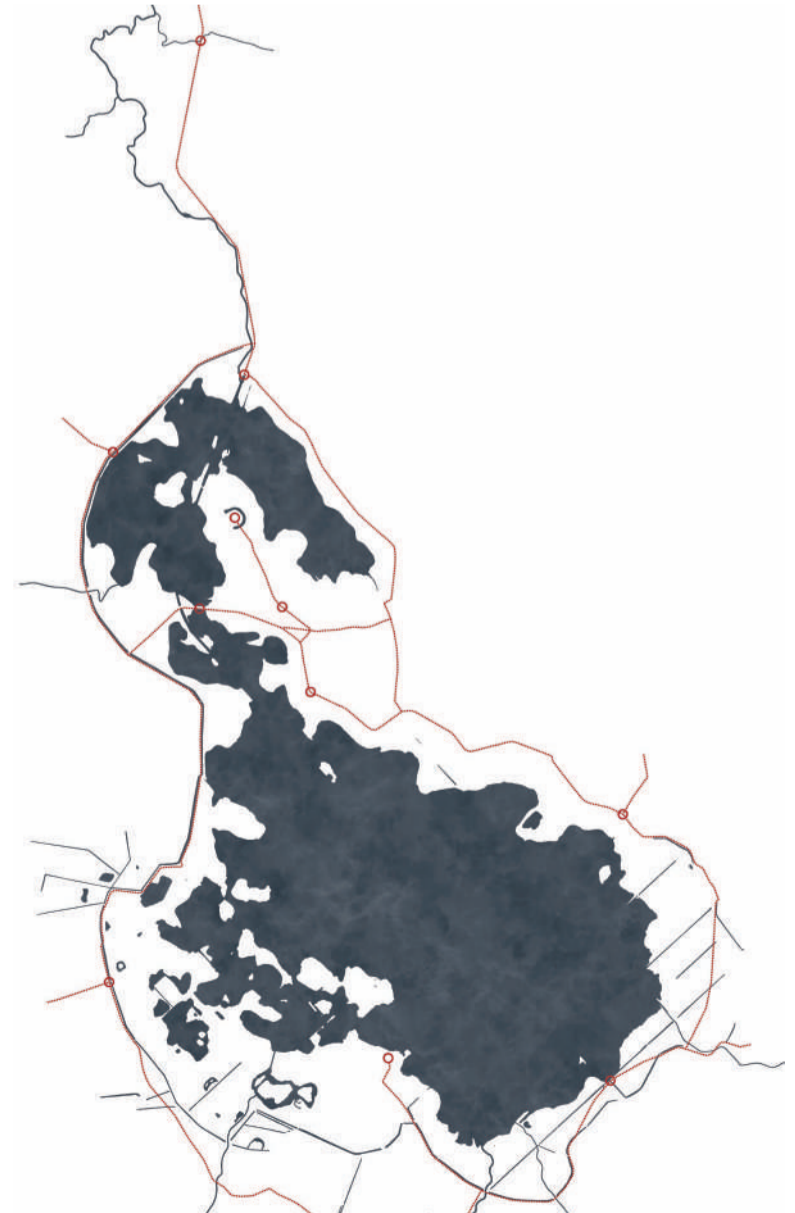
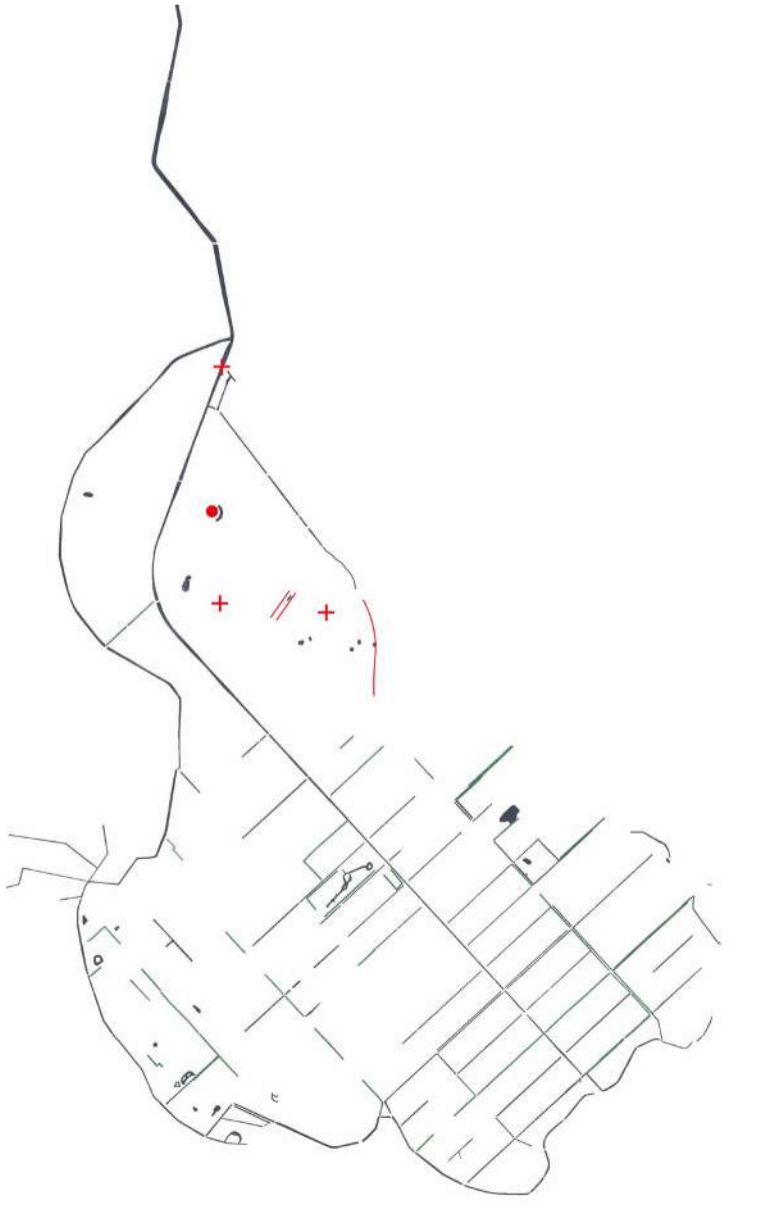
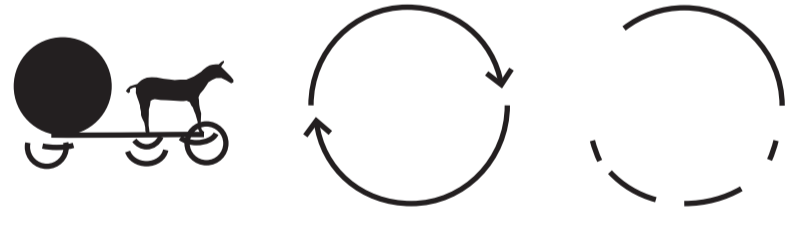
Vandløb

Kulturelle lag

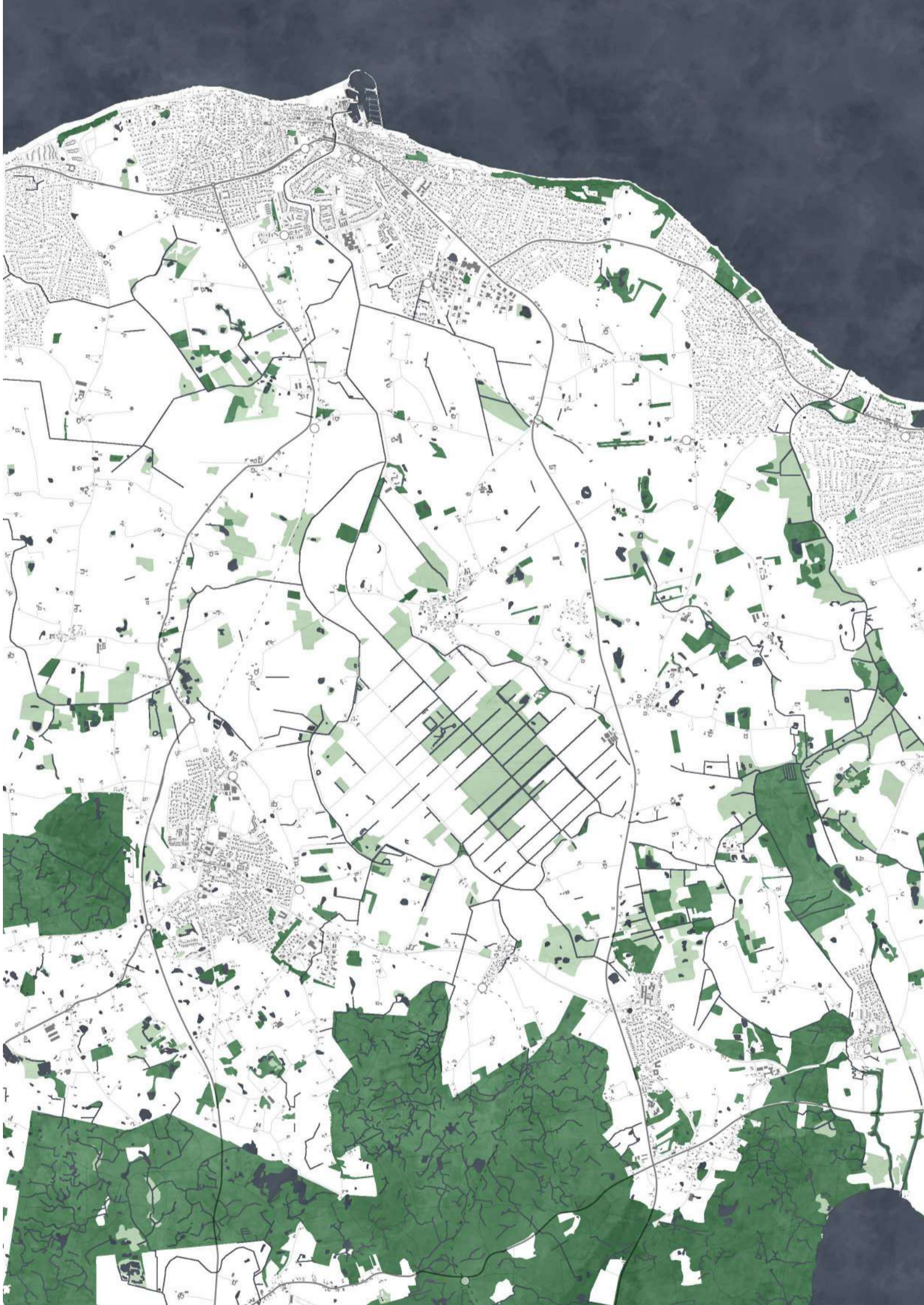

Punkter og stier

En samlet helhed

Søborg Sø i dag

Søborg Sø, 1:40.000

Naturstyrelsens projekt 2023

Søborg Sø, 1:40.000

Rehabiliteringen af Søborg Sø

Søborg Sø, 1:40.000

*Rehabiliteringen af Søborg Sø
kan blive endnu et lag,
til landskabets palimpsest*

Tak for ordet...